

YENİ NESİL ŞİDDET DİJİTAL ZORBALIK

44
HAYATİ İNANÇ
İLE SÖYLEŞİ

16
DİJİTAL DÜNYANIN
GERÇEK HESABI

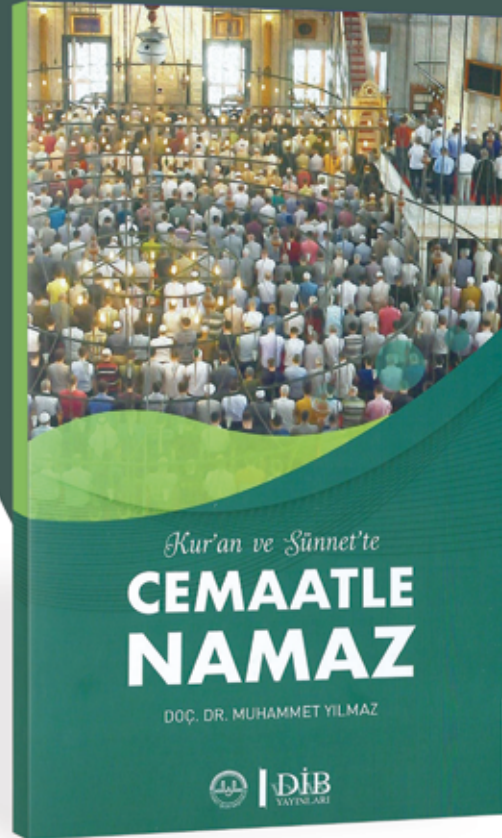
22
İSTİKAMET ÜZERE
YAŞAMAK

56
İYİLİK ÇARŞISI
GÖNÜLLER SOFRASI

74
BİR KARDEŞLİK
MÜESSESESİ AHİLİK

Namaz, ölümlü insanla sonsuz kudret arasında aracısız bağlantıdır. Sonsuz kaynaktan süzülen katrelerle insana hayat veren ve onu enginlere kanatlandırır. Çirkinliklere, taşkınlıklara, yozlaşmalara ve azgınlıklara karşı bir kalkandır.

Cemaatle namaz; vahdeti, birliği, dirliği, bütünlüğü, bir ve beraber olmayı temin eder. Aynı hedefe ve amaca yönelik saf tutan herkesi birbirine öz kardeş kılar. Müslümanları güçlü bir topluluk haline getirir, kaynaştırır, bütünleştirir. Böylece, aynı değerlere inanan Müslümanları kuru bir kalabalık kümesi olmaktan öte, aynı hedefe kilitlenen ve İslam kimliğiyle bütünleşen bir toplum haline getirir; onlara aynı değerleri paylaşan bir ümmet şuuru ve şahsiyetli kişilik kazandırır.

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

DİJİTAL ZORBALIK

Dr. Lamia LEVENT ABUL

İnsanoğlu, Allah'ın (c.c.) kendisine bahşetmiş olduğu akıl ve ilim sayesinde geçmişten günümüze kadar nice keşif ve icatlarla birçok yeniliğe kapı aralamıştır. Elbette gelinen noktada teknolojik gelişmelerin hayatımızı kolaylaştırdığı yadsınamaz bir gerçekliktir. Günümüzde neredeyse her şeyin dijitalleştiği bir zaman diliminde sağlığını, güvenliğimizi ve konforumuzu büyük oranda bilgisayar temelli teknolojilere borçluyuz. Ancak bir yandan dijital uygarlığı kendi sağlığımız ve menfaatimiz için büyütüp geliştirirken diğer yandan da bu uygarlığın arızı çıktıklarıyla baş etmeye çalışıyoruz. Her şeyden önce en büyük tahribatı günümüzde gerçek dünyanın bir parçası hâline gelen sanal âlemde yaşıyoruz. Sosyal medyanın cazibesine kapılıp maalesef gerçek hayatta yapamayacağımız şeyleri yapabiliyoruz. Dijital ortamlarda ihlal edilen kul haklarının da tıpkı sosyal hayattaki ihlaller gibi olduğunu gözden kaçıırıyoruz.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay gündemimizde dijital zorbalığı ele aldık. Kaan H. Süleymanoğlu, “Yeni Nesil Şiddet: Dijital Zorbalık” yazısında, çok önemli bir gerçeğe vurgu yaptı: “Dijital çağda insanlar köleleştirilirken boyunlarından ya da ayaklarından zincirler sarkmaz. Zincirler de sanaldır. Onlar, bugünün piramitleri diyebileceğimiz dijital şirketlerde gönüllüce çalışırlar. Eğlence, etkileşim, sosyal hayat ve elbette ticaret bu gönüllülüğten beslenir.” dijital dünyanın temellerinde gönüllü bir köleliğin, örtülü bir şiddetin, görünmez bir zorbalığın yattığını belirterek bu tuzaklardan kendimizi ve ailemizi korumamız gerektiğinin altını çizdi. Rûveyda Durmaz Kılıç, “Çocuklarımızı Dijital Zorbalıktan Nasıl Koruyabiliriz?” yazısında çocuklarımızı dijital hayat karşısında çaresiz kurbanlar olmaktan korumak ve bilinçli, yetkin bireylere dönüştürmek noktasında ebeveynlerimize rehberlik edecek hususlara değindi.

Bir Ayet Bir Yorum köşemizde Dr. Mustafa Güvenç, Hucurât suresi 11. ayet-i kerime ışığında “Dijital Dünyanın Gerçek Hesabı” yazısını kaleme aldı. Ali Necip Erdoğan, Varlık Aynası köşesinde “Kendilik Bilinci ve Yasa” kavramlarını irdeledi. Kadir Kargı, Geçmiş Zaman Olur ki köşemiz için “Bir Kardeşlik Müessesesi: Ahilik” yazdı.

Bu ay söyleşimizi “Hayati İnanç ile Kadim Şiir Geleneğimiz Üzerine...” gerçekleştirdik. Kadim şiir geleneğimizin kültür ve medeniyet üzerindeki önemini, şiirin gizli kuyularındaki derin anlamlara ulaşabilmek ve onu içselleştirebilmek için neler yapılması gerektiğini ve kendisini “can veren bir pervane” olmaya iten saikleri konuştuk.

Eylül sayımızda da burada içeriğine değinemediğimiz, birbirinden kıymetli yazılarımızla dopdolu olan dergimizi siz kıymetli okurlarımızın beğenisine sunarken bu ay idrak edeceğimiz Mevlid Kandili'nizi tebrik ediyor, tüm İslam âlemi için hayırlara vesile olmasını niyaz ediyoruz.

TAKDİM

10. UZMANINA SORDUK
Zeynep MERDAN

12. ÇOCUKLARIMIZI DİJİTAL ZORBALIKTAN NASIL KORUYABİLİRİZ?
Rüveyda DURMAZ KILIÇ

16. DİJİTAL DÜNYANIN GERÇEK HESABI
Dr. Mustafa GÜVENÇ

18. HER İŞİ KOLAYLAŞTIRIP SEVDİRME
Doç. Dr. Emine DEMİL

20. Bİ' KAHVE?
Gülsüm KARAPINAR

26. ÖFKEM VE BEN
Esra ORAS

30. KARAÇAMLARIN MASALI
Zeynep DEMİR

38. SU AYAK İZİ
Muhammed Kâmil YAYKAN

04
YENİ NESİL ŞİDDET
DİJİTAL ZORBALIK
Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

22
İSTİKAMET ÜZERE YAŞAMAK
Ahmet ÜNAL

34
KENDİLİK BİLİNCİ
VE YASA
Ali Necip ERDOĞAN

EYLÜL
2023

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esma TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

50

2 KANYON 1 ŐELELE KASTAMONU

Seher MERİÇ

**40. BİR EVLENME ENGELİ OLARAK
SÜT AKRABALIĞI**
Ömer TİRYAKİ

**44. HAYATİ İNANÇ İLE KADİM ŞİİR
GELENEĞİMİZ ÜZERİNE...**
Mahir KILINÇ

**48. GÖKKUŞAĞI KİRLENİRKEN
İBNİ ABBAS'İ DİNLEMEN**
Ekrem Can YILMAZ

54. AYŞE EL-KURTUBİYYE
Meryem DALĐIŐ

**56. İYİLİK ÇARŞISI
GÖNÜLLER SOFRASI**
Meryem DALĐIŐ

**60. OSMANLI HAT EKOLÜ
KURUCUSU KIBLETÜ'L-KÜTTAB
ŞEYH HAMDULLAH**
Zeynep YEŞİLDAL AKTAŞ

63. HAYMATLOS
Hasan BOZDAŞ

**66. RADYOAKTİF KİRLİLİK VE
İNSAN SAĞLIĞI**
Şule TÜZÜN

68. HZ. ZEKERİYYA VE AİLESİ
Melek KARAKAŞ

72. ÇOCUKLARDA BAĞIŞIKLIK
Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

**74. BİR KARDEŞLİK MÜESSESESİ
AHİLİK**
Kadir KARGI

78. BULMACA
Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK
Zeynep ÇELİK

64

TUZ EKMEK HAKKI

Gölően ÜNÜVAR

Abone İŞleri
Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları
Yurt işi yıllık: 300.00  
Yurt dışı yıllık: ABD: 108 ABD Doları
AB Ülkeleri: 54 Euro
Avustralya: 225 Avustralya Doları
İsviŐre: 96 Frank
Avusturya: 93 Euro

Abone kaydı işin, ücretin Döner Sermaye Daire Başkanlığının T.C. Ziraat Bankası, Mustafa Kemal Mahallesi Őube IBAN: TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fotokopisi ile abonenin hangi sayıdan başlayacağını bildirir bir dilekÇe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet İŞleri Başkanlığı Döner Sermaye Daire Başkanlığına gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilciler;
Yurt işi: İl Müftülekleri,
İlÇe Müftülekleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
AtaŐelikleri.
Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (TürkÇe)
Basım Tarihi: 24.08.2023

Baskı
BAŐAK Matbaacılık Tanıtım
Hizmetleri İth. İhr. A.Ő.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza 5/7 7.
Kat Gimat Yenimahalle/Ankara
Tel: 0312 397 16 17

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İŞleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır.
İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

YENİ NESİL ŞİDDET DİJİTAL ZORBALIK

■ Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

“Zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsü, hem akıl çağıydı hem aptallık, hem inanç devriydi hem kuşku, aydınlık mevsimiydi, karanlık mevsimiydi, hem umut baharı hem umutsuzluk kışıydı, hem her şeyimiz vardı hem hiçbir şeyimiz yoktu...”

Bu ifadeler, Charles

Dickens'in yaklaşık yüz elli yıl önce yazdığı *İki Şehrin Hikâyesi* adlı romanının giriş cümleleri. Ama dürüst olmak gerekirse yaşadığımız zamanlara daha uygun. Bugün Dickens'in hayal bile edemeyeceği tuhaflıklar, çelişkiler içinde yaşıyoruz. İnsanlık tarihi boyunca küçük değişimlerle yolculuğunu sürdüren alışkanlıklarımız, iletişim yöntemlerimiz, bilim ve ticaret usullerimiz geride bıraktığımız yarım yüzyıl içinde kelimenin tam anlamıyla altüst oldu. Sanayi Çağı'nın sona ermesiyle ufukta cazip bir rüya olarak beliren bilgi toplumu, bilgisayar ve internet teknolojilerinin ışık hızında mesafe katetmesiyle toplumları dijitalleşme tufanının ortasında bıraktı. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla yükselen bu tufanın en önemli özelliği, hızı. Bu hız ve hızın sebep olduğu kültürel değişim sebebiyle sosyal bilimciler, olup bitenleri

anlamakta, açıklamakta zorluk çekiyor. Bizim gibi internet teknolojileriyle yirmili yaşlardan sonra tanışanlara “dijital göçmenler” deniliyor. Özetle bununla, sürece adaptasyon konusunda zorluk yaşayanlar kastediliyor. Çocuklarımızı, yani dijital dünyanın içinde doğanları tanımlamak içinse “dijital yerliler” ifadesi kullanılıyor. Durumu açıklamaya gayret eden diğer tanımlamalar ise şunlar: İnternet nesli, oyun nesli, yeni nesil, siber çocuklar, zaplayan insan, çekirge zihin.

Şunu hiçbir zaman aklımızdan çıkarmamak gerekiyor. Dijital dünya, kendi kendine ayakta duran bir yapay zekâ uygarlığı değil. Onu icat eden, büyüten, geliştiren ve besleyen insanın ta kendisi. Son yüzyılda bilim, iletişim, sağlık ve savunma alanlarında yaşanan gelişmelerde dijitalleşmenin yadsınamaz payı var. Sağlığımızı, güvenliğimizi ve konforumuzu büyük oranda bilgisayar temelli teknolojilere borçluyuz. Teşhis ve tedavilerde, ilaç geliştirme süreçlerinde yapay zekâ ve makine öğrenimi teknikleri; verimlilik ve zaman tasarrufu açısından hayati önem kazandı. Hasılıkelam insanoğlu bir yandan dijital uygarlığı kendi sağlığı ve menfaati için büyütüp geliştiriyor, diğer yandan da bu uygarlığın arızı çıktıklarıyla baş etmeye çalışıyor. Her şeyden önce en büyük tahribatı insanın gerçeklik duygusunun yaşadığını biliyoruz. Bu noktada hayli isabetli ve ironik

bir tanımlama olarak “sanal” kelimesini hatırlayabiliriz. “Gerçekte var olmayan, var olduğu sanılan” anlamına gelen sanal, bütün dijitalleşme sürecini hülâsa eden bir anlam derinliğine sahip. Biraz önce zikrettiğimiz “dijital yerliler” kuşağı, gözlerini bu sanal çağın içinde açan, ilişkilerini bu sanallık temelinde kuran, var oluşlarını sanal mecralarda gerçekleştiren talihsiz bir kuşak. Sanallaşmanın yeni bir zihin yapısı, yeni bir anlayış ve yeni bir insan modeli ortaya çıkardığı da bir gerçek. Bu gerçek sebebiyledir ki devletler, sistemler, kurumlar kendilerini bu yeni dijital dünyaya entegre etmeye çalışıyor.

Bugün dijital zorbalığın altında yatan sebeplerin başında dijital bağımlılık gelmektedir. İnsan aklını örten, dumura uğratan, muhakeme yeteneğinden mahrum bırakan bağımlılıkların hepsine karşı çıkan İslam, insana ebedî yurdunu hatırlatarak dünya hayatında daima sorumluluk bilinciyle davranmasını vazedir.

Sanal insanın ödemesi gereken bazı bedeller olduğunu söyleyen Jean Baudrillard şunları söylüyor: “Makinelere ‘sanal’ sözcüğünün yakıştırılması boşuna değil: Onlar düşünceyi, eksiksiz bilginin süresine bağlı olarak sonsuz bir geciktirim ortamında tutuyorlar. Düşünme eylemi burada sonsuza dek erteleniyor. Hatta burada, gelecek kuşaklar için ne düşünce sorunundan söz edilebilir artık ne de özgürlük sorunundan. Böylelikle sanal zekânın insanları, kendi hareketsiz zihinsel uzamlarından geçerken kendilerini *computer*larına bağlayacaklar. Sanal insan, beden ve zihin özürü insan olacak. İşlemsel olabilmesi için bu bedeli ödemesi şart.” (Jean Baudrillard, *İmkânsız Takas*, Çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul: 2018, s. 117)

Sistemin Temelinde Zorbalık Var

Dijital mecralarda ortaya çıkan zorbalıklara değinmeden önce sistemin kendisinin nasıl post-zorba kodlar üzerine kurulu olduğunu anlamalıyız.

Dijital çağda insanlar köleleştirilirken boyunlarından ya da ayaklarından zincirler sarkmaz. Zincirler de sanaldır. Onlar, bugünün piramitleri diyebileceğimiz dijital şirketlerde gönüllüce çalışırlar. Eğlence, etkileşim, sosyal hayat ve elbette ticaret bu gönüllülüğten beslenir. Çünkü dijital çağda insana sunulan imkânlar görünürde bedavadır. Tim Cook’a atfedilen o

meşhur söz bizi uykumuzdan uyandırmaya bilmem yeter mi: “Eğer sizden ücret alınmıyorsa aslında ürün sizsinizdir.” Tabii bu fikrin dijital çağın öncesinde, geçen yüzyılın başında icat edildiğini, pek çok şirket tarafından pazarlama stratejisi olarak kullanıldığını da unutmamak gerekir. Sadece bir misal verelim. Geçtiğimiz yüzyılın başında King Camp Gillette, geleneksel ustura bıçağı yerine kullanılmak üzere güvenli bir tıraş bıçağı icat edip piyasaya sürdüğü 1903 yılında sadece 51 adet satış yapabilmiş; bu hayal kırıklığının ardından şirket yeni bir kampanya başlatarak ürünlerini zararına, çok ucuza hatta bedavaya dağıtıcılara, bankalara ve şirketlere vermişti. Yeni ürün “bedava” elde edilen, dolaşıma giren bir promosyondur artık. Şirkete büyük bir servet kazandıracak ise bu ürünün aksesuarları olacaktır.

Ürünün kullan at jiletleri, başlangıçta bedava gözüken bir kampanya sonunda herkesi düzenli, sadık birer müşteriye dönüştürecektir. Luc Ferry, bu örneği verdikten sonra insanları uyarır: “Hizmetlerini kullandığınız için eğer sizden bir ücret talep etmiyorlarsa bunun sebebi, sizin çeşitli internet gezintileriniz sırasında hakkınızda sayısız bilgiler elde etmeleri ve bunları, akla durgunluk veren fiyatlara bu bilgilerden hedef müşterilerini bulmak için değerli dersler çıkaran şirketlere satmalarıdır.” (Luc Ferry, *Transhümanist Devrim*, Çev. Kağan Kahveci, Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul, 2013, s. 84, 85)

Nobel ödüllü ekonomist Jean Tirole’ün “iyiyüzlü pazar” diye kavramsallaştırdığı durumdur bu. Arama motorlarını ücretsiz kullanırsınız, gazeteleri kolayca okursunuz, PDF’leri hızlıca indirirsiniz ve bütün

bunlar için herhangi bir ödeme yapmazsınız. Ama aynı uygulamalar veya programlar diğer müşterilere ve şirketlere büyük bedeller karşılığında satılır. Siz piyasanın o uygulamalar ve programlarla domine edilmesini, yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla kullanılan birer araçsınız sadece. Şimdi bu bilgiler ışığında dijital dünyayı yeniden düşünecek olursak dijital dünyanın temellerinde zaten gizli bir köleliğin, örtülü bir şiddetin, görünmez bir zorbalığın yattığını görmüş oluruz.

Zorbalığın Başlangıç Çizgisi: Bağımlılık

Bağımlılık, insanın kişilik haklarından taviz vermesi demektir. Çünkü bağımlılık, iradenin kaybedildiği noktada başlar. Oysa varlık âleminin en şerefli, en değerli üyesi olan insanın hürriyeti, kişiliği, onuru her şeyin üzerindedir. İslam dininin bütün emir ve nehiyeleri bu temel paradigmayı ayakta tutmaya, insanoğluna bu şerefi hatırlatmaya matuftur. Bugün günlük hayatın ve iletişimin büyük bir kısmını oluşturan internet; eğlenceli platformlar ve sürekli güncellenen platformlar aracılığıyla bireyin hayatında gittikçe daha fazla yer edinmiş; yol tariflerinden alışverişe, tatil tercihlerinden sağlık hizmetlerine uzanan geniş bir yelpazede sunduğu hizmetlerle gündelik yaşamın olmazsa olmaz parçası hâline gelmiştir. Modern insanın âdeta bir uzvuna dönüşen akıllı telefonların ve tabletlerin kullanım oranı dünyada olduğu

gibi Türkiye'de de her geçen gün artmaktadır. Bu artış yapay zekâyı daha güçlendirmekte, yayılmasını hızlandırmaktadır. Fakat uzmanlar, yapay zekâ programlarının yakın gelecekte yepyeni bir insan tipini ortaya çıkaracağını ısrarla altını çiziyor. Kararlarımızda gittikçe daha çok etkili olan yapay zekânın artık gizlisi saklısı yok. Dijital mecralarda yaptığımız aramaların, arkadaş ortamında konuştuklarımızın kısa zaman sonra karşımıza gündemimizde olan şeylerin reklamını çıkarması, sistem yöneticilerinin artık gemi azıya aldığı, ilgi ve bağımlılıklarımızı açıkça satışa çıkardığını gösteriyor. Ürettiğimiz şeylerin esiri olmuş durumdayız.

Bu esaretin, gönüllülüğümüzden beslenmesi onu zorbalık olmaktan çıkarmaz. Şirketler modern insanın hayatını daha konforlu hâle getirmek üzere müşterilerine imkân sunmak karşılığında onların kişilik özelliklerinden davranış kalıplarına kadar pek çok özel hayat bilgisine sahip oluyor. Dijital izlerimiz, alışkanlıklarımız şirketlerin elinde birer ticari metaya dönüştürülüyor. Bir insanın uyuşturulup ardından sömürülmesi anlamına gelen bu süreç, yeni tür bir zorbalık biçimi olarak karşımızda duruyor.

İnsanın İnsana Ettiği...

Bizler hayatımızı dijital mecralara taşıyarak masum bir görsel biyografi

oluşturduğumuzu zannederiz. Bunu ne kadar kendi isteğimizle yaptığımızı düşünsek bile işin aslı tam olarak öyle değildir. Bundan çeyrek asır önce birileri yanımıza yaklaşarak yakın bir gelecekte bütün hayatımızı fotoğraflayıp insanlara sunacağımızı söyleseydi muhtemelen ona gülerdik. O gün alabildiğine anlamsız göreceğimiz bu eylem bugün hayatımızın merkezinde yer alıyor. Başkalarını görerek, onlar gibi davranmaya imrenerek, söz gelimi tatilimizi paylaşmanın o tatilin mütemmim cüzü olduğunu düşünerek (elbette düşündürülerek) bu tufanın bir parçası hâline geliverdik. Mutsuzları düşünmeden

mutluluğumuzu, fakirleri düşünmeden zenginliğimizi, söz gelimi çocuğu olmayanları düşünmeden çocuklarımızı, acısı olanları düşünmeden sevinçlerimizi "paylaşmak" tuhaf bir akıl tutulmasıyla herkesin razı geldiği, mutabık olduğu bir iklimin doğmasına, büyümesine sebep oldu. Böylece, alışveriş merkezlerinde uygulanan ve literatüre "Yönlendirilmiş Kaybolma Etkisi" adıyla giren teorinin bir benzeri dijital mecralarda kendini gösterdi. Bu teori, müşterinin alışveriş merkezine girdiği andan itibaren kaç saniyede gerçek amacını unutarak avare biçimde gezmeye başladığını hesaplıyor. Herhangi bir işimizi görmek üzere açtığımız

dijital ekran karşısında kısa sürede amacını unutan; ilgileri, hayranlıkları, tercihleri yönlendirilen; hareketleri kayıt altına alınan, dataya dönüştürülüp pazarlanan modern zaman kurbanları olarak özgürleşmeye nereden başlamalıyız? Yaşananların farkına varmak, başımıza gelenleri görebilmek, dijital bataklıktan kurtulmak isteyenler için hayati bir öneme sahip. Dijital zorbalığın bir parçası olmamanın yolu ise her şeyden önce bu yeni şiddet türünü ve onu besleyen kirli çarkı anlamaktan geçiyor.

Ömür Ekranımız Kapanmadan...

İnsan aklıyla alay eden bu çarka karşı İslam'ın insan fitratına yaptığı güçlü atıf ve bu atıfla şekillenen bilinç önemli bir kalkan oluşturur. Yüce dinimiz İslam, insanı eşref-i mahluk olarak görür ve onu kâinatın merkezine oturtur; onun yaratılış amacının dışında herhangi bir dünyevi sistem için köleleştirilmesine katiyen rıza göstermez. Ortaya koyduğu inanç ve ahlak nizamı, öngördüğü aile ve toplum yapısı, bildirdiği emir ve yasaklar bütünüyle bu amaca hizmet eder. İnsanı korumayan hiçbir sistemin hayırlı sonuçlar doğurması beklenmez. İslam, insanın canına, aklına, malına kasteden, onu köleleştiren bütün yaklaşımların karşısındadır. Hatırlayacak olursak Allah Resulü'nün çevresindeki sahabe içinde çok sayıda köle vardı. Onlar İslam'ın özgürlük vadeden ilkelerine hayran kalmışlar, akın akın

Peygamber Efendimiz'in getirdiği vahye tutunmuşlardı. Bugün dijital zorbalığın altında yatan sebeplerin başında dijital bağımlılık gelmektedir. İnsan aklını örten, dumura uğratan, muhakeme yeteneğinden mahrum bırakan bağımlılıkların hepsine karşı çıkan İslam, insana ebedî yurdunu hatırlatarak dünya hayatında daima sorumluluk bilinciyle davranmasını vazeder. Hz. Peygamber, "İki nimet vardır ki insanların pek çoğu bunların kıymetini bilmeyerek aldanmaktadır: Sağlık ve boş vakit." (Buhari, Rikak, 1) buyurarak Müslümanları bu konuda ikaz eder. Dijital zorbalıklar başta çevresel etkenler, zedelenmiş aile bağları, depresyon gibi nedenlerden neşet etmekte; anlam kaybı yaşayan bireyleri bataklığa çekmektedir.

Dijital çağda insanlar köleleştirilirken boyunlarından ya da ayaklarından zincirler sarkmaz. Zincirler de sanaldır. Onlar, bugünün piramitleri diyebileceğimiz dijital şirketlerde gönüllüce çalışırlar. Eğlence, etkileşim, sosyal hayat ve elbette ticaret bu gönüllülüğün beslenir.

Müslüman hem nefsinin bu tür tuzaklardan korumalı hem sosyal mecralarda muhatap olduğu insanlarla empati kurmayı bilmelidir. Mecra her ne kadar sanal da olsa orada yer alan kişilerin tıpkı kendisi gibi somut, gerçek, duygulara sahip insanlardan oluştuğunu unutmamalıdır. Dijital ortamlarda ihlal edilen kul hakları da tıpkı sosyal hayattaki ihlaller gibidir. Elbette meşru ölçülerde eğlenmek, vakit geçirmek her insanın hakkıdır. Bu alanlarda bizi hatadan koruyacak en önemli farkındalık, dünya hayatının da tıpkı o mecralar gibi sanal olduğu gerçeğidir. Kur'an-ı Kerim'de dünya hayatının imtihan oluşuna vurgu yapılır ve bu imtihandan başarıyla çıkmanın yolunun nefsin isteklerine karşı koyabilmek, onları meşru sınırlar çerçevesinde gidermekten geçtiğinin altı çizilir. Nefsine esir olanların, imtihanında başarılı olması güçtür. Dünya ve içindeki nimetler gelip geçici, ahiretse sonsuzdur. Fâni olanın peşinde koşanları hüsrana beklemektedir. Geçici dünya hayatını merkeze alarak bize ebedî hayatı unutturan, ihmal ettiren, bütün bağımlılık ve alışkanlıkları şeytan tarafından yolumuza döşenen tuzaklar olarak görmemiz gerekir. Gerçekten dünya hayatı sanal âleme benzer. O alanlarda vakit geçirirken hiç unutmamamız gerekir ki bir gün ömür ekranımız sonsuza değin kapanacak ve yapıp ettiklerimizden hesaba çekileceğiz.

UZMANINA SORDUK

■ Zeynep MERDAN

“Ruhsal silahlarla teçhizatlanmak zorundayız.”

Sanal dünyanın insana dayattığı yeni formlar var. Bunlardan biri de hiç şüphesiz “Yapıp ettiklerini sosyal platformlarda paylaşmadığın sürece gerçekten yaşamış sayılmazsın.” algısı. Bu da bir tür sanal dünya zorbalığı sayılabilir mi?

Cünümüzde en büyük ve üstelik gönüllü ifşa edicinin sosyal medya olduğunu söylemek yanlış olmaz herhâlde. Birinin playlisti, sosyal medyada yaptığı likelar, varsa fake hesabı ve kullanma stili, çarçabuk sildiği göz atma geçmişi, DM’leri, online alışverişleri... O kişinin isminden, cisminden, kimlik bilgisinden, sosyoekonomik yahut sosyokültürel statüsünden, mesleğinden daha çok ifşa ediyor varlığını. Sosyal medya izleri, kimliğimizin sanal gölgeleri artık.

Jean Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı* kitabında artık her kişinin kendi görüntüsünü aradığından “Varım, buradayım değil; görülüyorum, bir imajım; bak bana, bak! Narsisizm bile değil bu; sığ

bir dışa dönüklük, herkesin kendi görünüşünün menajeri hâline geldiği bir tür reklamcı saflığı.” diyerek bahsediyor. Bu gönüllü ifşanın belli oranda kibir içerdiğini söylemek yanlış olmaz. Kibre has bir körlük var. İçten içe büyüyen “Sen eşsizsin.” telkini, herkesten başkasın yanılması ve hayattaki her şey seninle ilgili sanrısı. Sosyal medyanın kimlik ve görünme biçimlerindeki bu etkisi “Görünüyorsan varsın.” yanılması yapıyor bu yüzden. Ve evet, bu zorbalığa dönüşebilir.

“Beni, sahip olduklarımı, beni beni, seçimlerimi, beni beni beni, seçmediklerimi, hayatımı seyredin!” diyen, tüm enerjisini seyredilmeye, göstermeye harcadığından zihni, ruhu, dili tutuk kalmış influencer tipi var. Şımarık bir edayla kendi gibi olmayanları içine alan doğal bir çember yaratıp ardından da hayatını en ince ayrıntısına kadar gözler önüne sererek diğerlerini seyirci kılan yeni bir yaşam modeli gelişti.

Bu zorbalığa karşı boyun eğmeyi bir tür bağımlılıkla ilişkilendirebilir miyiz?

Beğenilme, takdir edilme, göz önünde olma arzuları en nihayetinde bir bağımlılığa doğru yol aldı mı dersiniz?

İnsanoğlunun olumlanma ihtiyacı onu kimi zaman popüler kültürün etkisine sokabiliyor. Bugün olumlanma ihtiyacını karşılayan en önemli mecra sosyal medya. Bu nedenle evet, sosyal medyanın zorbalığına boyun eğilmesi bir tür bağımlılık olarak görülebilir. Görünme isteği ve ilgi dönüşleri bir tür haz yaratıyor ve o haz da yepyeni bir bağımlılık türü.

İnsanlar gerçekte oldukları kişiyi sanal personalarla kamufle edebiliyorlar. Gerçekte olduğu kişiden çok uzakta ideal benliğini sosyal medyada yansıtan insanlar mevcut. Bu tarz hikâyelerin ardında değişmez bir gerçek var: Kendi gerçekliğini sevememek. Kendini, yaşamını, sahip olduklarını bir türlü sevemeyenler, kendilerine kurgu bir persona yaratıyorlar. Gerçek dünyaya ve hiçlik duygularıyla ancak böyle baş edebiliyorlar. Sosyal medya bu özelliğiyle böylesi trajik vakaları ayyuka çıkaran, sayısız örnekle tescilleyen bir mekanizma durumunda.

İnsanlar sadece konuştukları meseleler hakkında değil, susmayı tercih ettikleri konularda da zorbalığa uğruyor. Elbette bir haksızlık karşısında susmak Müslüman bilincine sığmaz fakat bilhassa dijital ortamlarda yaşanan bilgi kirliliğine karşı ilk etapta susmayı tercih

edenler yangına körükle gitmeyerek sağduyunun sesi olmaya çalışırken zorbalığın nesnesine dönüşüyorlar. Bu durumu nasıl değerlendirmeliyiz?

Susma, bilgi kirlilikleri karşısında sakin davranma hakkını kişinin elinden alarak işleyen bir sistem var ki evet, bir tür zihinsel zorbalık denebilir buna. Eylem, ruhu ve niyeti çok defa ifşa ediyor. Fakat kimi zaman görünen eylem ve niyet uyumsuzdur. Olumsuz görünen bir eylemin ardına dert, telaş, dikkatsizlik, dalgınlık, mahcubiyet saklanır bazen. Bu yüzden insan tek bir hareketinden dolayı birini harcadığında aslında o kişiyi değil içindeki iyi niyeti harcıyor. Kötü görünen çok şeyin “iyi”den ileri gelebileceği gibi, iyi görünen çok şey de gizli bir övünmeden ileri gelebilir. Kalpleri yarmak mümkün olmadığından aslında ne olduğu kişide bıraktığı etkiden anlaşıyor. Bu etki kendini en çok tavsiye, nasihat, yardımda

gösteriyor. Üstenci tavır, bilgiçlik, kibir bazen hepsinin önüne geçiyor. Büyüsü bozuluyor iyiliğin. Düşüyor yere iyilik. İyi, iyi görüne; iyi görünen, iyi bir görüntüye dönüşüyor.

Sosyal medya gerçeklik algımızı zedeleyerek var olmayı sanal platformlara indirgedi. Bizden sürekli konuşmamızı yahut hayatımızı paylaşmamızı isteyen bir mecra burası. Varlık algımızı yeniden hakiki bir zemine oturtmak için neler yapabiliriz?

Sonradan edindiği, inşa edilmemiş, kurgu ve sanal personalarla sağlıklı bir benlik, kimlik inşa edebilir mi insan? Sağlıklı bir benlik inşası için en önce kendini ve sahip olduğu her şeyi kabullenme bilinci gerekiyor; kendilik inkârı değil. Kimlik inşasında ilk durak yüzleşme bu yüzden. Yüzleşmek acıdır. Yüzleşmek, insanın hakiki yüzüne varana kadar yüzündeki personaların

derisini soymaya benziyor. Ne acıdır soyulan bir derinin ardında iç yüze varmak... Ve kanamış gözlerle hakiki yüze bakakalmak. Toplumsal ve ferdî yaşantımızda hepimizin bu yüzleşmeye ihtiyacı var. İlk önce de kendi yüzümüz ve sosyal medyadaki sanal personalarımızla.

Engin Gençtan, narsisizmin kendini sevmeyi değil, kendine yabancılaşmayı simgelediğini söyler. Gençtan, Karen Horney'e atıf yaparak narsisizmin kişiye acı veren hiçlik duygusuna karşı geliştiğini, kişinin olağanüstü bir varlık olduğuna inanarak ruhundaki hiçlik acısını bastırdığını ifade eder. Kişideki artan yabancılaşma duygusuna bağlı olarak olağanüstü varlık olduğuna ilişkin inancın da arttığının altını çizer. Türkiye'de bilhassa popüler kültürün ürettiği sosyal medya içerikleri bu anlamda bu yabancılaşma ve narsistik yönelimi ifşa eder nitelikte. İçeriğe bakarak kitledeki narsisizm salgınını okumak güç değil. Bu bağlamda “Say Yasası” iktisat kadar sosyolojide de işlevsel. Her arz kendi talebini, her içerik de kendi kitesini yaratıyor. Arz nitelikli hâle getirilmedikçe kitleden nitelikli talep de çıkamayacak. Dünya bir zamanlar nasıl savaflara, kıtlığa, ideolojilere karşı önlem almış, silahlanmış ve savaşmışsa bugün de ruhunun, aklının ve kalbinin sıhhatini korumak için bu narsistik vebalara karşı da ruhsal silahlarla teçhizatlanmak zorunda.

ÇOCUKLARIMIZI DİJİTAL ZORBALIKTAN NASIL KORUYABİLİRİZ?

■ Rüveyda DURMAZ KILIÇ

●
çinde bulunduğumuz çağı tanımlarken önceden varsayım, ihtimal olarak gördüğümüz, okuduğumuz bilgilerin gerçekliğinde buluyoruz kendimizi. Fransız filozof Jean Baudrillard'ın gerçeklik, "hipergerçeklik" olarak konuştuğu ve içinde bulunduğumuz evreni bir simülasyon modeli olarak tanımladığı süreçleri yaşadığımız zamanlardayız. Dijitalleşen hayat, yapay zekâ, transhümanizm gibi kavramlar, hayatımızın her alanında farklı iz düşümlerle birlikte varlık gösteriyor. Teknolojik ilerlemenin bize sunduğu imkânlar kadar kişisel, psikolojik ve toplumsal zorlukları, olumsuzlukları da göz ardı edemiyoruz. Bu bağlamda karşımıza çıkan sorunlardan biri de dijital zorbalık. Zorbalığın yeni, farklı ve hatta örtük gibi görünen bu alanını yani dijital zorbalığı tanımlamamız gerekiyor. Öncelikle kavram olarak zorbalığın ne olduğunu bilmeliyiz.

Bir şiddet türü olarak karşımıza çıkan zorbalık, daha güçlü olanın ya da psikolojik üstünlüğünü avantaj olarak kullananın, karşısındakini baskı altına alması, manipüle ederek istediklerini yaptırması, sürekli ve tekrar eden tacizlerle muhatabını sindirmesi, korkutması diyebiliriz. Okul veya mahalle ortamlarında sıklıkla duyduğumuz akran zorbalığı, günümüzün gelişen teknolojisıyla birlikte başka alanlara da taşınmış durumda. Siber zorbalık veya dijital

zorbalık kavramları sadece çocukların değil, yetişkinlerin de maruz kaldığı kaçınılmaz bir gerçek artık.

İnternetin yaygın kullanımıyla dijital platformlarda, çevrim içi oyunlarda çocukların, gençlerin maruz kaldığı, tehdit, taciz, küçük düşürme, utandırma, maddi ve manevi anlamda zarar verme şeklinde karşımıza çıkan dijital zorbalık çağımızın önemli bir sorunu olarak karşımızda durmaktadır. Dijital zorbalık, duygusal anlamda yaralayıcıdır ve çocuklarda ruhsal, fiziksel sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Özellikle erken yaşta dijital platformları kullanma imkânına sahip olan çocukların

»
Dijital zorbalığa uğrayan çocuklar, en çok, yardıma ihtiyacı olduğu hâlde bunu ailesi veya öğretmenleri ile paylaşmakta zorlanmaktadır. Bu durum fark edildiğinde çocukla yapılacak olan konuşmanın kritik bir önemi olduğunu unutmamak gerekir.

yenik düştüğü zorbalık, onları büyük bir çaresizliğe düşürmektedir. Yaşadıkları bu durum, kendi iradelerini aşan ve süreci yönetemeyecek kadar yetersizliğe iten bir soruna neden olabilir. Çocuk ve Ergen Psikiyatri Uzmanı Dr. Hüseyin Uslu'ya göre bu sorunlar çoğunlukla yorgun hissetme, iştahta azalma, karın ağrısı, uyku sorunları, baş ağrısı, sırt ağrısı, baş dönmesi, depresyon, kaygı, kendine zarar verme, intihar fikirleri ve davranışları, sigara içme, alkol ve madde kullanımı, sosyal izolasyon, okul ve sosyal uyumun zayıflığı gibi fiziksel, ruhsal ve sosyal alanlarda karşımıza çıkabilmektedir.

Öncelikle çocukların maruz kaldığı dijital zorbalıkların neler olduğunu tespit etmemiz gerekir. Kişisel bilgilerin ele geçirilmesi, fotoğraf ve videoların tehdit ve taciz olarak kullanılması, çocuk hakkında küçümseyici, korkutucu ifadelerin kullanılması, online oyunlardan veya sosyal medya gruplarından dışlanması, ailesi üzerinden tehditler alması, utandırma, ifşa etme yöntemiyle maddi taleplerde bulunulması, kişisel, fiziksel özellikleri üzerinden ayıplanması dijital zorbalığın çeşitleri arasındadır.

Bu süreçlerden sonra asıl mesele çözüme odaklanmaktır. Bu sürecin birçok alan ve kişilerden destek alınarak aşılması gerekir. Ailenin dijital zorbalık hakkında bilgi sahibi olması, sorunları yok etmeye yönelik hem okuldan hem

psikologlardan yardım alması oldukça önemlidir.

Bu konunun yönetimiyle ilgili ilk ve doğru adımın aile tarafından atılması, ailenin çocukları üzerinde bilinçli bir takip, yönetim içinde olması ve çocuğun içinde kaldığı zorbalığın birçok boyutta iş birliği ile aşılması atılacak ilk adımlar arasındadır.

Siber zorbalıktan korunabilmenin ilk şartı, bir telefona veya sosyal medyaya sahip olmadan önce, bu tür araçları bilinçli kullanması noktasında çocuğu bilgilendirmektir. Bununla beraber çocuk denetimini sağlayan uygulamalar kullanmak, ailenin çocuğunu takip etmesini mümkün kılan teknolojik platformları indirmek veya satın almak da bir çözüm yoludur diyebiliriz.

Dijital zorbalığa uğrayan çocuklar, en çok, yardıma ihtiyacı olduğu hâlde bunu ailesi veya öğretmenleri ile paylaşmakta zorlanmaktadır. Bu durum fark edildiğinde çocukla yapılacak olan konuşmanın kritik bir önemi olduğunu unutmamak gerekir. Bu konuşmada çocuğun, ailesine rahatlıkla sığınabileceğini, yaşadığı sorunun her şeye rağmen bir çözümü olduğunu bilmesi, bu zorbalığın sadece kendisi ile ilgili olmadığını fark etmesi dikkat edecek hususlar olarak yer almalıdır.

Çocuğun yaşadığı zorbalığın boyutlarını öğrendikten sonra bunun herkesin başına gelebileceğini, burada büyük istismarların bulunduğunu,

buna karşın yasal haklarımızın olduğunu ve müdahale edilmediği takdirde sonuçlarının daha yaralayıcı olabileceğini anlatmak önemlidir.

En önemli adımlardan birisi de çocuğun yaşadığı sıkıntıyı tarif edebilmesi, bu durumun tam olarak ne olduğunu iyi anlaması gerekir. Çünkü çocukların zorbalık yaparken ya da zorbalığa uğrarken karıştırdığı kavramlar vardır. Genellikle şakalaşma, samimiyet kurma, arkadaşlık gereği gibi başlıklar altında zorbalıklar sıklıkla örtülmektedir.

Şakalaşmanın kimseye zarar vermeden kişinin değerini gözeterek sadece eğlenme amaçlı olduğunu; muhatabını mutsuz eden, mecbur bırakan, zorlamaya iten, yapılmamasını istediği hâlde umursanmayan her davranışın zorbalık olduğunu çocuğun mutlaka ayırt etmesi gerekmektedir.

Dijital zorbalık konusunda telefon, tablet, bilgisayar kullanımının yeri ve zamanı da çok önemlidir. Özellikle geceleri bu duruma maruz kalma ihtimalinin yüksekliği göz önünde tutularak çocuklardan bu tür teknolojik araçların günün belirli saatlerinde ve denetime açık ortamlarda kullanılması istenmelidir.

Bunlarla beraber bilinmelidir ki aslında tüm meselenin alt yapısını, zeminini mahremiyet bilgisi, değeri oluşturmaktadır. Ailenin yaşam tarzı, ilişki kurma biçimi, evini açtığı insanlar, sosyal ortamdaki sınırları, kullandıkları dil, eğitime yönelik bilgi ve eylemleri mahremiyet değeriyle de ilgilidir. Genelde zorbalığa uğrayan çocukların ailesiyle kurduğu yanlış ilişki, ailesi tarafından ihmal edilmesi, ailenin manevi alandaki yetersizlikleri, çocuğun sığınacak yer arayışını bu tür platformlarda gidermeye çalışması, öz benliğinin tam oluşmaması gibi birçok etken bu durumu kaçınılmaz kılmaktadır.

Aile, mahremiyet konusunun içinde nelerin yer aldığını bilmeli, sosyal medya ve başka uygulama hesaplarının

»»
İnternetin yaygın kullanımıyla dijital platformlarda, çevrim içi oyunlarda çocukların, gençlerin maruz kaldığı, tehdit, taciz, küçük düşürme, utandırma, maddi ve manevi anlamda zarar verme şeklinde karşımıza çıkan dijital zorbalık çağımızın önemli bir sorunu olarak karşımızda durmaktadır.

şifrelerinin de bir mahremiyet konusu olduğunu çocuğuna anlatmalıdır. Samimiyet kurma, kabul görme, onaylanma adına bu kişisel bilgileri bazen çocukların kendi aralarında paylaşabileceğini, bunun da çok açık bir istismara dönüşebileceğini mutlaka bilgi olarak çocuğuna vermelidir.

Dijital zorbalığın sadece aile-çocuk arasında bir sorun olmadığını, güvenlik ve özel hayat gereği eğitimcilerin de bu sorunun içerisinde etkin bir güce ve öneme sahip olduğunu bilmeliyiz. Bu nedenle dijital zorbalığı aşma konusunda aile-okul arasında iş birliği yapılmasının büyük avantaj ve önemi vardır. Zorbalığa karşı bilinçlendirmek, dijital vatandaşlığın ne olduğunu anlatmak ve buna teşvik etmek okulun ders programları arasında olmalıdır. Ailenin yetersiz kaldığı veya çocuğun bu konuda ailesiyle ilişki

kurmayı reddettiği yerde öğretmenlerin devreye girmesi, çocuğun okul içerisinde gözlemlenmesi, rehberlik desteği alması mutlaka gerekmektedir.

Kabul etmeliyiz ki içinde bulunduğumuz çağın bize getirdiği imkânları kadar zorlukları ve zararları da var. Her türlü teknolojik aracın yaşam alanlarımızda yarattığı konforlar, avantajlar, hızlı ve üretken sonuçlar vazgeçemeyeceğimiz ihtiyaçlara dönüşüyor. Önemli olan her yeniliğin, değişimin, gelişimin içinde var olma, tutunma, yaşama, anlamlandırma bilincimizi değerlerle oluşturmak ve korumaktır. Manevi alanımızı inançla, ahlakla, içinde bulunduğumuz kültürel, sosyal değerle doldurmak, yetkinliğimizi bu alanlarda çoğaltmak, esas konunun insanı korumak ve en güzeliyle

yaşatmak olduğunu bilmek, çağların getireceği her türlü sorunun karşısında kendi pozisyonumuzu güçlendirecek ve çözümü de kendisi getirecektir. Dijital zorbalık başlığı altında konuştuğumuz her şeyin bu tavır alışla bağlantısı olduğunu kabul etmek ve bir toplum için en çok kaybın, yara almanın yaşanabileceği alanın da çocuklarla ilgili olduğunu görmek zorundayız.

Kemal Sayar, *Dijital Çocuk* isimli kitabında bu konuyla ilgili şöyle demektedir: "İç görü sahibi olma, derin düşünme, özen gösterme, bağ kurma, merak duyma, hayret etme, haksızlığa karşı koyma, kayıpların acısını taşıyabilme, öz eleştiri yapabilme, kendi yaşamının aktörü olma sorumluluğunu taşıyabilme becerileri ve daha nice... Ahlaki değerleri güçlü olan ve farkındalığı yüksek çocuklar, dijital fırtınadan da güçlenerek çıkacak ve kökü derinleştirdiği kadar boyu götürecektir."

En nihayetinde demeliyiz ki dijital dünyanın iyiliği ve kötülüğü bizim orada nasıl varlık gösterdiğimizle ilgili oluyor. Kullanım şekli, amacın ne olduğu, ne işe yaradığı, ne kadar ihtiyaç duyduğumuz bu teknolojileri nasıl kullandığımızla ilgili. Asıl mesele, çocuklarımızı bu dijital hayat karşısında çaresiz kurbanlar olmaktan korumak ve bilinçli, yetkin bireylere dönüştürmek olmalıdır. Çocuk, bir toplumun yeniden inşa olduğu, çoğaldığı, geleceğini teslim ettiği varlıktır.

DİJİTAL DÜNYANIN GERÇEK HESABI

Dr. Mustafa GÜVENÇ

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ
يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ
يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا
بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ
يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

“Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin; zira onlar kendilerinden daha iyi olabilirler. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler çünkü alay edilenler edenlerden daha iyi olabilirler. Biriniz diğerinizi aşağılamayın, birbirinize kötü ad takmayın. İman ettikten sonra fasıklıkla anılmak ne kötüdür! Günahlarına tövbe etmeyenler yok mu, işte zalimler onlardır.”

(Hucurât, 49/11)

Tabiatta var olan canlıların çoğu hemcinsleriyle birlikte yaşadığı gibi toplumsal bir varlık olarak yaratılan insan da diğer insanlarla bir arada yaşamaya, onlarla iletişim içinde olmaya ve sosyal ilişkiler kurmaya ihtiyaç duyar. Bununla birlikte zaman zaman hemcinslerine karşı fiziksel ve psikolojik şiddet uygulamaya, onlara zarar vermeye ve kendini onlardan soyutlamaya meyil ettiği de görülmektedir. İşte esasen irade sahibi bir varlık olma ve zaafalarını kontrol edebilme yeteneği tam da bu noktalarda kendini göstermelidir.

Zira Kur'an-ı Kerim'de “De ki: Herkes kendi mizaç ve karakterine göre iş yapar. Rabbiniz kimin doğru bir yol tuttuğunu çok iyi bilmektedir.” (İsrâ, 17/84) buyrulmak suretiyle önemli bir psikolojik gerçeğe işaret edilmektedir. İnsan davranışlarının temelini oluşturan psikolojik eğilimlerin teşekkül etmesinde insanın yaratılıştan sahip olduğu karakter yapısının yanında geniş anlamıyla eğitim öğretimin de tesiri vardır. Bu çerçevede dinî inanç ve telakkilerle ahlaki erdemler yahut erdemsizlikler de psikolojik eğilimlerin oluşması ve gelişmesinde iyi veya kötü

yönde tesir etmektedir. (*Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, 3/516) Bunun farkında olmak, doğuştan gelen özellikleri, vahyin ve Hz. Peygamber'in öğretileri ışığında yoğurmak, onun örnekliğinde bir hayat yaşamak önem arz eder.

Kur'an-ı Kerim'in ifadesiyle değerli bir varlık kılınan (İsrâ, 17/70) ve en güzel surette yaratılmış olan (Tîn, 95/4) insan, Allah tarafından âdemoğluna verilen bu değer farkında olmalı, hem kendine hem de diğer insanlara karşı saygı çerçevesinde davranmalıdır. Böylece saygın ve değerli bir varlık olarak insan, yaratıcısı olan Allah'a

karşı kulluk bilinci ve içinde yaşadığı toplumun bir ferdi olarak onlarla uyumlu yaşama şuuruna sahip olmalıdır. Aksi hâlde “Sonra onu aşağıların aşağısına indirdik.” (Tîn, 95/5) ilahi ikazının kapsamına dâhil olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Böyle olunca da dünyaya gönderiliş amacı ve bu amaç doğrultusunda yaşayabilme inanç ve azmi peyderpey zedelenir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), Müslüman'ı elinden ve dilinden diğer Müslümanların selamette olduğu kişi olarak tanımlamış, mümini de insanların canları ve malları hususunda kendilerine zarar vermeyeceğinden emin oldukları kimse olarak tarif etmiştir. (Tirmizi, İman, 12) Bir Müslüman ve mümin olarak hayatımızı bu tanımlamaya uygun biçimde yaşama gayretinde olmamız, sahip olduğumuz en önemli hedeflerimizden olmalıdır. Tabii zaman zaman bu noktada nefsimize yenik düşmek ve zaaflarımızın esiri olmak gibi durumlar bizi farklı yönelimlere sevk edebilir. Ancak böyle bir durumda hemen işin farkında olmak, yanıfta ısrar etmemek ve derhâl Yüce Allah'tan bağışlanma dilemektir bize yakışan. Zira Kur'an-ı Kerim'de “Onlar çirkin bir şey yaptıkları veya kendilerine kötülük ettikleri zaman Allah'ı hatırlarlar da hemen günahlarının bağışlanmasını dilerler.” (Âl-i İmrân, 3/135) buyrulmaktadır.

Hucurât suresinde Rabbimiz, Müslümanların kardeş olduğunu belirtmiş ve bu kardeşliğe zarar verecek olan alay etmek, kötü lakap takmak, aşağılamak, küçük düşürmek gibi işlerden bizi sakındırmış ve bu çirkin işlerin imandan sonra bize yakışmayacağını bildirmiştir. (Hucurât, 49/10-11) Yine Hz. Peygamber (s.a.s.), bana dünyalık birçok şey verilse de kimseyi kötülükle anmayı sevmem. (Ebu Davud, Edeb, 40) buyurarak bize bu konuda yol gösterici olmuştur.

Rabb'imizin bu emirleri ve Peygamberimizin hassasiyeti, bizler için gerçek hayatta olduğu gibi sanal dünya için de geçerlidir. Kişilik haklarına saygı gerçek hayatta ne kadar önemli ise sanal âlemde de o kadar önemlidir. Maalesef bazen sanal dünyanın büyüüne, sosyal medyanın cazibesine kapılıp gerçek hayatta yapmayacağımız şeyleri yapabiliyoruz. Ancak sanal âlemde yazılan, konuşulan ve yapılan şeylerin de sorumluluk gerektirdiği asla unutulmamalıdır. Günümüzde gerçek dünyanın bir parçası hâline gelen sanal dünyada da bir Müslüman, İslam edep ve ahlakından asla taviz vermemelidir. Çağımızda maalesef zorbalığın bir çeşidi hâline gelen, insanların psikolojik olarak etkilenmesine sebep olan ve sanal dünyada olduğu için çoğu zaman faileri tarafından basit görülen dijital zorbalık, Müslüman'a yakışan bir tavır olamaz.

Sanal âlemde ve sosyal medyada başkalarına hakaret etmek, insanları küçük düşürecek paylaşımlarda bulunmak, başkalarının kusurlarını araştırmak, onlarla alay etmek, insanlara günahları özendirmek vb. şeyler yapmak esasen gerçek hayatta olduğu gibi son derece veballi işlerdir. Sanal dünyada yapılan bu çirkin işlerin daha çok insana ulaşma imkânı söz konusu olduğundan belki de gerçek hayatta yapılandan daha da ağır sorumluluk gerektirebilir. Bu yüzden çok dikkatli olmalı ve ömür sermayemiz içerisinde küçük büyük hiçbir şeyi ihmal etmeden yazan amel defterimizi (Kehf, 18/49) doldururken son derece titiz davranmalıyız.

Sanal âlemde ve sosyal medyada başkalarına hakaret etmek, insanları küçük düşürecek paylaşımlarda bulunmak, başkalarının kusurlarını araştırmak, onlarla alay etmek, insanlara günahları özendirmek vb. şeyler yapmak esasen gerçek hayatta olduğu gibi son derece veballi işlerdir.

HER İŞİ KOLAYLAŞTIRIP SEVDİRME

Doç. Dr. Emine DEMİL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
قَالَ: «يَسِّرُوا وَلَا تَعَسِّرُوا، وَبَسِّرُوا، وَلَا تُنْفِرُوا»

Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:
“Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; sevdiniz,
nefret ettirmeyiniz!”

(Buhari, İlim, 11)

Allah Teâlâ insanlara güç yetiremeyecekleri şeyleri yüklememiş, müminler için daima kolay olanı dilemiştir. Kur'an-ı Kerim'de “Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez.” (Bakara, 2/185) buyrulmuş, İslam'da insanın gücünün yettiği ölçüde sorumlu tutulacağına (Bakara, 2/286) işaret edilmiştir. Bu meyanda sevgili Peygamberimiz, “Din kolaydır. Bir kimse takatinin üstünde ibadete kalkışırsa din karşısında aciz kalır. Bunun için aşırıya kaçmayınız, dosdoğru yolu tutunuz ve salih amellerin karşılığı olarak alacağınız mükâfattan dolayı sevininiz...” (Buhari, İman, 29) Hz. Peygamber (s.a.s.) bir başka hadis-i şerifinde: “Şüphesiz Allah, her hak sahibine hakkını vermiştir. Dikkat edin, Allah uyulması gereken sorumlulukları belirlemiş, kanunlarını bir bir ortaya koymuş, hadleri ve sınırları tayin etmiş, helal ve haram olanları belirleyerek dini ortaya koymuştur. O, dini kolay, müsamahalı ve genişliklerle dolu bir din olarak vazederken onu asla daraltmamıştır.” buyurmuştur. (Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 11/170) Resûlullah gençlerle iletişimde İslam'ın kolaylık prensibinin en güzel örneğini sunmuş, ebeveynlere de gençleri kendi yetenekleri doğrultusunda yönlendirmelerinin gerekliliğine de işaret etmiştir. Sevgili Peygamberimiz gençleri bir yere gönderdiğinde İslam'ın kolaylık prensibini ısrarla tavsiye etmiştir.

630 yılında Medine'ye Yemen'den bir heyet gelmişti. Bir muallim istemişlerdi Resûlullah'tan. Bir gün sabah namazını kıldıktan sonra cemaate dönüp, “Ey Muhacir ve Ensar cemaati! Hanginiz Yemen'e hazırlanıp gider?” diye sordu Allah Resulü (s.a.s.). Önce Hz. Ebu Bekir, sonra da Hz. Ömer kalkıp gitmek istediklerini söylediler. Sevgili Peygamberimiz, daha genç birinin

gitmesini istiyor olacak ki sorusunu yineledi. Bu defa Muâz b. Cebel ayağa kalkıp, “Ben giderim ya Resûlallah!” deyince “Ey Muâz! Bu vazife senindir.” buyurdu. (Diyarbakrî, *Târihu'l-Hamîs*, 2/142) Henüz 24 yaşında bir gençti Muâz. (Hamidullah, *İslam Peygamberi*, 2/142). Yemen'in Cened valiliğine tayin edilmişti. İslam'a davette Resûlullah (s.a.s.) Muâz'a kolaylaştırmasını ve nefret ettirmemesini tavsiye etmiş (Müslim, *Cihâd ve's-siyer*, 7) ve şöyle buyurmuştu: “Sen ehlikat (Hristiyan) olan bir topluluğa gidiyorsun. Onları önce Allah'tan başka ilah olmadığını ve benim O'nun elçisi olduğumu kabule davet et. Bu konuda itaat ederlerse onlara günde beş vakit namazın farz olduğunu haber ver. Buna da itaat ederlerse Allah'ın kendilerine zekâtı farz kıldığını ve zekâtın zenginlerinden alınıp fakirlerine dağıtılacağını haber ver. Bunu da kabul ederlerse kendilerinden zekât al. Ancak zekât tahsil ederken mallarının en değerlisini alma! Mazlum kimselerin bedduasından da sakın. Çünkü Allah ile mazlumun duası arasında perde yoktur.” (Müslim, *İman*, 29) Resûlullah Muâz ile beraber gönderdiği Ebu Musa el-Eşarî'yi uğurlarken de aynı tavsiyede bulunmuştu: “Kolaylaştırınız! Zorlaştırmayınız! Müjdeleyiniz! Nefret ettirmeyiniz! Birbirinizle anlaşın, iyi geçinin, ihtilafa düşmeyin.” (Müslim, *Cihâd ve's-siyer*, 6, 7)

Allah Resulü'nün “Müjdeleyin, nefret ettirmeyin.” ifadesi ebeveynlerin gençlerle iletişimlerinde mutlaka prensip edinmeleri gereken bir ilkedir. Hatta evlatları evlendiğinde de aile huzurunun devamı için onlara yardımcı olmaları, eşlerin anlaşmazlığa düştüğü noktalarda ara buluculuk yaparak bu ilke doğrultusunda hareket etmeleri esastır. Medine'de Hz. Fatıma ile Hz. Ali arasında şöyle bir hadise cereyan etmişti: Allah Resulü,

Allah Resulü'nün “Müjdeleyin, nefret ettirmeyin.” ifadesi ebeveynlerin gençlerle iletişimlerinde mutlaka prensip edinmeleri gereken bir ilkedir. Hatta evlatları evlendiğinde de aile huzurunun devamı için onlara yardımcı olmaları, eşlerin anlaşmazlığa düştüğü noktalarda ara buluculuk yaparak bu ilke doğrultusunda hareket etmeleri esastır.

kızı Fatıma'nın evine geldi. Ali'yi aradı gözleri. Bir şeylerin yanlış gittiğini hissetmiş olacak ki “Amcamın oğlu nerede?” diye sordu. (Buhari, *Fedâilü ashâbı'n-nebi*, 9) Fatıma babasının sorusuna “Aramızda bir şey var. Bana kızdı, evden çıkıp gitti. Gündüz uykusunu yanımda uyumadı.” deyince sevgili Peygamberimiz Ali'yi arattı. Ali de bu yaşananlara kızmış ve üzülmüş olmalıydı. Ashab Ali'nin mescitte olduğunu söyledi. Hz. Ali mescidin bir köşesinde uzanmış uyuyordu. Allah Resulü mescide geldiğinde onun sırtının toz toprak içinde kaldığını gördü.” (Buhari, *Salat*, 58) Bunun üzerine Allah Resulü bir taraftan Hz. Ali'nin üzerindeki toprakları silkeliyor, diğer taraftan “Kalk Ebu't-türâb!” diye sesleniyordu. (Müslim, *Fedâilü's-sahâbe*, 38) Sevgili Peygamberimiz bu hadisede genç çifte kızmamış, eşler arasındaki sevgi bağlarını güçlendirmiş, nefret tohumları oluşmasına ise mâni olmuştu. Allah Resulü taraf olmadan küsleri barıştırmış, incitmeden birleştirmişti. Hz. Fatıma ile Hz. Ali arasındaki dargınlığın yerini sükûnet ve muhabbet almıştı.

Her işi kolaylaştırıp sevdiren Resûlullah hakkında Hz. Aişe validemiz şöyle nakletmiştir: “Resûlullah, kendisine iki iş arasında seçim hakkı tanındığında günah olmadığı sürece kolay olanı seçerdi. Şayet kolay olan iş günah olursa ondan insanların en uzak duranı olurdu. (Müslim, *Fedâil*, 77)

Gülsüm KARAPINAR

Bi' ALINTI

"Kiminle istersen arkadaş ol ama şu üç kişiden sakın: Aptaldan, çünkü sana faydalı olayım derken zarar verir; kararsız olandan, çünkü senin uzun ve sağlam dostluğun nedeniyle kendisine tam güvendiğin anda seni ortada bırakır ve yalancından, çünkü senin aklının ucundan bile geçmeyecek tarzda, senin aleyhinde bulunur ve sana kıyar oysa sen ona en ufak bir güvensizlik belirtisi göstermezsin."

İbn Hazm, Güvercin Gerdanlığı

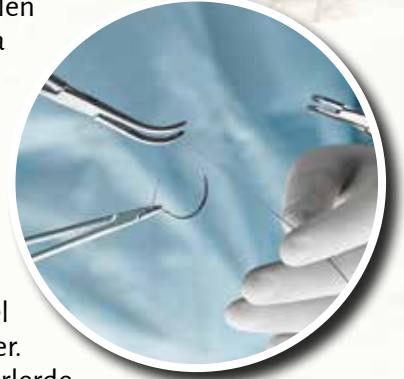
Cerrahi İpliklerin Tarihsel Gelişimi

Bi' BİLGİ

Tıp dilinde suture olarak ifade edilen cerrahi iplikler; vücutta meydana gelen kesik, ameliyat sırasında ihtiyaç duyulan dikiş atma veya bağlama gibi işlemlere sahip olan bir tıbbi malzemedir. 4000 yıldan beri cerrahlar tarafından kullanılmaktadır. MÖ 2000 yıllarından kalma tıbbi yazılar, bağlamak ve dikmek amacıyla tel ve sinir kullanıldığından bahseder.

Yaraların kapatılması farklı kültürlerde ilginç metotlar denenmiştir. Örneğin, Güney Amerika Kızılderilileri, savaş karıncalarının kafalarını bir kerpeten gibi kullanmışlardır. Yunanlılar, at kuyruğunun kıllarından faydalanmışlardır. Thebes'de bulunan bir cerrahi papirüste; keten ameliyat iplikleri, kuru bağırsak, kuru tendon, at kılı, hayvan derisi şeritleri, kadın saçı, ağaç kabuğu liflerinin kullanıldığından bahsedilir.

1930'a kadar kullanılan cerrahi iplik materyalleri genelde katgüt ve ipek, az miktarda keten ve pamuk olmuştur. Sentetik lifler, II. Dünya Savaşı döneminde naylon ile başlayarak kullanıma girmiştir. Ardından polyesterler, poliakrilonitriller, poliolefinler kullanılmıştır. Aslında cerrahi prosedürde kullanılması amacıyla bir materyal dizayn edilmemiş veya geliştirilmemiştir. Piyasada çeşitli fiziksel ve biyolojik özelliklerde çok sayıda mevcut olan ameliyat ipliği materyali ilk önce tekstil pazarında ortaya çıkmış daha sonra cerrahi amaçlarla kullanılmıştır.

Bİ' KAVRAM

Câh

Câh, kişiye toplumda saygınlık kazandıran ve bir tutku hâlini alarak ahlaki hayata zarar verebileceği düşünülen şan, şöhret, mevki anlamında kullanılan bir ahlak ve tasavvuf terimidir.

Câh konusunu psikolojik, sosyal, ahlaki ve tasavvufî yönleriyle tahlil eden ilk İslam düşünürü Gazalî'dir. Gazalî'ye göre servet ve mevki arzusunun psikososyal sebebi insanın başkaları nezdinde saygınlık kazanma eğilimidir.

Özellikle mevki kazanma isteği bulunan kişi, sahip olduğu veya sahipmiş gibi görüldüğü yüksek meziyetler dolayısıyla insanların gönüllerinde kendisi hakkında hayranlık uyandırmak suretiyle onların bağlılıklarını sağlar ve bu şekilde "hürleri kendisine köle yapar". Mevki kendi başına bir gaye olarak alınmamalı, özellikle dinî değerler bu gayeye vasıta kılınmamalıdır.

Klasik ahlak kitaplarında mevki ve makamı insanların yararına kullanma çabası "câhı bezletmek" deyiimiyle ifade edilir ve bu çabayı gösterenler cömertlerin en şerefli sayılır. (TDV İslam Ansiklopedisi, "Câh" mad.)

Bazı Hayvanların Gözleri Karanlıkta Neden Parlar?

Bİ' SORU

Gözün en iç katmanı olan retinada çubuk ve koni adları verilen, ışık enerjisini algılayan ve işleyen fotoreseptör hücreler bulunur. Çubuklar aydınlığı ve karanlığı, konilerse rengi algılar.

Kedi, köpek, geyik gibi hayvanların gözlerinin arkasında ışığı yansıtma özelliği olan tapetum lucidum isimli ilave bir katman bulunur. Bu katman, ışığı bir ayna gibi yansıtarak ışığın sinir hücreleri tarafından algılanabilmesi için ikinci bir imkân sağlar. Işık yoğunluğunun düşük olduğu koşullarda, gözün içine daha fazla ışık girebilmesi için göz bebekleri büyür. Bu nedenle gözün arkasındaki tapetum lucidum tabakasından yansıyan ışık geceleri daha kolay fark edilir ve parlama olarak algılanır. Farklı türlerin gözleri, gözdeki renk ve açının yanı sıra ışığın açısına bağlı olarak turuncu, sarı, yeşil veya mavi renklerde parlar.

En parlak gözlü hayvanların gözlerinde daha az koni vardır. Bu hayvanların gündüz renkli görme kabiliyetleri sınırlıdır veya tamamen renk körü olabilirler ama geceleri bizden daha iyi görürler. Tapetum lucidum'a sahip hayvanların çoğu, gece avcılığı yapar. İyileştirilmiş gece görüşü, düşük ışık koşullarında avlanmalarını kolaylaştırır. İnsanların gözünde bu katman yoktur.

İSTİKAMET ÜZERE YAŞAMAK

■ **Ahmet ÜNAL**

İrşat Hizmetleri Daire Başkanı

İnsanoğlu eşref-i mahlukattır, yaratılmışların en şerefliisidir. Cenab-ı Hak, kullarını çok sevmiş, dünyada halife kılmış, kendine muhatap kabul etmiştir. Huzurlu bir hayat için onlara akıl ve irade gibi iki büyük nimet vermiştir. Dünyada huzura, ahirette cennete ersinler diye peygamberler görevlendirmiş, kitaplar indirmiştir. İnsana böylesine değer veren Rabb'imiz insanı başıboş bırakmamış ve yürüyeceği yolu da ona göstermiştir. İşte bu yol, Rabb'imize hakkıyla iman etmek ve istikamet üzere bir ömür sürmektir.

İstikamet, kişinin sırat-ı müstakim yani dosdoğru yol olan İslam üzere yaşama kararlılığı göstermesidir.

Cenab-ı Hakk'ın emirlerine bağlanması, yasaklarından ateşten kaçır gibi uzak durmasıdır. İstikamet, dünyanın sıkıntıları karşısında müminin ümidini asla kaybetmemesi, Rabb'imizin sonsuz adalet ve merhametine sığınmasıdır. İstikamet, imanın bizlere yüklediği sorumluluklarımızı yerine getirmektir. Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i seniyyeye göre hayatımızı düzenlemektir. Şu hususu tekrar hatırlayalım ki istikamet ölçütü kendi doğrularımız değildir. İstikamet ölçütü Kur'an ve sünnettir. İstikametimizi belirleyecek Kur'an'dır, istikameti hayat tarzı hâline getirecek olan ise Peygamberimizin (s.a.s.) sünnetidir. "Sözlerin en doğrusu, Allah'ın Kitabı;

yolların en doğrusu ise
Muhammed'in yoludur.”
(Nesai, İdeyn, 22)

İstikamet; emrolunduğumuz
gibi dosdoğru olmak,
özümüzle sözümüzü bir
kılmak, olduğumuz gibi
görünmek, görüldüğümüz
gibi olmaktır. İstikamet, hesabı
verilebilir bir hayat yaşamaktır.
İbadetlerimizi aksatmadan
anne ve babalık, eş ve
evlatlık, komşu ve akrabalık
yükümlülüklerimizi yerine
getirmektir. İstikamet, hayatın
sorumluluğunun farkına
varmaktır. Ne bir kimseyi
incitmek ne de bir kimseden
incinmektir.

İmanda
istikamet,
Allah'a hiçbir
şeyi ortak
koşmamaktır.
Allah'ın varlığına
ve birliğine, Hz.
Muhammed'in
(s.a.s.) son
peygamber
olduğuna,
meleklerle,
kitaplara,
ahirete, kaza
ve kadere
gönülden
inanmaktır.

Bizler, istikameti âlemlere rahmet olarak gönderilen, Rabb'imiz tarafından tüm insanlara en güzel örnek olarak takdim edilen Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed Mustafa'dan (s.a.s.) öğrendik. Resul-i Ekrem (s.a.s.), bizlere istikameti şöyle özetlemiştir: "Allah'a iman ettim de ve dosdoğru ol!" (Müslim, İmân, 38)

Bizler, Hayy ve Kayyum olan Allah'a kul olmayı; rükûda yücelmeyi, secdeye yükselmeyi Peygamber Efendimizden öğrendik. Sevgi, saygı ve kardeşliği; şefkat, merhamet ve bağışlamayı ondan öğrendik.

Cesaret ve şecaati, fedakârlık ve teslimiyeti Peygamber Efendimizin (s.a.s.) istikamet üzere geçen hayatından öğrendik. Edep ve iffeti, eşimize karşı nezaket ve zarafeti, anne ve babaya itaati, çocukları terbiye etmeyi, Resul-i Ekrem'in (s.a.s.) örnek yaşantısından öğrendik. Züht ve takvayı, teenni ve itidali, Peygamberimizin (s.a.s.) güzide örneğinde gördük. Adaleti kuşanmayı, zulme rıza göstermemeyi, haksızlığın karşısında dik durmayı, hak ve hakikat, izzet ve şeref için candan geçmeyi o Kutlu Nebi'den öğrendik.

Biz, Peygamber Efendimizden (s.a.s.) öğrendik sevgi, saygı ve kardeşliği... Affetmeyi, bağışlamayı, şefkat ve merhameti... Sabır ve metaneti... Hasılı imanı, ibadeti ve güzel ahlakı peygamberlerin sonuncusu, ehlibeytin şahı Hz. Muhammed Mustafa'dan (s.a.s.) öğrendik.

Peki, nedir imanda istikamet, ibadette istikamet, ahlakta istikamet?

İmanda istikamet, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaktır. Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) son peygamber olduğuna, meleklerle, kitaplara, ahirete, kaza ve kadere gönülden inanmaktır. Kur'an-ı Kerim, iman ve istikamet bağının önemini bizlere şöyle hatırlatmaktadır: "Şüphesiz Rabbimiz Allah'tır: deyip sonra da dosdoğru olanlara hiçbir korku yoktur, onlar üzülmeyecekler de. Onlar cennetliklerdir. Yapmakta olduklarına karşılık, orada sürekli kalacaklardır." (Ahkâf, 46/13-14)

Rabb'imizin üzerimizdeki en büyük hakkı, O'na iman etmemizdir. Eşi, benzeri ve ortağı olmayan âlemlerin Rabb'ine kul olmamızdır. Her türlü hamd ve senamızı

O'na sunmamızdır. Yaratan, yaşatan ve âlemleri idare eden Rabb'imize dua ve niyazda bulunmamızdır. Nitekim "O, beni yaratan ve bana doğru yolu gösterendir. Beni yediren ve içirendir. Hastalandığım zaman bana şifa verendir. Canımı alacak olan, sonra beni yeniden diriltecek olandır. Hesap günü hatalarımı bağışlayacağını umduğum yine O'dur." (Şuarâ, 26/78-82)

İbadette istikamet, "Rabb'imiz! Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz." (Fâtiha, 1/5) ayetinin sırrına vâkıf olmaktır. İbadetlerimizi, her türlü riya ve gösterişten arındırmak, sadece Allah'ın rızası için ve ölüm bize gelinceye kadar O'na kul olmaktır. İbadet, müminin güzel duygu ve düşüncelerle donanımlı hâle gelmesine zemin hazırlar. Mümini, kötü duygu ve düşüncelerden arındırır. İbadetlerini yerine getirebilen

ve ibadetin gerektirdiği bilinci yakalayabilen mümin, çevresine güven verir. Emin insan olur. Eli ve diliyle ailesine çevresine, canlı cansız tüm varlıklara asla zarar vermez. İbadetler, müminleri kötülüklerden alıkoyar. İbadetle kötülük bir arada olmaz. Bilinçli bir şekilde ibadetini yapan mümin, kötülüğe bulaşmaz, kötülüğün peşinden koşmaz.

Ahlakta istikamet, “Ben güzel ahlakı tamamlamam için gönderildim.” (İbn Hanbel, II, 381) buyuran Sevgili Peygamberimizin ahlakını kuşanmaktır. Yaratılış

İstikamet, kişinin sırat-ı müstakim yani dosdoğru yol olan İslam üzere yaşama kararlılığı göstermesidir. Cenab-ı Hak'ın emirlerine bağlanması, yasaklarından ateşten kaçır gibi uzak durmasıdır.

gayemizden uzaklaştıran her türlü söz ve davranıştan uzak durmaktır. Peygamberimiz (s.a.s.), ailesinden başlayarak tüm sosyal hayatı kuşatan örnek bir ahlak sundu insanlara. O, ailesine karşı son derece müşfik ve nazik idi. Onun evi muhabbet ve merhametle doluydu. Yuvasına şiddet ve nefretin bulaşmasına asla müsaade etmedi. Bizlere şöyle nasihatte bulundu: “Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olanınızdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızdır.” (Tirmizi, Menâkıb, 63) Allah Resulü (s.a.s.), çocuklarının dinî terbiye almasına da son derece önem vermiştir. O, her şeyden önce adaletli bir baba idi. Çocukları arasında kız-erkek ayrımı asla yapmadı. Çocuklarını tatlı dil ve güler yüzle namaza kaldırdı. Hayırlı bir evlat sahibi olmak isteyen anne babalara ise şu öğüdü verdi: “Hiçbir anne baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha kıymetli bir bağışta bulunmamıştır.” (Tirmizi, Birr, 33)

Sahabe-i kiramdan birisi Peygamber Efendimize (s.a.s.) gelerek “Ya Resûlallah! Bana İslam ile ilgili, hakkında başka kimseye soru sormaya gerek kalmayacak bir şey söyler misin?” dedi. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Allah'a iman ettim de, sonra da istikamet üzere ol.” (Müslim, İmân, 62) Peki, ümmet-i Muhammed olarak bizler, bugün istikamet üzere bir hayat sürebiliyor muyuz? Kur'an-ı Kerim'in hükümlerini, Peygamber Efendimizin

sünnetini kendimize rehber edinebildik mi? Hak'ın ve hakikatin yanında yer alabiliyor muyuz? Yoksa dünyanın hengâmesinde kendimizi mi kaybettik? Dünyaya aşırı meylettik de ahiretimizi terk mi eyledik? Oysaki Rabb'imizin buyruğu gayet açıktır: “Allah'ın sana verdiğiinden O'nun yolunda harcayarak ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışma! Şüphesiz Allah bozguncuları sevmez.” (Kasas, 28/77)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) istikamet üzere geçen hayatı birleştiresin kalplerimizi. Sünnet-i Resûlullah, bize bizi hatırlatsın. Kur'an-ı Kerim aydınlatsın yolumuzu. Açalım gönüllerimizi birbirine. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) “Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun.” (Buhari, Edeb, 57) çağrısına kulak verelim. İstikametten ayrılmamak için birlik, beraberlik ve kardeşlik şuurunun canlı tutalım. “Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın, parçalanıp bölünmeyin.” (Âl-i İmrân, 3/103) emr-i ilahisine gönülden bağlı kalalım. Bağlı kalalım ki istikametimizi şaşırmayalım. Yanlışta sürüklenmeyelim. Bizi birbirimize düşürmek isteyenlere, aramıza nifak tohumu ekmek isteyenlere geçit vermeyelim.

Yüce Rabb'im, bizi İslam'ın çizdiği istikametten ayırmasın. İstikamet üzere bir ömür sürmeyi, müstakim bir kul olabilmeyi Cenab-ı Hak bizlere lütfeylesin.

ÖFKEM VE BEN

■ Esra ORAS

Uzman Psikolog

● mam Gazali, *İhyâü Ulûmi'd-din*'de öfke duygusunun insanın kendisini dış tehlikelere karşı harekete geçirecek bir iç savunma gücünden kaynaklandığını belirtir. Allah'ın bunun için öfke eğilimini yarattığını, onu insan tabiatının doğal bir parçası yapıp insanın karakterini onunla yoğurduğunu söyler.

Sıra dışı olayları sıradan enerjimizle karşılayamayız. Dolayısıyla bizi tehdit eden durumlar karşısında öfke gibi enerjisi yoğun bir duygu kendimizi müdafaa edecek gücü bize sağlar. Gazali'nin de belirttiği üzere öfke; saldırı, ihmal gibi insanın varlığını tehdit eden durumlara karşı varoluşumuzu ve bütünlüğümüzü korumamız için Allah'ın bize sunduğu her bir duygu gibi oldukça işlevseldir. Peki, ne oluyor da bu denli adaptif bir duygu hayatımızı zorlaştıran bir deneyime dönüşüyor?

Öncelikle öfkeyi deneyimlemenin pek çok farklı yolu olduğunu hatırlatmak isterim. Saldırgan davranışlar göstermek, küsmek, geri çekilmek, ağlamak, sesi yükseltmek bu yollardan bazıları. Bunların her biri öfkenin varlığını hissettiren tepkiler. Fakat bazı yanıtlar var ki öfkenin varlığını öfkenin sahibi bile fark edemez hâle gelebilir. Öfke geldiğinde onu inkâr etmek ya da bastırmayı tercih etmek bu yollardan ikisi. İnkâr edilen veya bastırılan öfke bir balonun havayı tutması gibi kişinin bedeninde gün geçtikçe

genişleyerek yer tutar. Ve görmezden gelinen öfke umulmadık bir yerde kişinin saldırgan tutumlar göstermesi ile varlığını nihayete erdirir. Peşi sıra suçluluk duyguları ve pişmanlık gelir. Oysa öfke görmezden gelinmek yerine belki de kişi tarafından vakitlice duyulabilseydi olması gereken yerde “dur” ihtarı işlevi görecekti. Kişi öfkesiyle birlikte muhatabını uyaracak, öfkesini ifade edecek ve sorununu çözmek için bir adım atmış olacaktı. Bu durumu bir örnek üzerinden anlatmak yerinde olacaktır.

Öfke düşmanımız değil, her duygu gibi bir haberci. Biriktirdiklerinizin, çözmediklerinizin, öğrenme hikâyelerinizin, dünyaya nasıl baktığınızın habercisi. Dolayısıyla öfke duygunuzu düşman olarak görmek yerine onun varlığı vesilesi ile kendinizi ve hayatınızı daha yakından tanıyabilirsiniz.

35 yaşında iki çocuk annesi Eylül Hanım sıklıkla annesinin eleştirileri, eşinin ihmali ve arkadaşlarının talepleri arasında sıkışıp kalmıştı. Annesi onu her eleştirdiğinde çok öfkeleniyordu fakat ona saygısızlık etme kaygısıyla çeşitli manevi telkinlerle duygusunu bastırıyordu. Farklı türden bir öfkeyi eşine karşı da hissediyordu fakat zaten iş yerinde çok yoruluyor diye düşünüp empati kurarak öfkelerini şımarıklık olarak nitelendirip göz ardı ediyordu. Hayır diyemediği için arkadaşlarının taleplerine koşturmaktan da çok yorulmuştu. Tüm bu yutkunduğu öfkeler küçük çocuklarının ufaklık aşırılıkları karşısında bir anda açığa çıkıyordu. Onlara karşı saldırganca ve reddedici şekilde davranıyordu. Sonrasında ise derin bir pişmanlıkla öfkeden dolayı kendini kötü bir anne olmakla suçluyordu. Ona göre ihtiyacı olan tek şey vardı "öfkelerini kontrol etmek". Oysa asıl sorunu çözüm zannettiği şeydi; yani öfkelerini sürekli kontrol etmek. Zira Eylül Hanım annesi, eşi ya da arkadaşları karşısında gelen işlevsel öfkelerini bastırarak kontrol altına almak yerine duyabilseydi ve sorunlarını çözmeyi seçseydi zaten kendisini evlatlarına karşı saldırganca tutumlar içinde de bulmayacaktı. İşte bu yüzden öfkenizi kontrol edememekle ilgili bir şikâyetiniz varsa bakmanızın iyi olacağı ilk yer "yaşam üslubunuz". İlişkileri

nasıl yaşıyorum, kendime nasıl yaklaşıyorum, problemlerimi nasıl çözüyorum, duygularımın ve düşüncelerimin ne kadar farkındayım, seçimlerim olmak istediğim kişi olmama ne derece hizmet ediyor? Sorular çoğaltılabilir. Hayatı nasıl yaşadığımız öfkemizin akıbetini ve yönünü istemesek de fazlasıyla belirliyor. Vaktinde verilmeyen tepkiler birikip kalbimizle aramıza duvarlar örebiliyor.

Kontrolü yitirdiğimizi hissettiğimiz türden bir öfkenin daha uzun tarihle hikâyesine baktığımızda kök ailemizle deneyimlerimiz karşımıza çıkıyor. Eğer büyüdüğümüz ailede öfke

duygusu saldırgan yollarla ifade ediliyorsa ve saldırganlık öyle ya da böyle sorunları çözüyorsa bu davranış pekişecektir. Kişi hayatının yetişkin yıllarında yine her sorununu öfkeyle çözmeye yönelecek, diğer duygularının varlığından haberdar bile olmayacaktır. Fakat bu defa kök ailesindeki gibi öfkensinin çözücü etkisinden ziyade yıkıcı etkisiyle tanışacaktır. Bu etki bazen büyük bedelleri hayatına taşıyacaktır. Kişi, öfkensinin yoğun enerjisinden kurtulmak için agresif ve işlevsiz davranışlara yöneldikçe kişiler arası ilişkileri yıpranacak, aile ilişkileri zedelenen, tüm bu bedellerin de eklenmesiyle sağlık problemleri artacaktır.

Bazı evlerde öfke ve korku dışında hiçbir duygu yokmuş gibidir. Mutluluk dile getirilmez, sevgi konuşulmaz, hayal kırıklığı kelimesi o evlere hiç uğramamıştır. Sadece korku ve öfke görünür düzeydedir. Böyle evlerde büyüyen çocuklar hayatı bu iki duygudan ibaret beller. Böylesi evlerde büyüyen çocuklar yetişkin çağlarında savaş yorgunu gibi tükenmiş ve hayat enerjileri bitmiş gibi hissederler. Nitekim her iki duygu da hayatı tehdit gibi algılamak anlamına gelir.

Kontrolü yitirdiğimizi hissettiğimiz türden bir öfkenin daha uzun tarihle hikâyesine baktığımızda kök ailemizle deneyimlerimiz karşımıza çıkıyor. Eğer büyüdüğümüz ailede öfke duygusu saldırgan yollarla ifade ediliyorsa ve saldırganlık öyle ya da böyle sorunları çözüyorsa bu davranış pekişecektir.

Kişi diğer duyguları hissetse de bunları tanımayı ve ifade etmeyi bilmez. Bu yüzden fark edemediği ve tanımlayamadığı olumsuz duygularını öfkeyle ifade etmeyi seçer. Öfke, bu gibi durumlarda ikincil bir duygudur. Ardında ifade edilmemiş hayal kırıklığı, kırgınlık, hüznün gibi duyguları taşır. Kişinin tanımadığı ve ifade edemediği duygular tehdit hâli yaratır ve kişi, tehdit durumuna en uygun duygu olan öfkeyi hissetmeye başlar. Dolayısıyla öfkeyi içinde pek çok duyguyu taşıyan bir duygu çantası gibi görmeliyiz.

Öfke duygusu okyanusun dalgaları gibi birikerek gelir. O birikme esnasında zihnimiz bazı cümleler ve hikâyeler anlatır bize. Bu hikâyelere kapıldıkça öfkemiz daha da artar. Esasen bu hikâyeler hepimizde benzer temaları taşır. “İnsanlar ihtiyaçlarımı görmezden geliyor.”, “Beni görmüyor ve anlamıyor.”, “O çok düşüncesiz ve bencil.”, “Beni kullandı.”, “Bunu hak etmedim.”, “Ben olsam böyle yapmazdım.” gibi temalar üzerinden zihnimize kapılırsınız. Bu düşünceler yanlış ya da haksız cümlelerdir diyemem ama bizi sorunumuzu çözmeye yöneltmiyorsa bilakis pişman olacağımız davranışlara yönlendiriyorsa faydasız olduğunu söyleyebilirim.

Bütün bu yazılanlar zihninizde şunu netleştirsin isterim: Öfke düşmanımız değil, her duygu gibi bir haberci. Biriktirdiklerinizin, çözmediklerinizin, öğrenme hikâyelerinizin, dünyaya

nasıl baktığının habercisi. Dolayısıyla öfke duygunuzu düşman olarak görmek yerine onun varlığı vesilesi ile kendinizi ve hayatınızı daha yakından tanıyabilirsiniz. Zaten çözümün ilk aşaması da bu. Evvela iç dünyanızı fark etmeye yönelin. Öfkenizi tetikleyen düşünceleri ve hikâyeleri keşfedin. Zihniniz sizi hangi yargılarla, tahminlerle, cümlelerle, inançlarla kısıklarak yakalıyor? Ortak temayı keşfedin. Bu tema, hikâyenizde yara aldığınız yerlere de işaret edecek. Öfkenin içindeki duygulara bakmak da bir diğer adım. Öfkenin ardında kalan, toz bulutunun ardındaki acı verici duyguları keşfedin. Öfkeniz hangi ifade edilmemiş duygularınızı maskeliyor olabilir?

İç dünyamıza bakmakla birlikte günlük hayatımızı da gözden geçirmeliyiz. Küçük köpükler birikip dalgaya dönüşüyor. Sizi köpürten günlük hayattaki küçük olayları, ihtiyaçları, çaresizmiş gibi hissettiğiniz ve yardımsız kaldığınız anları fark edin. Bu anlarla ilgili kendinize destek olmakla ilgili neler yapabileceğinize odaklanın. Ve neye ihtiyacınız olduğunu keşfedin. Problemleri biriktirmeyin ve çözümü ertelemeyin. Gerekli zamanlarda yeni beceriler geliştirin. Öfkeli ve agresif davranışlar yerine problemlerinize daha çözüm odaklı yanıtlar geliştirebilirsiniz. Tüm bu süreçler boyunca kendinize şefkatli davranmayı ihmal etmeyin.

KARAÇAMLARIN MASALI

■ Zeynep DEMİR

S irtında eski bir çuval, karaçamların arasında usulca yürümekteydi. Kuru dal ve reçine kokuları eşliğinde ormanın derinliklerine doğru ilerledi. Güneş hüzmeleri karaçamların kesif kokusunu ziyadeleştirdi. Yılın bu zamanlarında ormana hafif bir sis çöker; karaçam dikenleriyle örtülen toprak, ayaklarının altından biteviye kayar, yürümek güçleşir. Yine de bir başına dolaşmak, zihninin kıvrımlarını yoklayarak günlerin ve yılların üzerinden sekmek, hayallere dalmak yahut dalgınlaşarak kendi kabuğuna çekilmek, ruhunu ve bedenini ormanın merhametine bırakmak eşsizdir. Belki bu yüzden kozalak toplama işine herkesten önce o talip olur. Yolun yokuşundan yüksünmez. Her adımla kendini arar, kafasının içini dolduran sesleri ormana emanet eder. O anlarda bir parça hafiflediğini hisseder.

Bakışları yükünü tutmuş bir karınca katarında takılı kaldı. Karıncalar durmadan çalışıyorlar. Bir solucan ölüsünü sürüklüyorlar peşleri sıra. Koca solucanı sırtlanmalarını yakıştıramıyor

karıncalara, kendince daha vakarlı bir duruş bekliyor bu küçük karıncalardan. Bir çift kanatın gölgesi düşüyor karıncaların üzerine. Alakarga göz dikmiş karıncaların rızkına. Solucanı bir lokmada yutuyor. Karıncalara belki de iki üç hafta yetecek bu leziz et, kuşun akşam yemeği oluyor. Karıncalardan birkaçı kurtulamıyor bu hengâmeden. Neyse ki zayıf büyük değil. Yüksünmüyor karıncalar kaderlerine. Yeniden el ele verip yola koyuluyorlar. Karıncalar da kendi insanları gibi çalışkan ve mazbut. İçlerinden birini, şu en gayretli olanını, babasına benzetiyor. Babam da çalışkan adamdır diye gururlanıyor o an.

Zeval vaktine kadar öyle avare gezinip durdu. Bir kayalığa sırtını verdi, bir kuş yuvasına daldı, hüdayinabitleri seyretti. Renk renk çiçek tarhları ormana bir canlılık katıyordu. Güneş iyice kendini gösterip vakit öğle olunca telaşla kozalakların peşine düştü. Birkaç saatlik aylıklığın bedelini ödedi. Bir çırpıda çuvalı ağzına kadar doldurdu. Dönüş yolu görece daha kolaydı. Yükünü sırtlandığı gibi yokuş aşağı indi, köyün

sırtındaki evlerinin yolunu tuttu. Ağaçlarla, kuşlarla, karıncalarla vedalaştı.

Eve vardığında annesini seccadesinin başında buldu. Sabah erkenden kalkmış, inekleri sağıp çobana teslim etmişti. Selam verince kızının getirdiği kozalakları yokladı. Aferin Fatma, dedi, birkaç gün idare ederiz bunlarla. Yorulmuşsundur, sofraya hazır. Ablası da çeşmeden su

getirme görevini üstlenmişti. Şen şakrak, pek konuşkan, sıcakkanlı bir genç kız için çeşme başında akranları ile eğlenmek gibisi yoktur. Fatma pek hazzetmez bu sohbetlerden. Muhtarın evine renkli televizyon gelmiş, Himmet Ağalar da telefon bağlatmış, Necibe Nine'nin küçük torununa söz kesmişler, ee darısı diğer kızların başınaymış, yeni bir çamaşır makinesi çıkmış, öyle

çamaşır üstten koymuyorsun, karnından veriyorsun, merdaneli falan da değil. Kim görmüş, Himmet Ağa'nın gelini tabii, hani geçenlerde şehre inmişlerdi ya!

Ablası bir yandan çayını yudumlayıp bir yandan biraz peynirle zeytine ekmeği katık ederken anlatır da anlatır. Bir tek şehir lafına takılır Fatma'nın aklı. Gözlerini iri iri açar. Babamı da görmüş

mü, diye atlar lafa. Baban büyükşehirde, diye araya girer annesi. Demek şehirler birbirine benzemez. Büyüğü vardır küçüğü vardır. Fatma hiç şehir görmemiştir, ne bilsin. Onun için şehir baba kokusudur, bitimsiz bir hasrettir, gurbettir şehrin diğer adı. Nice erkeği eşinden, nice babayı evladından ayırmıştır. Bu yüzden hem kızlar ona hem de için için merak eder şehri.

Toprak pek verimli sayılmaz bu köyde. İnsanların alın terine, el emeğine taliptir. Bu yüzden kadın erkek çoluk çocuk tarlalarda, bağ bahçelerde kol kola çalışır. Yine de ellerine pek bir şey geçmez. Kışı atlatacak kadar peynir ve yağ, ambarın üçte birini anca dolduracak buğday, hayvanları enikonu semirtmese de açta açıkta bırakmayacak kadar saman, şanslılarsa bu yıl bir gayret bakıp ilgilendikleri kovanlardan bal da alacaklardır.

Köyün yamacında ninesinden kalma kârgir bir evde, kalabalıktan uzakta yaşarlar. Köyün kalabalığından ne olur, yine de dayanamaz Fatma üzerine çevrilen gözlere, içini dolduran seslere. Söz sihirdir, derdi ninesi. İnsanı teskin eden de bir kıvılcımı koca yangına çeviren de sözdü. İnsan diline hâkim olsa gerekti bu yüzden. Bin düşünüp bir konuşmalıydı. Hem boğaz neden dokuz boğumdu. Tefekkür gerekti insana. Yaratılana bakıp Yaradan'ı düşünmek gerekti. Doğayı bu yüzden çok sever Fatma. Ninesinin de dediği gibi, gece yıldızları düşünür, gündüz ağaçları, yaprakları; bir fidanın nasıl da büyüüp serpildiğine hayretle bakar.

Uzun kış gecelerinde ninesinin dizlerine yatar ondan eskinin masallarını dinlerdi. Peri kızlarının saçlarını birlikte örerler, Keloğlan'ın kavalını dinler, Boğaç Han'la birlikte yumruklarını sıkarlardı. Gerçekten bir yumruğu ile devirmiş miydi boğayı, ondan mı Boğaç Han demişlerdi o

tüyü bitmemiş delikanlıya? Sorularıyla masalı kırık yerinden bölerdi ya, ninesi hiç ses etmez, gözünden sakındığı torununun bitip tükenmeyen suallerini bir bir cevaplardı. Masallarda ne güzeldi dünya. Masallara ve kitaplara meftundu Fatma. İyilerin muhakkak kazandığı, kötülerin eninde sonunda yaptıklarından pişman olduğu bir dünya düşlerdi. Ninesi yoktu şimdi ama kitapları vardı. Kelimelere dalar, satırların arasında kendine bir dünya kurardı Fatma, ille de okumak

isterdi. İlkokulu bitirmişti ama köyde ortaokul yoktu. Taşımali eğitimle ilçeye giderdi akranlarıyla. O da zar zor. Kışın yollar kapanır, günlerce okul yüzü göremezdi.

Bir de ormanı severdi. Ninesi rahmetli olup onu masalsız bırakınca ormanın masalını dinlemeye giderdi. Her ağacın kokusu, sesi farklıydı. Ninesi anlatırdı. Dinle derdi, bak ne güzel fısıldaşiyor meşenin yaprakları. Fatma da çözmüştü ağaçların dilini. Köyü kuzeyden saran derenin yanı başında boy veren salkım söğütler ıslık

çalar, şehre uzanan yolu iki yandan tutan kaşık kavakları rüzgârla yapraklarını şaklatır. Muşmulalar bile eşlik eder bu alayışe. Pınar başında güğümleri ile bekleyen kızların cıvıltıları da başladı mı, sanırsın insan ve tabiat el ele vermiş bayram ediyor. Neşe onların hanesine yazılmıştır. Karaçamlar ise insanlardan uzak yaşarlar. Salkım söğüdü, kavakları, bodur muşmulaları uzaktan severdi sevmesine de karaçamlara meftundu. Karaçamlar onu içine çekerdi. Dizlerine kadar battığı siste, rüzgârın etkisiyle bir yükselen bir alçalan hışırtılarda kendini arardı. Ormanın dinginliğinden nasibine düşeni alır, içi az da olsa ferahlamış dönerdi yuvasına.

Karınca katarlarını düşünürdü, bir de babasını. Rızık Allah'tan derdi ya ninesi. Neden bu köyde nasipsiz kalmışlardı da babacığı şehrin yolunu tutmuştu. Hem ne vardı şehirde. Büyük fabrikalar varmış. Babası öyle demişti ilk mektubunda. Bir de şehrin ortasından bir nehir geçiyormuş ama bizim köyün deresi gibi değil, ucu bucağı gözükmeyen koca bir nehir. Nehir de değil, deniz. Hiç deniz şehrin içinden geçer mi, geçiyormuş işte. Koca koca köprüler yapmışlar üstlerine. Muhtarın otomobili gibi üç tanesini, yok yok altı tanesini yan yana koy öyle geniş, uzunluğu bizim köyden şu karşıki tek çama kadar. Ablası mektupları tane tane okur, Fatma her bir kelimeyi beller, babasının anlattıklarını

gözünde canlandırmaya çalışırdı. Hele bir düzenini kursun, onları da alacaktı yanına. Fatma şehirde okuyacaktı, hem öyle köy okulu gibi değildi şehirdeki okullar, dört beş katlıydı okul dedikleri yer. Fatma en çok bu okul işine sevinirdi. Az kalmıştı. Eylülünden önce, okullar başlamadan müjdeyi verecekti babası, hele iki göz bir ev tutsun, birkaç parça eşya ile dayayıp döşesin. O da çok özlemişti kızlarını, Fatma'yı ve ablasını gözlerinden öpüyor, Muhtar'a, Himmet Ağa'ya hususi selam ediyordu.

O yaz geçmek bilmedi. Fatma her gün ablasına eylüle kaç gün kaldığını soruyor, şehre dair hayaller kuruyor, hele okula gideceği için içi içine sığmıyordu. Bir akşam Muhtar'ın evinde televizyonda gördü babasının anlattığı dereyi, o koca köprüyü. Gözleri fal taşı gibi açıldı. Babam, dedi yerinden sıçrayarak, babam orada, onun anlattığı gibi, tıpkısı gibi, babamı da görür müyüz televizyonda anne. Köyün kadınları epey gülüştüler Fatma'nın hâline. Artiz mi kız senin baban, dedi muhtarın karısı, ne işi olur televizyonda. Fatma önce utanmış sonra o da gülmüştü. Olsundu, babasını değil ama onun yaşadığı şehri görmüştü ya. Bu bile yeterdi içindeki hasreti bir nebze olsun dindirmeye.

Ağustos sonunda müjdeli haber geldi. Muhtar'ın oğlu, elinde mektup müjdemini isterim, diye kapılarını çaldı. Annesi bir tepsi börek sözü

verdi, Fatma en sevdiği hikâye kitabını hediye etti. Babası geliyordu. Belki çoktan yola çıkmıştı. Mektup bir hafta öncesinden yazılmıştı, demek ki eli kulağında, bugün yarın gelirdi babası. Fatma annesine sarıldı. Sevinçliydi ama gözlerinden süzülen yaşlara mâni olamıyordu. Başını kaldırıp annesinin gözlerine baktığında onun da gözlerinden damla damla yaşların süzülüğünü gördü.

Babası birkaç güne çıkıp geldi. Evleri bayram yerine döndü. Pek fazla eşya almayacaklardı yanlarına. Çok şükür işleri yolundaydı babasının. Ustabaşı pek sevmişti onu, patron da dürüstlüğüne hayran kalmıştı. Kısa süre önce bir ev bulmuş, içini gerekli eşyalarla dayayıp döşemişti. Birkaç güne yola çıkmalıydılar. İzni azdı babasının. Evde bir telaş başladı. Yola çıkacakları günü kararlaştırdılar. Bir gün öncesinde Fatma'nın yüreğini bir hüznü kapladı. Her kavuşma başka bir ayrılığa gebeydi. Ormanını, ninesini geride bırakacaktı. Çocukluğuydu bu köy. Karaçamlar en yakın arkadaşlarıydı. Fatma, ormana koştu, karaçamlarla vedalaştı, kuşlara müjdeli haberleri verdi. Yine geleceğim, dedi. Vedalaşırken, babam söyledi, her yaz geleceğiz köye. Siz de üzülme, sevinin benim için, orada büyük okullara gideceğim. Ardından ninesinin kabrinde aldı soluğu. Onunla vedalaştı. Yola çıktıklarında kulağında ninesinin öğütleri, heybesinde hayalleri vardı.

KENDİLİK BİLİNCİ VE YASA

■ Ali Necip ERDOĞAN

Borges, İskoç felsefeci David Hume'dan bir cümle aktarır, "Ne zaman kendimi arasam evde kimse yoktu." Bizde de şöyle bir hikâye anlatılır, her gün kendisini ziyarete gelen dervişe şeyhi der ki, "Her gün bana geleceğine ara sıra da kendine gel." Kendilik bilinci nasıl bir şey? Ben kendimde olduğumu nasıl anlayabilirim? Kendimde olmadımda neredeyim? Kendimde olmadımda, beni kendime davet eden biri (kendine gel diyen biri), benim kendimde olduğum hâli nereden biliyor?

Kişi bir öfke anında kendinden beklenmeyen bir davranış sergileyebilir ve neden böyle yaptığı sorulduğunda kendisini şöyle savunur: Kendimde değildim, çok öfkeliydim. Burada iki şey açığa çıkıyor: Birincisi, öfke hâlinde kendimizde olmuyoruz. İkincisi, kendimizde olduğumuz anlar bir "normal"i ifade ediyor. Hukuk, öfkeliyken işlenen bir suç için "tahrik" ya da "ağır tahrik" kavramlarıyla kişiyi öfkeliendireni de suçun unsuru hâline getiriyor. Böylece tahrik edenin de "kendisinden beklenmeyen" bir davranış sergilediği (normalin dışına çıktığı) tespit edilmiş oluyor.

Kişi, tanımlanmış bir "normal"in içinde olduğu sürece "kendilik bilinci" de tanımlanmıştır. Gelenek görenek, örf ve âdetler, görgü kuralları, ahlaki değerler ve nihayetinde hukuk söz konusu "normal"i tanımlamıştır.

Kişi kendisiyle, diğeriyle, toplumla ve devletle ilişki içinde bir "normal"i yaşar. Kişiyi "normal"in dışına çıkaran bir diğer unsur da estetiğin yani güzelliğin, beğenin alanıdır. Kişi güzel olan ile karşılaştığında beğeni, şaşkınlık ve hayranlıkla kendinden geçer. Mantık ve tutarlılıkla örülen aklın alanı bir an için ortadan kalkar ve yerine aşkın olanın coşkusu dolar. İster doğal isterse yapay (sentetik) olsun bir sanat eserinin karşısında kişi transa geçerek aşkın olanla bağ kurar. Dolayısıyla kendinde değildir.

Yıldızlar özgürlüğü, yasa ise kurallara, ilkelere bağlı kalmayı ifade eder. Zira özgürlük kavramı olmasa yasanın, yasa olmasa özgürlüğün anlamı kalmaz. Yıldız, kişiyi kendisinin dışına çağırırken yasa, kendisinde kalmasını söyler.

"İki şey var ki, ruhumu hep yeni, hep artan bir hayranlık ve müthiş bir saygıyla dolduruyor: Üzerimde yıldızlı gök, içerimde ahlak yasası. (...) Yukarıda ve içimde bir Tanrı olduğunun kanıtı bunlar." der Kant. Bu ifade mezar taşına da yazılmıştır ve insanın, hayatını düzenleyen ahlaki ilkelerle onu ayartan gökyüzündeki yıldızlar arasında bir yerde olduğunu ifade eder. Yasa ve yıldız, Kant'ın ruhunu hayranlık ve saygıyla dolduruyor. Hayranlık yıldızlara, saygı da yasaya. Yıldızlar özgürlüğü, yasa ise kurallara, ilkelere bağlı kalmayı ifade eder. Kant bu ikisini Tanrı'nın varlığının kanıtı saymaktadır ki bu yaklaşım son derece akla uygundur. Zira özgürlük kavramı olmasa yasanın, yasa olmasa özgürlüğün anlamı kalmaz. Yıldız, kişiyi kendisinin dışına çağırırken yasa, kendisinde kalmasını söyler. Demek ki kendinde olmamak ve kendine gelmek hayatın en önemli iki salınımidir. Aynı zamanda da yıldızlar beğenin ve hayranlığın alanıyken yasa aklın alanıdır.

Dış dünya bilginin toplanması, iç dünya da bilginin işlenmesi için gereklidir. Bilgi dışarıdadır, gözlem ve tecrübelerle elde edilmesi gerekir. Dünya güzelliklerle donatılmıştır ve cazibesi vardır bu da kişiyi harekete geçirir. Fakat bir süre sonra bilginin insanın içinde de olabileceğini düşündürür. Dış dünyaya yönelerek kişi kendini unuttur, kendini dünyaya kaptırır, badireler atlatır, sarp

yokuşlar çıkıp iner, başına türlü işler gelir böylelikle anlar ki bilgi güzellikle donatılmış olsa bile öyle kolayca elde edilen bir “şey” değildir. Acılar ve sıkıntılar sonucunda kendini ele veren bir güzelliştir o. İşte bu sürecin sonucunda kişi bu bilginin aslında içinde olabileceğini düşünmeye başlar. Buna sebep olan, iç dünyasına dönmesidir. Artık dünyanın çekiciliğinin geçici olduğunu tecrübeyle ve gözlemlerle bilmektedir. Şimdi kendine dönmüştür. İç dünyasının farkına varan kişi bu noktadan sonra bilgiyi anlamaya ve işlemeye başlar.

Bu husus Beled Suresinde şu şekilde ifade edilmiştir: “Yemin ederim şu beldeye; senin de içinde oturmakta olduğun o kente; ana babaya ve bunlardan meydana gelen çocuklara! Hiç kuşkusuz biz insanı zahmetli bir hayat için yarattık. O, hiçbir kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanıyor? ‘Pek çok mal harcadım’ diyor. Onu kimsenin görmediğini mi sanıyor? Ona iki göz, bir dil, iki dudak vermedik mi? Ve ona iki yolu göstermedik mi? Fakat o, sarp yolu göze alamadı. O sarp yol nedir, bilir misin? Köle azat etmektir. Veya bir kıtlık gününde yakını olan bir yetimi yahut aç açık bir yoksulu doyurmaktır. Sonra iman edip birbirlerine sabrı tavsiye edenlerden ve acımayı öğütleyenlerden olmaktır. İşte bunlar hakkın ve erdemin yanında olanlardır. Ayetlerimizi inkâr edenler

ise batılın ve erdemsizliğin yanında olanlardır. Onların hakkı, üzerlerine kapatılmış bir ateştir.” (Beled, 90/1-20)

Özellikle 8, 9 ve 10. ayetlerde çok güzel ifade edildiği üzere, “İnsana lütfedilen duyu organlarından söz edildikten sonra ona, “iki yol”un da gösterildiği belirtilmektedir. Duyu organları dış dünyadan bilgi edinme araçlarıdır; “iki yol” ise genellikle “iyilik ve kötülük yolları” olarak açıklanmış olup bu ifade insanın, olgular ve eylemler üzerine “doğru-yanlış, iyi-kötü” şeklinde hüküm verme ve tercihte bulunma yetenekleriyle donatıldığı anlamına gelir. Böylece bu iki kısa ayette veciz bir üslûpla Allah Teâlâ'nın insana bilgi edinme, düşünüp yargıda

bulunma ve seçim yapma yetenekleri lütfederek bu yetenekleriyle onu yeryüzünün en seçkin varlığı hâlinde yarattığı anlatılmaktadır. Bu yetenekler aynı zamanda insanın bir ödev ve sorumluluk varlığı olmasını da gerektirmiştir.” (Kur'an Yolu Tefsiri, C.5, S. 626-627)

Özellikle “insanın, olgular ve eylemler üzerine ‘doğru-yanlış, iyi-kötü’ şeklinde hüküm verme ve tercihte bulunma yetenekleriyle donatıldığı anlamına gelir” sözünü Kant da “içimdeki yasa” şeklinde ifade etmiş gözüküyor.

Kant'ın “içimdeki yasa” dediği yasa, şu sözlerle görünür hâle gelir: “Fiillerini öyle icra etmelisin ki, fiillerinin ilkesi genel bir yasa olabilsin.” Ayrıca “içindeki yasayı” Tanrı'nın

varlığının kanıtı kabul ettiğine göre, bu yasa, Tanrı tarafından “içine” konulmuştur dolayısıyla da aşkındır. Demek ki bu yasa kişinin davranışlarına hem kaynak olan hem de bu davranışları güvence altına alan yasadır. Erdemli olmanın şartı kişinin içindeki yasayla iletişim hâlinde olmasıdır. Bu iletişim ahlaki yasaları aşmayı, onun üstünde konumlanmayı ifade eder. Çünkü erdem ahlaki yasaları kapsar yani daha yüksek bir derecedir. Hatta ahlaki yasaları (bu arada hukuku da) yıldızların varlığı nedeniyle ve ona (yıldızlara) rağmen güvence altına alır. Çünkü yıldızların aşıldığı özgürlük fikri kişinin içindeki yasayla anlamlıdır. Öyleyse kişinin fiillerinin ilkesi ilahi (aşkın) ilkeye dayandığında genel yasaya dönüşebilir. Kant yeni ahlaki yasaların

konulabilmesinin kaynağını ve yolunu işaret eder.

Hız. Musa'ya (a.s.) indirilen on emri düşündüğümüzde yıldızların aşıldığı özgürlük fikrini en genel kapsamıyla bu on emrin belirlediği anlaşılabilir olur. Toplumsal düzenin sürekliliği açısından “içimdeki yasa”nın yetmeyeceği, ek olarak bir de toplumsal yasanın gerekliliği ortaya çıkacaktır, bu gereklilik de on emir ile tanzim edilmiş olacaktır. Şu hâlde hem içimizdeki yasa hem dışımızdaki yasa adalet kavramından kaynaklanır. “Allah (c.c.) adildir ve adaletle hükmeder.” Adalet denkleştirici, eşitleyici ve düzenleyicidir. Latin düşünce dünyası “Dünya yok olsa bile adalet hüküm sürmeye devam eder.” der. Adaletin varlığı nedeniyle kişi kendisiyle,

ötekiyle ve devletle ilişki kurar, ayrıca devletlerin devletlerle ilişkisi de mümkün olur ve bu ilişkiler yasayla düzenlenir. Yasa bu yönüyle çok önemli bir bilgi kaynağıdır. Çünkü gözlem ve tecrübe, hayal gücü ve yargı gücü, bilgi birikiminin oluşmasını sağlamıştır. Bu bilgi birikimi ayrıca bilgi kaynağına dönüşmüştür. “Yasaya uymak, özgürlüktür.” der Rousseau. Özgürlükle yasa arasındaki ilişki bilgiyi mümkün kılan ilişkidir. Çünkü yasa yoksa sınır yoktur, sınır yoksa kavramak mümkün olmaz, kavrayamadığımız bir şeyi tanımlayamayız, dolayısıyla da onu bilgiye dönüştüremeyiz. Özgürlük yoksa zaten yasa yoktur.

Kişi tanımlanmış bir “normal”in içinde olduğu sürece “kendilik bilinci” de tanımlanmıştır. Kişi kendisiyle, diğeriyle, toplumla ve devletle ilişki içinde bir “normal”i yaşar. Gelenek görenek, örf ve âdetler, görgü kuralları, ahlaki değerler ve nihayetinde hukuk söz konusu “normal”i tanımlamıştır.

SU AYAK izi

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

Su... Hayatımızı idame ettirmek için olmazsa olmazımız. Sabah akşam, gece gündüz, yaz kış fark etmeksizin tükettiğimiz; kıyafetten elektroniğe, aydınlatmadan üretime her alanda kullandığımız hayat sıvımız...

Girişten de anlaşılacağı üzere bu ay, suyun hayatımızdaki kritik rolünü ve su kullanımının sürdürülebilirliğimiz için ne kadar önemli olduğunu ele alacağız. Sizi su ayak izi kavramıyla tanıştırmak ve bu konudaki farkındalığı artırmak amacıyla buradayız.

SU AYAK izi NEDİR?

Haydi birlikte su ayak izini daha yakından inceleyelim. Su ayak izi, suyun yaşamımızın her alanında ne kadar kullanıldığını ölçen bir ölçüttür. Yeşil, mavi ve gri su ayak izi gibi farklı bileşenlerden oluşur. Yeşil su ayak izi, bitkilerin beslenmesinde kullanılan suyu temsil ederken mavi su ayak izi, yüzey ve yer altı kaynaklarının tüketimini ifade eder. Gri su ayak izi ise suyun temizlenmesi için kullanılan miktarı gösterir.

HAYDİ HESAPLAYALIM

Neyi? Tabii ki su ayak izini. Kulağa karmaşık gelebilir ama su ayak izi hesaplaması aslında oldukça anlaşılır bir süreçtir. İlk adım olarak bir ürünün veya hizmetin üretim aşamalarını gözden geçiriyoruz. Sonra her aşamada ne kadar yeşil, mavi ve gri su kullanıldığını belirliyoruz. Tüm bileşenleri topladığımızda ise toplam su ayak izini hesaplamış oluyoruz.

BİR ŞEY YAPMALI

Su ayak izi, geleceğimiz ve gezegenimiz için kritik bir konu. Su kaynaklarını daha iyi anlamak ve etkili bir şekilde kullanmak için su ayak izi hesaplamalarına önem vermemiz gerekiyor. Hep birlikte, su ayak izini azaltma yolunda adımlar atarak daha sürdürülebilir bir dünya için katkıda bulunabiliriz.

Neye, Ne Kadar Su Harcanıyor?

Şimdi bir de başlıca tüketim malzemelerinin üretiliş aşamasında ne kadar su harcandığına bakalım isterseniz:

- 1 sayfa A4 kâğıt	10 litre
- 1 fincan kahve	140 litre
- 1 dilim ekmek	40 litre
- 1 porsiyon pirinç pilavı	100 litre
- 1 bardak süt	200 litre
- 1 kg muz	790 litre
- 1 adet yumurta	200 litre
- 100 gram çikolata	1720 litre
- 1 tişört	2700 litre

Sürdürülebilirlik ve İnsanlık için Önemi

Suyun kıymetini biliyoruz ama su ayak izi neden bu kadar önemli? İşte cevaplar: Su ayak izi hesaplamaları, su kaynaklarının sürdürülebilirliğini anlamamıza, su tüketimimizi gözden geçirerek gelecekteki su sıkıntılarını öngörmemize yardımcı olur. Aynı zamanda ürünlerimizin ve hizmetlerimizin su kullanımını daha sürdürülebilir bir hâle getirme potansiyelini de gösterir.

Su Ayak İzini Azaltmak

Elbette, su ayak izini azaltmak da mümkün! Hepimizin üzerine düşen rol var. Evlerimizde suyu daha akıllıca kullanabilir, tasarruflu bataryaları tercih edebilir ve varsa bahçelerimizi verimli sulayabiliriz. Tarım alanında daha akıllı sulama yöntemleri ve endüstride su tasarrufunu teşvik eden uygulamalar geliştirebiliriz. Ürünlerimizi ve hizmetlerimizi daha sürdürülebilir hâle getirmek için çalışabiliriz.

BİR EVLENME ENGELİ OLARAK SÜT AKRABALIĞI

■ Ömer TİRYAKI

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

Aile müessesesi, insanlığın başlangıcından itibaren toplumun en önemli yapı taşı olarak kabul edilmiş, tarihsel süreç içerisinde hukuki, ahlaki ve dinî düzenlemelerde daima gözetilmiştir. Bu bağlamda İslam dini ailenin sağlam temeller üzerine kurulması noktasında önemli ilkeler ortaya koymuştur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de evlilik ve aile hayatı konusunda diğer alanlara göre daha detaylı hükümler yer almaktadır. Toplum içerisinde karşılaşılan birçok meselenin çözümü, İslam dininin ana kaynakları ve onlardan çıkarılan genel ilkeler çerçevesinde çoğunlukla içtihadı bırakılırken aileyle alakalı hükümlerin büyük bir kısmının bizzat Kur'an'da veya sünnette belirlenmiş olması, İslam dininin evlilik ve aile kurumuna gösterdiği önemi ortaya koymaktadır.

Evlenme akdinin sınır ve şartları, Kur'an ve sünnette

tafsilatlı bir şekilde yer almış; nişan, nikâh, düğün, aile içi ilişkiler, boşanma vb. evliliğin başlangıcı, devamı ve bitişi için belli başlı düzenlemeler yapılarak insan fıtratına uygun, dinî değerlerin muhafaza edildiği bir aile kurumu oluşturulmak istenmiştir. Buna binaen İslam dini, toplumun en önemli birimi olan aileyi kurma ve sonlandırma konusunu kişilerin takdir yetkisine bırakmamış, evliliğin her bir aşaması için belli başlı hükümler ortaya koymuştur. Esasen aileye yönelik düzenleyici hükümlerin bulunması; neslin insana yaraşır bir şekilde devam etmesi, dinî değer ve hayatın muhafazası, ailenin bekası açısından son derece önemlidir.

İnsanın yaratılış amacına uygun bir hayat tarzını benimsemesi, saygın ve hürmete layık bir varlık olduğunu idrak etmesi, Allah'ın kendisine yüklediği sorumluluk duygusunun bir

Ayet ve hadislerdeki süt akrabalığının sebep olduğu evlenme engellerine göre bir kimse kan/soy akrabalığı sebebiyle kimlerle evlenemiyorsa aynı seviyedeki süt akrabalarıyla da evlenemez.

tezahürüdür. Bu bağlamda insanoğlunun öncelikle bir amaca matuf olarak dünyaya gönderildiğinin ve başıboş bırakılmayıp birtakım mesuliyetler yüklendiğinin bilincinde olması gerekir. Bu anlayışın temelini oluşturan sorumluluk bilinci ise insanı diğer canlılardan ayıran ve mükerrem bir varlık olmasını sağlayan temel vafıdır. Her konuda olduğu gibi aile kurarken de insanın bu sorumluluk bilinci ile hareket etmesi ve aile kurmak için gerekli şartları sağlamış olması, aile mefhumundan beklenen amacın gerçekleşmesi için son derece önemlidir.

Yüce dinimiz İslam'ın aile müessesine dair ortaya koyduğu en önemli düzenlemelerden biri de evlenme engelleridir. Evliliğin geçerli olabilmesi için tarafların rızası, irade beyanı ve şahitlerin varlığı gibi temel şartlardan önce evlenmeye mâni sürekli veya geçici engellerin bulunmaması gerekir. Zira taraflar arasında evlenme engellerinden herhangi birinin bulunması durumunda yapılan akit geçersiz olacaktır.

Fıkıhta "muharremât" kavramıyla ifade edilen evlenme engelleri, sürekli ve geçici engeller olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır. Sürekli evlenme engelini bulunması durumunda taraflar birbirleriyle hiçbir şekilde evlenemezler. Geçici evlenme engelini

bulunması durumunda ise engel ortadan kalkınca evlilik gerçekleştirilebilir. Biz bu yazıda söz konusu evlenme engellerinden sürekli evlenme engelleri arasında yer alan süt akrabalığı konusunu ele almaya çalışacağız

Süt Akrabalığı

Toplumun sağlığı aileyle, ailenin sağlığı ise çocukla başlamaktadır. Bu sebeple çocuğun gelişimi için anne sütünün ne denli önemi haiz olduğu tarih boyunca bütün toplumların ortak kabulü hâline gelmiştir. İslam dini de bebeklerin sağlıklı beslenmelerini önemsemiş; özellikle ilk iki yılda bebeklerin öncelikle kendi annesinin sütüyle, bulunamıyorsa başka bir kadınının sütü ile beslenmelerini tavsiye etmiştir. O kadar ki Kur'an-ı Kerim'de bebeğin süt ihtiyacının karşılanması anne babaya, hayatta olmamaları durumunda ise varislere bir sorumluluk olarak yüklemiştir. (Bakara, 2/233) Süt emme çağındaki bir çocuğun öz annesi dışında bir kadınının sütünü emmesi, çocukla sütünü emdiği kadın ve onun belli derecedeki akrabaları arasında mahremiyet ilişkisi doğurur. Süt akrabalığı da oluşan bu bağı ifade etmektedir.

Süt akrabalığı, bebeğin memeden sütü emmesiyle oluştuğu gibi kadından alınan sütün kaşık, biberon vb. yollarla içirilmesiyle de oluşur. Ayrıca süt hısımlığının oluşabilmesi için emziren

çocuğun iki yaşından büyük olmaması gerekir. Zira bebeğin ilk iki yaş içerisinde emdiği süt, süt hısımlığını meydana getirir. Doğum yoluyla gelmiş sütü emen çocukla emziren kadın ve akrabaları arasında meydana gelen süt hısımlığı, çocuk ile kadının kocası ve kocasının akrabaları arasında da meydana gelir.

Öte yandan uzmanlardan alınan bilgiye göre doğum dışında bazı ilaç, özel emzirme destek araçları vb. yöntemler, kadınlarda süt salgılayan oksitosin hormonunun uyarılmasına ve sütün gelmesine neden olabilmektedir. Bu itibarla süt, ister kendiliğinden isterse diğer yöntemlerle gelsin, süt emen çocuk ile emziren kadın ve kadının nesep yönünden akrabaları arasında süt akrabalığı meydana getirir.

Sütü emen bebek sütkız/ oğul, süt veren kadın sütanne, sütannenin akrabaları da hısımlığın durumuna göre sütbaba, süt kardeş, süt teyze vb. olmaktadır. Dolayısıyla sütanne ve sütbabanın nesep, süt ve sıhrî hısımları, sütü emen çocuğun akrabası olur. Buna karşın süt emen çocuğun sadece kendisi, eşi ve alt soyu, sütanne ve sütbabanın akrabası olur; sütü emen çocuğun neseben akrabalarıyla emziren taraf arasında ise bir akrabalık bağı oluşmaz. Söz gelimi süt emen çocuğun kardeşi, aralarında herhangi bir süt kardeşliği veya süt akrabalığı meydana gelmediği için kardeşinin süt emdiği

kadının çocuğuyla evlenebilir. Ayrıca anneleri farklı olsa da aynı kadından süt emen çocuklar süt kardeş olurlar. Zira aynı kadından emmiş olan süt çocukları birbirinin kardeşleri olup emdikleri kadının fûrûu/alt soyu gibidirler.

Ayet ve hadislerdeki süt akrabalığının sebep olduğu evlenme engellerine göre bir kimse kan/soy akrabalığı sebebiyle kimlerle evlenemiyorsa aynı seviyedeki süt akrabalarıyla da evlenemez.

Buna göre:

- Kişi; sütanne, sütbaba ve süt kardeşleriyle evlenemez.
- Kişi, süt amca-dayı-hala ve teyzesiyle evlenemez.
- Kişi, süt yoluyla oluşan alt soyu ve onların eşleriyle evlenemez. Yani kişi, süt çocuğuyla ve süt torunuyla evlenemeyeceği gibi çocuğunun veya torununun boşanmış olduğu eşyle de sonradan evlenemez.
- Kişi, sütanne ve sütbabasının nesep yoluyla oluşan alt ve üst soyları ve onların eşleriyle evlenemez. Yani kişi, sütanne ve sütbabasının anne, nine, dedeleri ve onların boşanmış olduğu eşleriyle evlenemez.
- Kişi, sütanne ve sütbabasının süt yoluyla oluşan alt ve üst soyları ve onların eşleriyle evlenemez. Yani kişi, sütanne ve sütbabanın kendi sütanne, sütnine, süt dedeleri ve onların boşanmış olduğu eşleriyle evlenemez.

Evliliğin geçerli olabilmesi için tarafların rızası, irade beyanı ve şahitlerin varlığı gibi temel şartlardan önce evlenmeye mâni sürekli veya geçici engellerin bulunmaması gerekir. Zira taraflar arasında evlenme engellerinden herhangi birinin bulunması durumunda yapılan akit geçersiz olacaktır.

- Kişi, eşinin süt yoluyla oluşan alt ve üst soyu ve onların boşanmış olduğu eşleriyle evlenemez.

Süt hısımlığının evlenme engeli olmasıyla alakalı hükümler Kur'an ve sünnetle sabittir. (Nisâ, 4/23; Buhari, Şehâdât, 7; Nikâh, 27, 117; Humus, 4; Müslim, Radâ', 1, 2, 9, 12; Ebu Davud, Nikâh, 6; İbn Mace, Nikâh, 34)

Diğer taraftan süt akrabalığı, sadece mahremiyet konusuyla alakalı bir konu olup miras, nafaka ve hidâne (çocuk bakımı) hakkı doğurmaz. Örneğin süt çocuk ile süt anne birbirlerine mirasçı olmadıkları gibi birbirlerine karşı nafaka mükellefiyetleri de yoktur.

Süt akrabalığı ikrar, şahitlik veya yazılı belge ile sabit olur. Süt akrabalığının şahitlik yoluyla ispatı için şahitlerin kişisel ve sayısal olarak taşıyacağı şartlarla ilgili farklı kanaatler mevcut olsa da fakihler, şahitlerin mevcut olması durumunda süt akrabalığının oluşacağı ve buna bağlı olarak aralarında süt akrabalığı bulunanların evlenmelerinin yasak olduğu konusunda ittifak etmişlerdir.

Kuşkusuz nikâh, aile birliği oluşturacak kimselerin Allah'ın emri gereği gerçekleştirdikleri ciddi bir sözleşmedir. Bu sebeple evlenecek kimselerin, evlilik akdi için öngörülen şartları iyi bilmeleri gerekir. Evlenme engeline ilişkin şartın bilinmesi, yasaklanmış olan bir evlilik yapmamayı ve kurulan yuvanın İslam'ın kabul ettiği esaslara uygun olmasını sağlayacaktır. Evlenen kimselerin aralarında evlenme engeli bulunması hâlinde ise yapılan evlenme akdi geçersiz olacağından tarafların, maddi ve manevi zarara uğramamaları için evliliğe adım atarken söz konusu engeller hakkında bilgi sahibi olmaları son derece önem arz etmektedir.

HAYATİ İNANÇ İLE KADİM ŞİİR GELENEĞİMİZ ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Hayati İnanç'ı avukatlık, yöneticilik, denetçilik, yayıncılık ve öğretmenlik gibi pek çok uğraşının yanı sıra "can veren bir pervane" olmaya iten saikler nelerdir?

Sual tarzınız ilginç, bir hayli de latif. Özellikle divan şiiri ekseninde Türkçeye bütün hayatımı işgal edecek şekilde meşgul olmayı çok kuvvetli bir hobi ve sonunda meslek hâline getirdim. İşaret ettiğiniz gibi ben hukuk tahsili yaptım ki onun öncesinde de Arapçadan, Farsçadan Türkçemize yerleşmiş kelimelerin vaziyetleri, Arapça ve Farsçadan gelen kelimelerin çeşitli kalıplara girerek anlam zenginlikleriyle hayatımızda bulunmaları çok ilgimi çekti. Çok küçük yaşlardan beri -Kur'an kursuna gittiğim on bir yaşım da buna dâhildir- orada gördüğüm kelimeleri Türkçede bir başka şekilde görünce irtibatlar kurma durumu hâsıl oldu. Öyle özel bir merakım vardı. Fakat hukuk tahsili bunu iyiden iyiye kuvvetlendirdi, perçinledi. Çünkü hukuk eğitimi aldığım yıllarda bu kelimeler çok yaygındı ve hukuk diline fevkalade hâkimdi. Böylece kelimelerle aramda bir yakınlık oluştu zaman içerisinde. Meşguliyetim arttıkça da şunu gördüm ki bizleri bu dünyadan, bu zenginlikten uzaklaştırmak için acımasızca bir program uygulanmakta. Bunu çok erken yaşlarda fark ettim ve bu duruma da hayli öfkelen dim. Niçin böyle bir zenginlik göz ardı ediliyor diye üz üldüm. İlkokul mezunu olan

babamın arkadaşına şaka yollu sitem etmek için Nabi'den okuduğu beyti hatırlıyorum da o zenginliği, letafeti, güzelliği, derinliği, sanatı, inceliği gündelik hayatta ve okullarda görmeyince üzü lüyorum.

O hadiseyi de kısaca anlatayım izninizle: Babam arzuhâlcidi ve bir defasında dilekçe parasını vermeyen ahbabına sitem etmek için Nabi'nin şu beytini söyledi: *Bende yok sabr u sükûn sende vefâdan zerre / İki yoktan ne çıkar fikredelim bir kerre*. Kafiye, vezin, letafet yerinde. Bunları gördükçe o derinliğe kayıtsız kalınmasını haksızlık olarak düşündüm. Bu zenginliğe de ne kadar yakınlaşırsak bu lisan ile o köklü esaslı zengin Türkçeye ne kadar iç içe olursak o kadar geniş bir evrende yaşayacağımızı, kendimizi ifade etmekte çok daha rahat hareket edebileceğimizi fark ettim. Bu

Şiir, kendisine talip olan herkese elbette hitap eder. Neticede şiir bir tahassüstür, hissettirmedir, bir terennümdür. Şiirler ilgi ister, tutku ister, sevgi ister, aşk ister. Bu duygulara ve his dünyasına sahip kimselere şiirin her zaman diyeceği bir şeyler vardır.

âlem den uzaklaştırmak isteyen iradeye karşı da kendimce bir başkaldırı mahiyetinde "Böyle olmaz." dedim. Nabi gibi, Şeyh Galip gibi, Baki gibi, Fatih Sultan Mehmet gibi şairleri görmezden gelmek haksızlık olur, dedim. Bu güzellikleri ve zenginlikleri tanıştırabildiğim kadar insanla -özellikle gençlerimizle- tanıştırmak için de önce amatörce sonra profesyonelce bir yola girdim ve yürümeye devam ediyorum. Bakalım nereye kadar gidecek? Bu yolculuk kırk yılı epey aştı. Biz de kemal devrini idrak ediyoruz, son duraktır neticede. Ancak her şey kelimelerle mümkün, kelimelerle kaim. Ne kadar güzel konuşabilir, ne kadar çok kelime katabilirsek hayatımıza o kadar zenginleşeceğimize inancım tam.

Yahya Kemal'in "Sönmez seher-i haşre kadar şiir-i kadim / Bir meş'aledir devredilir elden ele" dizelerinden hareketle kadim şiir geleneğimize ve bunun kültür ve medeniyet üzerindeki öneminden bahsedebilir misiniz?

Böyle büyük sözler etme cesaretini kendimde pek bulamam ama Yahya Kemal'in mısralarında ümit açık. Kıyamet sabahına kadar sönmeyecek bu klasik şiir diyor. Ehlini buldukça elden ele dolaşan bir meş'ale gibidir, diyor. Yani hayli azaldığını görmekle beraber bu meş'alenin yine de taşındığını görüyoruz. Şu anda yaşayan klasik usulde şiir yazmaya devam eden birçok dostum ve tanıdığım var. Herhâlde

Merhum Yahya Kemal, kadim şiirin kıymetini bilen hepten yok olmayacaktır, demeye getirmiş. Üstat bu sözlerle yerden göğe haklıdır. Başta bizim naçizane mücadelemiz ve gençlerimizin kadim şiirimize teveccühü de bu sözün haklı bir göstergesidir.

Şiir herkese ya da her gönle hitap eder mi? Şiirin gizli kuyularındaki derin anlamlara ulaşabilmek ve onu içselleştirebilmek için kişi size neler yapmalı?

Şiir, kendisine talip olan herkese elbette hitap eder. Neticede şiir bir tahassüstür, hissettirmedir, bir terennümdür. Şiirler ilgi ister, tutku ister, sevgi ister, aşk ister. Bu duygulara ve his dünyasına sahip kimselere şiirin her zaman diyeceği bir şeyler vardır. Dolayısıyla şiire yönelmiş tüm gönüllere şiir hitap eder.

Şiirin o gizli kuyularına girebilmek ve onu içselleştirebilmek için de her şiiri düşünerek okumayı tavsiye ederiz. Çünkü şiirler öyle alelade yazılan metinler değildir. Derin bir anlam ve duygu dünyasına sahiptir. İşte o dünyaya yönelik bir okuma ve anlamlandırma çabasına girilmelidir. Özellikle hikmetli, insana yol gösterici tarzda olan -ben onlara işaret levhaları diyorum- şiirleri, başta Nabi gibi şairleri okuyup geçmek yerine, onun bize tavsiye ettiği anlayışı, kavrayışı edinebilmek için de kendimizi sorgulamamız, kendimize dönüp bakmamız gerekmektedir.

Binlerce beyit ve dörtlüklerden oluşan şiir hazinesini hafızanızda tutabiliyorsunuz. Bunu nasıl başardınız, bunları hafızanızda tutmak hayata bakışınızı nasıl etkiliyor?

Bunca şiiri ve külliyyatı akılda tutabilmek için evvela kuvvetli ve dinç hafızaya ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Hafızamı kuvvetli tutabilmek için dikkatimin dağılmasına müsaade etmemeyi, ıvır zıvırla meşgul olmamayı kendime şiar edindim. Dağınık bir zihin dünyasına sahip olduğumuz günümüz dünyasında her şeyi çabuk tüketiyoruz ve hiçbir şeye odaklanmıyoruz. Şiirleri hafızamda tutabilmek için evvela anlamaya çalıştım, bilmediğim kelimeleri de lügat karıştırarak öğrendim. O kelimelerin ve anlam kümesinin, bildiğim ile yetinmeyip bilmediğim başka yönleri var mı acaba diye ince ince araştırdığım zamanlar da oldu. Eskilerin nazar-ber-kadem dediği önüne bakarak yürüme tavsiyeleri, lüzumsuz iş ve kişilerle alakayı kesebilme önerileri çalışmalarım da hep yol haritam oldu. Özellikle divan şiiri üzerine yoğunlaşmış ezberlediğim şiirleri çeşitli sohbet ve şiir meclislerinde icra etmem de şiirleri hafızamda tutmaya fayda sağladı.

Hafızamda tuttuğum ve yer yer de icrasında bulunduğum klasik şiirler, hızlı yaşamın hüner sayıldığı bir dönemde asude, yavaş, düşünerek ve hazmederek yaşamayı bizlere armağan ediyor. Edebiyatımızdan sükûnu

tahsil ettiğimi söyleyebilirim. Ezberlediğim şiirlerin oran itibarıyla yüzde doksanı aruzlu şiirler. Malumunuz üzere aruz vezni, hecelerinin uzunluğu ve kısalığına göre muhteşem bir dizilim demektir. Aruz vezniyle yazılan şiirlerin hafızada kalması kolaydır ve bu, insana bir disiplin kazandırır.

Düşünülün ki hem akla hem nakle uygun söyleyeceksiniz hem de sözünüzde estetik olacak. Yani hem yerinde ve faydalı şeyler hem de bunu güzel, çok güzel söyleyeceksiniz. Doğruluk ile güzellik bir arada olacak yani. Hâliyle bu durum, insan zihninin ve konuşmanın bir ölçüde terbiyesi demek.

Modernizmin etkisi altında değişen, yeni yeni akımların, müziklerin etkisi altında kalan bir topluma ve özellikle de gençlere divan şiirini, halk şiirini ve halk hikâyelerini sevdirebilmek için ne gibi çalışmalar yapılmalı?

Divan şiirimiz olsun, halk şiirimiz olsun, halk hikâyelerimiz olsun bunlar bizim medeniyetimizin zenginliklerini taşıyan önemli unsurlardır hiç kuşkusuz. Bunları sevdirebilmek için ne gibi çalışmalar yapılmalı bunları tam olarak ben bilmiyorum ama elimden geldiğince, dilim döndüğünce de bu zenginliklerle herkesi buluşturmaya çalışıyorum. Her fırsatı değerlendirerek bizzat istifade ettiğim güzel kıssalar, hikâyeler, yaşanmışlıklar üzerinden mısralar eşliğinde bir hayat tarzını, bir bakış

Hafızamda tuttuğum ve yer yer de icrasında bulunduğum klasik şiirler, hızlı yaşamın hüner sayıldığı bir dönemde asude, yavaş, düşünerek ve hazmederek yaşamayı bizlere armağan ediyor. Edebiyatımızdan sükkûnu tahsil ettiğimi söyleyebilirim.

açısını tattırmaya, vermeye çalışıyorum. Talip olan herkesi özellikle gençleri bu zenginliklerden haberdar etmeye çalışıyorum. Kendimce ben bunu yapabiliyorum. Millî eğitim müfredatımıza dâhil edilmesinde büyük fayda gördüğüm birkaç şiiri şuracıktâ zikretmem uygun olursa eğer Süleyman Çelebi'nin "Mevlid"ini hararetle tavsiye ederim. Bu eser Türkçeyi geliştirmek açısından son derece faydalı ve harika bir eserdir. Yüzlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Yıldırım Bayezid döneminde yaşayan Süleyman Çelebi merhum tarafından yazılmış ve hayli de bilgi yüklüdür. Yunus Emre'nin çok esaslı bir şiirini kısası enbiyanın özeti gibi olan "*Hor bakma sen toprağa, toprakta neler yatar*" diye başlayan şiirini de keza aynı şekilde faydalı ve lüzumlu bulurum. Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri'nin

"*Mevla görelim neyler/Neylerse güzel eyler*" diye başlayan yüz otuz beş mısralık meşhur "Tefvizname"si var bir de.

Daha sorulursa söyleyebileceğim birçok eser var ama bu üçünü dili ağır olmadığını nazara alarak söylüyorum. Bu eserleri eğitim sistemimize kazandırmak, onun etrafında bir ahlak eğitimi, kişisel gelişim eğitimi, bir genel kültür eğitimi inşa etmek pekâlâ mümkünmüş gibi geliyor bana.

Gerek programlarınızda gerek konferanslarınızda gençlere özel bir önem atfediyorsunuz. Hayati İnanç için gençler neden önemlidir ve Hayati İnanç gençlerin arasında kendini nasıl hissetmektedir?

Herkes gençlere olumlu, olumsuz, iyi niyetli ve kötü niyetli olarak önem veriyor zaten. Genç, hazine demek. Tabii hazine kazılınca, yer üstüne çıkarılınca, işlenince bir kıymet ifade eder. Bu da kelimelerle olur, lisanla olur, edebiyatla olur. İşte o vakit bu hazineden bu millet istifade etmiş olur. Bu toprakların hazineleri olarak gördüğüm gençleri bu toprakların menfaatine yönelik işleyebilmenin büyük hizmet olacağını düşünürüm.

Bana böyle bir fırsat verdiğiniz için de sizlere müteşekkirim, eksik olmayın. İnşallah ömrümüz Allah'ın sevdiklerinin yolunda geçer ve ahiretimiz onların yanında olur. Dünyada yollarında, ahirette yanlarında olmak isterim.

ÖZ GEÇMİŞ

Hayati İnanç, 1961 yılında Denizli'nin Çameli ilçesinde doğdu. İlkokulu Çameli'de, ortaokulu Nazilli'de, liseyi Aydın Lisesinde tamamladı. İstanbul Hukuk Fakültesinden 1974'te mezun oldu. Avukatlığın dışında yayıncılık, yöneticilik, denetçilik, öğretmenlik ve sunuculuk yaptı. Klasik eserlerden edindiği heyecanı, her yaştaki gençlerle paylaşmayı hayat tarzı hâline getiren İnanç, Diyanet TV'de *Can Veren Pervaneler* adlı bir program sundu. Klasik eserlerden edindiği birikimi yine *Can Veren Pervaneler* adı altında kitaplaştırdı.

GÖKKUŞAĞI KİRLENİRKEN İBİNİ ABBAS'I DİNLEMELİK

■ Ekrem Can YILMAZ

Eleğimsağma denir aslı alâim-i semâ

Böyle şöret bula ol da galat ammâ ne galat

Tırsî

18. yüzyıl şairi Tırsî, Arapça gökkuşağı anlamına gelen alâim-i sema tamlamasının zaman içinde Türk dilinin hançeresine uygun olarak eleğimsağma hâline dönmesini yukarıdaki beyitle eleştirir. Arapça ifadesiyle “gökyüzünün alameti” olan gökkuşağının şimdilerde bizatihi kendisi galat ve fahiş bir temsilin pençesine düşmüş durumda. Ancak bu durum fakirin de içinde bocaladığı edebiyat dünyasında pek teessür uyandırmamış olacak ki Tırsî Efendi gibi hiçbir kalemin bu yanlış temsile itiraz ettiği yok.

İlkokulda yeni boya kalemlerinin hepsini birden deneme arzusunun vazgeçilmez zemini, fen bilgisi dersinde ışık kırma deneyinin başaktörü olan gökkuşağı şimdilerde mugalatanın pençesine düşmüş, art niyetlerin elinde yanıltıcı bir argümana dönüşmüş vaziyette.

İslam dünyası olarak bazı kavramlarımızı çok çabuk yâd ellere kaptırıp kirlendiğine şahit olabiliyoruz, söz gelimi

din ile alakası olmayan grupların ölümlerini “şehit” olarak adlandırması, batıl ve sapkın yığınların ideolojilerine “Hakk” kisvesi çizmeleri, kısır ve akim “izm”ler çöplüğüne “fazilet” tacının kondurulması bunlardan birkaçı. Bugünlerde de ne yazık ki gökkuşağı benzer bir kirlenmeye maruz kalmakta. Yaratıcının kudret aynası olan bu renk cümbüşü, gökyüzünün cıvıltılı kıvrak misafiri, ailenin kurucu unsuru olan mutlak iki cinsiyete (kadın-erkek) kastetmiş batıl düşüncelerin timsali hâline gelmiştir. Oysa bu doğa olayı tabiatı dikkatle inceleyen geleneğimizde gelin bakalım kaç veçhede kendini gösteriyor.

Cennet işareti, ebemkuşağı, ebemseccadesi, Fatma Kadın kuşağı, peygamber kuşağı, Tanrı köprüsü, Hakas Türklerinde kügürt çolı (gök gürültüsünün yolu), Kırgızlarda asmandaki jaa (gökyüzündeki yay), Karakalpaklarda Heziret Eliyidin kılıcı (Hazreti Ali kılıcı), Azerbaycan Türklerinde Meryem Ana kuşağı, Uygur Türklerinde Hesên-Hüsen (Hasan Hüseyin), Anadolu

Varsaklarında yeşil Kâbe adlandırmalarına sahip olan gökkuşağının Türk boylarında muhtelif isimleri sürüp gitmektedir. Meraklısı M. Ali Karavelioğlu'nun *Klasik Türk Şiirinde Gökkuşağı Algısı* adlı çalışmasında Türk dilinin zengin gökkuşağı isimlendirmelerinin izini sürebilir.

Yaradan'ın bize temiz olarak teslim ettiği tüm renkleri kirli düşüncelerin tahakkümünden kurtarmalıyız.

Gökkuşağı nasıl ki yağmurların ardından parıldıyorsa anlam olarak da kötü ve yıkıcı grupların elinden kurtularak kültür dünyamızda doğru anlamına tekrar kavuşacaktır.

Cökkuşağı bir diğer yandan da ilmî bir araştırma konusu olarak bilim tarihimizde boy göstermektedir. İlm-i menâzırın (optik ilmi) köklü alt başlıklarından biri olan gökkuşağı İbnü'l-Heysem'den Kemaleddin Farisi'ye, Seyyid Şerif Cürcânî'den Taşköprülüzâde'ye kadar birçok bilim adamımızın ilgi alanı olmuş ve Osmanlı medreselerinde de müstakil olarak okutulmuştur. Hatta şehzadelerin eğitiminde gökkuşağının eğlendirici, eğitici ve merak uyandırıcı unsur olarak rol oynadığı da vakidir.

Son olarak Hristiyanlıkta Hz. İsa'nın tahtını simgeleyen, Yahudilikte Nuh Tufanı'ndan sonra tekrar benzer bir hadisenin yaşanmaması için insanlar ve Tanrı arasında yapılan anlaşmanın işareti olarak kabul edilen gökkuşağının, semavi dinlerin tamamında mukaddes ve aziz kabul edilen aile müessesesine ve insan fitratına ait yıkıcı fikirler besleyen grupların simgesi hâline gelmesi hem bizim hem de diğer semavi dinlerin medeniyet havzası için ciddi bir kayıptır.

Kavramlarımıza ve kelimelerimize sahip çıkmak adına kirlenen kavramlarımızdan ve kelimelerimizden vazgeçmek yerine onları tekrar arındırarak kültür havzamıza dâhil etmeliyiz. Hele İbn Abbas'ın arındırarak bize emanet ettiği gökkuşağına daha fazla dikkat etmeliyiz.

Şöyle ki gökkuşağının bir ismi de kavs-i kuzaktır. Kavs Arapça "yay", kuzah ise "renk renk yol" anlamına geldiği gibi şeytan ya da Arap mitolojisinde bir tanrı anlamına da gelebilmektedir. Dolayısıyla kavs-i kuzah muhtelif renkli yol anlamına gelebileceği gibi şeytana ya da başka bir tanrıya nispet edilen yol anlamına da gelebilir. Cökkuşağından bu ikinci olumsuz manayı uzaklaştırmak isteyen İbn Abbas "Kuzah'ın kavsi demeyin çünkü Kuzah bir şeytanın adıdır; Allah'ın kavsi deyin." diyerek kirlenen gökkuşağını asıl yaratıcısına nispet ederek tekrar arındırmış ve kültür dairemiz içinde tutmuştur.

Biz de aynı düsturla geçmişte olduğu gibi tekrar gökkuşağımızı arındırmalıyız. Yaradan'ın bize temiz olarak teslim ettiği tüm renkleri kirli düşüncelerin tahakkümünden kurtarmalıyız. Bu ameliyede bizzat gökkuşağının kendisi bizim için ümit ve gayret vericidir. Cökkuşağı nasıl ki karanlık ve kasvetli yağmurların ardından parıldıyorsa anlam olarak da kötü ve yıkıcı grupların elinden kurtularak kültür dünyamızda tekrar olumlu ve rengârenk anlam zenginliğini ilan edecek, nihayetinde yeniden çocukların hayal dünyasına masum ve pak olarak renkli tahtını kuracaktır.

2 KANYON 1 ŞELALE

KASTAMONU

Seher MERİÇ

Araba kullanmayı çok sevdiğimi beni tanıyanlar çok iyi bilir. Pürdikkat kullandığım için arkadaşlarımla yolculuk yaparken onlarla pek az konuşurum. Özellikle virajlı yollar ve ruha iyi gelen müziklerle uzun saatler araç kullanabilirim. Şimdi diyeceksiniz, nereden çıktı bu virajlı yollar diye. Hemen anlatayım. Birkaç arkadaşla Kastamonu yolundaydık. O kocaman koyu renkli, iri gözleriyle yolun ortasında duruverdi. Sık sık sağa sola dönerek takip ettiğim her iki tarafı da yemyeşil ağaçlarla kaplı Kastamonu'nun bu dar köy yolunda bir anda yola atladı minik ceylan. Hemen frene bastım. Ardından da annesi geldi. Yavrusunun önünde durdu. Birbirimizin gözlerine bakakaldık. Ardından zıplayarak yolun karşısındaki koyu yeşil ormanın içine dalıverdiler. Büyülenmiş gibiydim. Güya hepimiz fotoğrafçıydık. Yaban hayatı ve kuş fotoğrafları çekiyorduk.

Hiçbirimizin aklına fotoğraf çekmek gelmemiştir. Aniden karşılaştığımız bu güzelliğin fotoğrafını şükürler olsun ki gözlerimizle çekmiştik.

Hem sahili hem dağlarıyla büyülmüş bir doğası olan nadide Karadeniz kenti Kastamonu'nun bendeki hatırası böyle başlamıştı. Tarihi Amazonlara kadar dayanan ve birbirinden lezzetli yemekleri olan bu güzel kentte sizlere bilinenin dışında üç farklı tabiat şaheserinden bahsetmek istiyorum.

Sizlere ilk tavsiyem bu bölgeyi yeteri kadar anlamak ve mis gibi çam havası almak için bir gece konaklamanız olacaktır. Rotamız üzerindeki en uygun yer Kastamonu'nun Pınarbaşı ilçesi diye düşünüyorum.

Bölgeyi tamamen çevreleyen Küre Dağları, adını dağların orta kesimindeki Küre ilçesinden almış. İlçe, bakırlı pirit yataklarının da ev sahibidir. Anıldığı bir diğer isim olan İsfendiyar Dağları ise 1291–1461 yılları arasında

bölgede hüküm süren sekizinci Candaroğulları beyi olan İsfendiyar Bey'e atfedilir.

Büyük bir bölümü Kastamonu il sınırları içinde kalan Küre Dağları Millî Parkı, zengin flora ve faunaya sahip yörelerinden biridir.

Horma Kanyonu

Yolculuğumuza Horma Kanyonu'ndan başladık. Pınarbaşı ilçe merkezine 3 km mesafede olan Kanyon sahip olduğu doğal zenginlikleri ile Batı Karadeniz'in görülmesi gereken yerlerinden biri. Kanyon içerisinden Ilıca Şelalesi'nden dökülen Zarı Çayı geçiyor. Kireç taşlarının oyulması ile değişik kaya şekilleri oluştuğunu sizler de göreceksiniz. Batı Karadeniz'in tüm güzelliklerini gözler önüne seren Horma Kanyonu dağ yürüyüşü için de oldukça elverişli bir yapıya sahip. Kanyon sporları ve doğa fotoğrafçılığı için bulunmaz bir yer. Günümüzde ailelerin rahatlıkla yürüyebileceği 3 km'lik son derece sağlam,

doğaya uygun ahşap parkur bulunuyor. Parkur yapımında 270 ton çelik ve 500 metre küp ahşap kullanılmış. Ayrıca sağlamlık testleri de yapılmış. Güvenle yürüyebilirsiniz. Horma Kanyonu'nun; doğal akvaryum niteliğinde olması, etkileyici dev taş kazanları ve bölgeye özel endemik bitki çeşitleriyle dikkatinizi çekeceğine eminim.

Pınarbaşı'ndan özellikle erken saatte kanyona doğru yol alırsanız yola kadar inen sisle içiniz biraz ürperse de sis bulutu arasında yer yer görünen Küre Dağları sizi heyecanlandıracaktır. Horma Kanyonu'na vardığınız zaman kanyonun girişinde bulunan otoparka aracınızı park edebilirsiniz.

3 kilometrelik parkuru kuş cıvıltıları ve akan su sesleri eşliğinde yürürken o kadar büyüleniyorsunuz ki bitirmeden asla dönemeyeceksiniz. Harika manzaralar eşliğinde içinize bol oksijenli havayı çeke çeke ilerledikçe ruhunuza âdeta huzur ve mutluluk yayılıyor.

Kanyonda yürümeye başladığınız ilk dakikalarda bir asma köprüden geçiyorsunuz. Bu sizi ürkütmesin. Dediğim gibi yürüyüş parkuru son derece sağlam. Aklınızda olsun; kanyonun tek sıkıntılı geçiş yeri sona doğru yani şelaleye yaklaşırken. İlk başlarda herhangi bir geçiş problemi yaşamıyorsunuz.

Parkur zaman zaman kanyon tabanından 50-60 metre yüksekliğe ulaştığı için bu yükseklik hem heyecan yaratıyor hem de Kanyon'un bütün güzelliklerini görme imkânı sunuyor. Aynı zamanda su seslerinin arasında her şeyden uzak kendinizle baş başa kalıp ruhunuzu arındırabiliyorsunuz.

Doğa sporları için de doğal bir akvaryum niteliğinde olan Batı Karadeniz, doğaseverler ve sporcular için harika fırsatlar sunuyor. Horma Kanyonu'nda doğa yürüyüşleri ve profesyonel kanyon tırmanışları yapabilirsiniz. Ayrıca kanyonun kartpostalık görüntülerini mevsim fark etmeksizin fotoğraflayabilirsiniz.

Ilıca Şelalesi

Horma Kanyonu yürüyüşünüzün sonunda vardığınız Ilıca köyü sizi eşsiz bir güzellikle buluşturuyor. Köyün sınırları içerisinde yer alan ve 15 metre yükseklikten dökülen Ilıca Şelalesi'nin güzelliği karşısında âdeta büyüleniyorsunuz. Suyun döküldüğü yerde oluşan doğal havuzun ve çevresini saran çeşitli bitki örtüsünün oluşturduğu egzotik görüntü karşısında saatlerce doğanın tadını çıkarabilirsiniz. Buraya ilk gittiğim yıllarda şelalede yüzelebiliyordum. Ama şimdilerde yanlış kullanımdan dolayı yüzmek yasaklanmış. Ilıca Şelalesi'ni gördükten sonra derseniz tekrar 3 kilometrelik parkuru yürüyerek yahut Ilıca Köyü'nde bulunan taksilerle başladığınız noktaya geri dönebilirsiniz.

Doğayı sevenlerin ve huzuru arayanların vakit kaybetmeden gidip görmesi gereken Horma Kanyonu'nu ziyaret etmek için aslında mevsim hiç fark etmez. İlkbaharda artan su miktarı ve yeniden canlanan doğasıyla

öğrenci kanyonun içine inerek yürüyüşe başlamış, aradan yaklaşık 14 gün geçtikten sonra da Kastamonu'nun Cide ilçesinden çıkmışlar. Yaklaşık 2 haftalık kayboluşun ardından bu dört genç Valla Kanyonu'nu keşfetmiş ve tanıtımını yapmış.

Kanyonun ortalama 800 metre ile 1200 metre arası derinliği insanı ürpertiyor. Türkiye'nin en derin kanyonu diyebiliriz Valla Kanyonu için. Karstik bir vadi yapısına sahip olan kanyon, Devrekani Çayı ile Kanlıçay'ın birleştiği noktadan başlıyor, 12 km boyunca Cide ilçesi istikametine doğru uzanıyor. Küre Dağları'ndan doğan Devrekani Çayı, Cide ilçesinden Karadeniz'e akmadan evvel Valla Kanyonu'nu oluşturuyor.

Valla Kanyonu geçişi zor ve tehlikeli olan bir kanyon. Rehbersiz, teçhizatsız bu kanyona girmek büyük hata. Zira kanyon yer yer daralıyor, içindeki suyun yükseltisi artıyor. Önceki yıllarda kanyona giren birçok profesyonel dağcı dahi yolunu kaybetmiş ve ekipler tarafından kurtarılmış.

Kanyon içerisinde Devrekani Çayı'nın oluşturduğu şelaleler yer alır. Yer yer kanyonun yüksekliği 1000 metreyi aşar ve sarp kayalıklarla çevrelenir. Bu sarp kayalıklarda akbaba, şahin, kartal gibi yırtıcılar yaşar.

Şüphesiz kanyonun en etkileyici yeri seyir terasıdır. Aslında burada 2 tane seyir terası var. Bir diğeri Kerte Seyir Terası yani kanyon üzerine kurulan ilk teras. İkinci kurulan teras ise Murat Başı, Valla köyü yakınındaki terastır.

Giriş ücretinizi ödedikten sonra yaklaşık 15 dakikalık bir yürüyüşle patika yola giriyorsunuz. Patika yolun devamında ahşaptan kurulan iskeleler sizi seyir terasına ulaştırıyor.

Valla Kanyonu seyir terası üç katlı olarak kurulmuş. Sanılanın aksine camdan değil demirden. Üç katlı terasa döner merdivenlerden kıvrılırken adrenalinini hissetmeye başlıyorsunuz. En üst kata çıktığınızda ise manzara hakikaten muhteşem. Derinlik duygusu ürktürmüyor değil hani ama yine de çok keyifli.

Valla Kanyonu'nu da gezdikten sonra isterseniz Daday ilçesine geçerek at çiftliğinde gezinti yapabilir veya Kastamonu merkeze gidip tarihî şehri gezebilirsiniz. Tabii bu gezinize ağız tadı olarak da etli ekmek eşlik etmelidir.

Batı Karadeniz, farklı coğrafyası, temiz havası ve tüm renkleri barındıran tabiatıyla bize muhteşem güzellikler sunan bir cennettir. Eminim sizler de bu gizemli kanyonları adımlarken "İyi ki gelmişim." diyeceksiniz.

Hayat, güzel şeyleri yarına bırakacak kadar uzun değil...

ayrı bir büyüleyiciliği var; yine de ben sonbahar mevsimini tercih edin derim. Sonbaharın tüm renklerini burada keşfedebilirsiniz. Mutlaka Batı Karadeniz rotanıza Horma Kanyonu'nu ekleyin ve o atmosferde huzuru hissedin, hiç bitmeyecekmiş gibi adımladığınız yolda kafanıza takılan her şeyi ardınızda bırakarak geri dönün. Ama doğayla baş başa kalmayı ihmal etmeyin.

Valla Kanyonu

Eğer sabah erkenden Horma Kanyonu'nu gezerseniz aynı gün Valla Kanyonu'na da vakit ayırabilirsiniz. Biraz ilginç bir hikâyesi olan Valla Kanyonu 1994 yılında meraklı bir grup öğrenci tarafından keşfedilmiş. İstanbul Teknik Üniversitesinde okuyan 4

AYŞE EL-KURTUBİYYE

Şair ve Hattat

■ Meryem DALĞIÇ
Başkanlık Vaizi

İnsanoğlunun en büyük meramlarından biridir anlamak ve anlaşılacak. Sosyal bir varlık olması hasebiyle hislerini, düşüncelerini, tecrübelerini paylaşmak ister. Muhatabıyla iletişimi, etkileşimi neticesinde bir başkasının hayatını kendine, kendi hayatını da başka hikâyelere katar. Böylece önce sözde, sonra yazıda biriken insan, bir toplumu ve medeniyeti zenginleştirir. Kuşkusuz medeniyetlerin inşasında, davranış biçimlerinin oluşmasında edebiyatın işlevselliği yadsınamaz bir gerçekliktir. Edebiyat bir milletin ruhudur, kültürünün yansımasıdır, varoluşunun en canlı şahididir. Edebiyat denildiğinde şiir, ilk akla gelen kadim edebî türlerden biridir. Şiir; sancının, hüznün, insan kalabilmenin, sorgulamanın, hakikate ve hayata dair en derin hislerin zarifçe dizelere yansımasıdır.

Endülüs İslam medeniyeti sekiz asır boyunca ilim

sahasının birçok dalında olduğu gibi edebiyat alanında da en güzel semerelerini verdi. Erkek şairlerin yanı sıra nice kadın şair, Endülüs'te edebî hayatın gelişmesine katkı sağladı. Sadece Gırnata şehrinde altmış bin kadın şairin varlığından bahsedilir ancak eserleri günümüze ulaşan kadın şair çok azdır. O dönemin meşhur şairlerinden biri de hicri IV. asırda Kurtuba'da yaşayan Ayşe el-Kurtubiyye'dir. Kalamında ve kaleminde sözcükleri maharetle kullanan Ayşe, iyi bir hatipti, irticalen güzel ve etkili şiir söylemede oldukça yetenekliydi. Bir gün Halife Mansur'un huzuruna çıkmış ve orada Halife'nin çocuklarından birini görünce doğaçlama şu beyitleri söylemiştir:

*Allah mürüvvetini göstereyin /
Faziletleri hep devam etsin*

*Ümitleri hep yeşertsin / Talihi hep
rast gitsin*

*Ata binsin, kılıç çeksin /
Sancakları daim yükselsin*

Ayşe el-Kurtubiyye, ustaca kaleme alınmış kasideleriyle tanınırdı. Kendi el yazısıyla yazdığı kasidelerini, dönemin hükümdarlarına gönderir, onların takdirlerini, hürmetini kazanır ve çeşitli hediyelerle onurlandırılırdı. Tarihçi İbn Hayyan, Endülüs'teki hiçbir kadının şiir, bilgi ve entelektüel meseleleri anlama, yorumlama hususunda onun kadar kabiliyetli olmadığını söylemiştir.

(Ömer İshakoğlu, *Endülüs Arap Edebiyatının Gelişmesinde Kadın Şairlerin Rolü*, I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, s. 149-172) Ayşe el-Kurtubiyye, ustaca kaleme alınmış kasideleriyle de tanınırdı. Kendi el yazısıyla yazdığı kasidelerini, dönemin hükümdarlarına gönderir, onların takdirlerini, hürmetini kazanır ve çeşitli hediyelerle onurlandırılırdı. Tarihçi İbn Hayyan, Endülüs'teki hiçbir kadının şiir, bilgi ve entelektüel meseleleri anlama, yorumlama hususunda onun kadar kabiliyetli olmadığını söylemiştir.

Endülüs medeniyetinin büyük şairleri arasında zikredilen Ayşe, hüsnühat sanatında da oldukça mahirdi, el yazısını görenler hayretlerini gizleyemezdi. O, muhteşem bir hattattı, Kur'an-ı Kerim'i yazardı. Bu yeteneğiyle çok sayıda kitabı istinsah ederek o dönemde ilmin gelişmesine katkı sağladı. Edebî ve sanatkâr kimliğinin yanı sıra müspet ilimlere de vakıftı. Okuyan, araştıran entelektüel biriydi ve Endülüs'teki en büyük kütüphaneye sahipti. (Mehmet Özdemir, *Endülüs Müslümanları Kültür ve Medeniyet*, TDV Yayınları, s.159)

Endülüs medeniyeti, Ayşe el-Kurtubiyye gibi nice kadın şair yetiştirdi. Onun nezdinde dönemin şairlerinden olan ve eserlerinin çok azı günümüze ulaşan diğer edibe kadınları

da zikredecek olursak onlardan biri de Hafsa bint Hamdûn el-Hicâziyye'dir. Hicri IV. asırda Madrid yakınlarında doğan ve bu bölgede meşhur olan Hafsa, gazel türünde kasideler yazan ilk kadın şairdi. Meryem bint Ebû Yakûb el-Ensârî ise İşbiliye şehrinde yaşamış, övgü şiirleriyle meşhur olmuş bir şairdi. İffetli, dindar ve kadınların eğitimine önem veren ve bu alanda gayret sarf eden biriydi. Nezhûn bint el-Kılâf el-Gırnâtiyye, hicri V. asırda Gırnata şehrinde müzisyen bir şairdi. Edepli, zeki ve nüktedan olmasıyla bilinirdi, edebiyata çok emek vermişti. 10. yüzyılın ilk çeyreğinde Kurtuba'da dünyaya gelen Vellâde el-Müstekfi de Endülüs'ün en önemli kadın şairlerindendi. Uzun kasidelerin aksine kısa, anlaşılır şiirler yazmasıyla meşhur olup seçtiği kelimeler güçlü, etkileyici ve kullandığı üslup da oldukça zarifti. Düzenlediği meclislerde şairlerle karşılıklı şiir okur, ediplerle münazara ederdi. (Menekşe Aydın, *Endülüs Arap Edebiyatında Kadın Şairler: Vellâde bint. Müstekfi-Billâh Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, s. 24-52)

Edipler ve şairler yaşadığı çağın ruhunu zarifçe tarihe kayda düşenlerdir. Eserleri bir toplumun inancı, örfü, âdeti

ve yaşamına dair bilgiler verir. Şiir de hayatın, yaşanmışlığın kendisidir. Zengin bir kültüre sahip olan Endülüs İslam medeniyetinde yaşayan kadınlar, fikirlerini, hislerini, şiirlerinde cesurca dile getirdiler. Dönemin yöneticilerinin edebiyata önem vermesi, şairleri desteklemesi, teşvik etmesi neticesinde nice kadın şair de edebî mahfillerde özgürce sanatlarını icra ettiler. Böylece onlar ilimde, bilimde olduğu gibi sanatta da varlıklarını gösterdiler, kendi çağlarındaki ve sonraki nesillere rehberlik ettiler.

İYİLİK ÇARŞISI GÖNÜLLER SOFRASI

■ Söyleşi: Meryem DALĞIÇ

Öyle bir çarşı düşünün ki vermeden aldığınız, sevgiyle kucaklandığınız, yaralarının sarıldığı, kardeşliğin, samimiyetin en yalın hâliyle yaşandığı, iyiliğin ilmek ilmek zarafetle işlendiği

yer. Gönüllere, sofralara hoşça akan, sıcacık güler yüzüyle, gönüllüleriyle, kimsizliğinizi unutturan, derdinize derman olan bir iyilik çarşısı. İnsanın varoluş gayelerinden biri de yeryüzünü iyilikle güzellikle imar etmek değil miydi? İşte

bu idrakte yola çıkan Etimesgut Müftülüğü din görevlileri, "iyilik değiştirecek dünyayı ve anlamlı kılacak hayatı" düsturuyla kurdular gönüller ve gönüllüler sofrası olan İyilik Çarşısı'nı.

İhtiyaç sahiplerinin yüzünü güldüren, hem alan hem de veren ellerin gönüllerinde yer edinen İyilik Çarşısı'nın kuruluş hikâyesi nedir?

İsmim Sümeyra Yıldız, Kaşmir Kur'an Kursu öğreticisiyim aynı zamanda iyilik çarşımızın komisyon üyelerinden biriyim.

Öncelikle müminler olarak hepimiz, “O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır...” (Mülk, 67/2) ayet-i kerimesi mucibince iyilik yapmaya, hayırda koşuşturmaya gayret edip bu faaliyetleri bireysel olarak yürütüyorduk. Ancak bu iyilik hareketinin daha sistemli, koordineli ve kurumsal olması gerektiğini belirten İlçe Müftümüz Mustafa Şanver, Türkiye Diyanet Vakfı ile iş birliği içerisinde bir kadın kolları kurmamız ve komisyon oluşturmamızın lüzumundan bahsetti. TDV gönüllülerimizden olan Serpil Biçen’i kadın kolları başkanı tayin etmek suretiyle Müftümüzün başkanlığında din görevlilerimizden oluşan bir ekiple komisyonumuzu oluşturduk. İlk etapta Sincan Müftülüğünün açmış olduğu iyilik çarşısını ziyaret ederek sistemin işleyişi hakkında görevlilerden bilgiler aldık. Oradaki gözlemlerimiz neticesinde ihtiyaçlarımızı tespit edip mekân arayışına başladık. Hayalimizdeki çarşı geniş ve ferah olmalıydı, insanların dinlenebileceği, çayını, çorbasını yudumlayabileceği, oturup derdini anlatabileceği, kitabını okuyabileceği bir kitap kafesi bulunmalıydı. Gıdaların bozulmayacağı soğuk bir hava deposu gibi birçok fonksiyonelliği barındırmalıydı. Nihayetinde Medine Camimizin alt katının bu proje için uygun olduğuna karar vererek din görevlilerimiz, gönüllülerimiz

ve hayırseverlerimizin yardımcılarıyla, destekleriyle iki yıl önce iyilik çarşımızı açtık. Böylece camimizi de olması gerektiği gibi hayatın merkezine dâhil ettik.

İyilik birbirimize karşı farkındalığı sağlayan bir erdemdir. Bu anlamda ihtiyaç sahipleri ile hayırsever vatandaşlarımızın İyilik Çarşısı çatısı altındaki buluşması nasıl gerçekleşiyor, sistem nasıl işliyor?

Öncelikle iyilik çarşımızın imkânlarından istifade edecek olan ailelere yönelik bize nasıl başvurabileceklerine dair bir bilgilendirme metni hazırladık. Bu metni de imam hatip ve Kur’an kursu hocalarımızla paylaştık. Onlar da ihtiyaç sahibi, ilgilendikleri ailelere metni ulaştırdılar. İstediklerimiz resmî evrakları tamamlayan bu insanlar, bizzat kendileri ya da hocalarımız vasıtasıyla Etimesgut Müftülüğündeki büromuza belgelerini, bilgilerini teslim ederek kayıtlarını yaptırıyorlar. Akabinde sistemimize kaydettiğimiz bu aileleri mahalle mahalle tasnif ettik. Gönüllü arkadaşlarımızdan oluşturduğumuz ekipler, alışveriş yaparak bu aileleri yakından tanımak üzere ziyaret ettiler. Böylece anlık da olsa onların ihtiyaçlarını giderdik, yüzlerinde bir tebessüm olduk. Mahallinde durumlarını tespit ederek inceleme formumuza gerekli bilgileri not ettik. Daha sonra tüm bu formları değerlendirip her bir aileyi ihtiyaç durumlarına göre birinci,

ikinci, üçüncü ve dördüncü kademe olmak üzere gruplara ayırdık ve buna göre bir puanlama sistemi geliştirdik. Ailelerin derecelerine göre belirli aralıklarla kendilerine tanımlanan puan ile gıda, temizlik, giyim gibi bir çok temel ihtiyaçlarını iyilik çarşımızdan temin etmelerini sağladık. Her ay 620 aileye yardım yapıyoruz ve bu sayı gittikçe artıyor. Sistemimize kayıtlı olan aileleri yaptığımız değerlendirme toplantılarımızla takip ediyoruz. Çünkü ikameti değişen, kirası artan, evinden ayrılan hane halkı olabiliyor. Kaymakamlıktan ve nüfus müdürlüklerinden bunların teyidini alıyoruz. Ayrıca başka kurum ve kuruluşlardan yardım alıp almadıklarını da araştırıyoruz. Amacımız daha sistemli, hakkaniyetli ve sağlıklı bir şekilde bu hizmeti yürütmek. En önemlisi de ulaşılmayan yardıma muhtaç insanımız kalmasını istiyoruz. Elbette burada en önemli şey birlerin bin olduğu, bereketi bütünüyle hissettiğimiz, rafların ürünlerle dolmasıdır. Ürünlerin büyük bir kısmını başta Kur’an kursu ve camilerimizden temin ederken hayırsever vatandaşlarımız da yardımlarıyla bize destek oluyorlar. Raflarımız henüz boşalmadan onların dikkatleri ve rikkatleriyle hemen doluyor. Her biri iyilik neferi olan gönüllülerimiz vesilesiyle bu gönül soframızı açtık, nice gönüller yaptık ve dualar aldık. Bu sofranın gıdası, daim olması da sevgi, merhamet, kardeşlik,

samimiyet, sabır, güven ve isarahlaki iledir.

Kuşkusuz iyilik tek taraflı değildir alan el olmasa, veren el nasıl gerçekleştirir hayır ve hasenatını. Ayşe ve Rümeyssa Hanım, siz bu çarşının imkânlarından istifade eden kişiler olarak “ikinci evim” dediğiniz iyilik çarşısı ile yolunuz nasıl kesişti? Burayı sizin için anlamlı kılan şeyler nelerdir?

Ayşe Hanım...

Eşimden ayrıldım, iki evladıyla geldim buraya. Hiçbir eşyam yoktu, gıda maddesi dâhil olmak üzere. Eğitimciyim ancak çalışmıyorum. Şiddet mağduruyum, hakkımda gizli koruma kararı var. Maddi ve manevi desteğe ihtiyacım olduğu bu zorlu süreçte oturduğum binadaki komşularım Etimesgut Müftülüğünün yapmış olduğu yardım hizmetlerinden bahsettiler. Bilgi almak üzere mahallemizin camisine gittiğimde oradaki imam, beni Sümeyra Hoca'ya yönlendirdi. Çok şanslıyım ki hemen aynı gün bütün eşyalarım gelmiş, ihtiyaçlarım karşılanmıştı. Yüklü bir miktarda borcum vardı, toplanan fitre ve zekâtlarla borçlarım da ödenmişti. Müthiş bir duyarlılık ve yardımlaşmaya şahit oldum. Herkes gücü neye yeterse orada yer alıyordu bu iyilik hareketinde, âdeta birbiriyle yarışlıyordu. Sizi incitmeden, utandırmadan, kırmadan, reklam yapmadan tüm samimiyetiyle yanınızda olduklarını hissettiriyorlardı.

Bu bizim için o kadar önemli ve kıymetli ki aynı zamanda kendimizin değerli olduğunu da hissettiren bir davranış. Ben birinci derecede ihtiyaç sahibi olan aile kategorisinde yer alıyorum, harika bir sistem var. Ne zaman yardım alabileceğinizi, hangi günler geleceğinizi ve yardımların sistemli olduğunu biliyoruz. Ben bir seneden daha fazladır giyim de dâhil olmak üzere tüm ihtiyaçlarımı buradan temin ediyorum. En önemli de burası kendimizi güvende hissettiğimiz huzur bulduğumuz ikinci evimiz. Güler yüzle, zarafetle karşılandığınız, size gerçekten değer veren insanların var olduğunu bildiğiniz, soru ve sorunlarınızın çözüldüğü bir iyilik çarşısı. Burası bana iyi ve güzel insanların varlığını

ve ümitsizliğe düşmemek gerektiğini öğretti. Günün birinde ben de çalışmaya başladığımda tüm gücümle bu iyilik seferberliğinde yer alacağım, ihtiyacı olanlara el uzatacağım inşallah.

Rümeyssa Hanım...

Eşimden ayrıldım, iki kızım var. Hayatımda her şey üst üste gelmişti ve çok zor zamanlardan geçiyordum. Maddi sıkıntılar da cabasıydı, evimde hiçbir eşya yoktu. Komşumuz, mahalle camimizin imamıyla tanıştırdı beni, ardından iyilik çarşısı ve buradaki güzide hocalarımız çıktı karşıma. Buradaki tüm hocalarımın benim ve çocuklarımın üzerinde maddi manevi çok büyük emekleri var. Tüm maddi ihtiyaçlarımızı karşılamalarının yanı sıra en önemlisi manevi danışmanlık yapmalarındır. Psikolojimin düzelmesi için çok destek oldular, kendi özel araçlarıyla psikoloğa götürdüler, hayata tutunmam için gayret ettiler. Gece gündüz ne zaman arasam derdimi dinlediler, derman olmaya çalıştılar. Benim bir ailem yok, onlar benim ailem oldular. Bayramda herkes ailesine bayramlaşmaya gider ya biz de ilk gün buraya geliyoruz, bayramı burada yaşıyoruz. Çocuklarımız için hazırlanan harçlık keselerinden tutun da hediyeleşmeye kadar her şey düşünülmüş, hazırlanmış bizim için. Hocalarımızın da aileleri var ancak onlar ilk iki günü bizimle burada geçiriyorlar. Bu cidden büyük bir fedakârlılığın, gönüllülüğün göstergesi. İşte

Peki ya siz?
Dünyadan göçüp
gitmeden önce
henüz vakit varken
ne kadar iyilik
yapabildiniz?
Kaç mahzun
gönlü sevince
gark edip hayır
duasını aldınız? Bu
gönüller sofrasında
yer almak istemez
misiniz?

bu sevgi, ilgi samimiyet ve kardeşlik bizi ayakta tutuyor ümitvar kılıyor.

İyiliğin hepimize iyi geldiği, bizi eğittiği büyüttüğü eksikliklerimizi tamamladığı bir hakikat. Bu anlamda bu işe gönül veren birisi olarak iyilik hareketi size ne kattı? Sizi etkileyen bir hadiseyi bizimle paylaşır mısınız?

İsmim Ümmü Gülsüm Tekin. TDV Etimesgut şubesi kadın kollarında komisyon üyesiyim, Medine Camii Kur'an Kursu öğreticisiyim. Öncelikle bu iyilik seferberliği biz din görevlileri arasındaki iletişimin güçlenmesine vesile oldu, birbirimizle daha da kaynaştık hemhâl olduk. Elbette bu birlik beraberlik yürüttüğümüz hizmetlere de yansıyor. 6

Şubat depreminden sonra yoğun bir şekilde depremzede kardeşlerimizi burada ağırladık, ihtiyaçlarını giderdik. Tabii bu süreçte bizi derinden etkileyen birçok üzücü olaylara da şahit olduk. Gözyaşlarımızı silip metanetle bize başvuran kardeşlerimizin yaralarını sarmaya gayret ettik. Bu hadiselerden birini paylaşmak istiyorum. Çarşımızın açık olduğu zaman diliminde etraflarındaki insanların yönlendirmesiyle deprezede kardeşlerimiz iyilik çarşımıza gelmişlerdi. Onlardan şu sözleri duymak bizi öyle etkilemişti ki: "Hocam burada güler yüz ve nezaketle ihtiyaçlarımızı giderdiğiniz gibi sırtımızı sıvazladınız, çorba çay ikram edip derdimizi dinlediniz; sevgiyle, şefkatle bize

yaklaştınız muhabbet ettiniz." Belki de iyilik çarşımızın, o mahzun gönüllerde çiçek açmasına vesile olan niteliği buydu. Diğer bir özelliğimiz ise "Beklenen Sensin" isimli kitap kafemiz. İhtiyaçlarını karşılamadan önce kafemizde ikramlarımız eşliğinde tanışmak, kaynaşmak insanlara iyi geliyor, değerli olduklarını hissediyorlar. Hatta bir teyzemiz şöyle demişti: "Ben hayatımda hiç restorana gidip yemek yemedim ama bu nezih ortamda içtiğim çorba, en güzel restoranda yemek yemişim gibi hissettirdi bana."

Bu güzide mekânın oluşmasında, İslam'ın zarafetine yakışır şekilde dizayn edilmesinde başta Müftümüz ve kadın kolları başkanımız olan Serpil Hoca'mızın emekleri ve gayretleri çok. Elbette burada olmayan birçok hocamızın ve hayırseverlerimizin fedakârlıklarını zikretmek gerek. Bu bir ekip ve gönüllülük işi, yeryüzünde iyilik hâkim oluncaya kadar nefesimiz tükeninceye kadar biz bu yolu yürüyeceğiz, nice gönülleri soframızda ağırlamaya devam edeceğiz inşallah.

Peki ya siz? Dünyadan göçüp gitmeden önce henüz vakit varken ne kadar iyilik yapabildiniz? Kaç mahzun gönlü sevince gark edip hayır duasını aldınız? Bu gönüller sofrasında yer almak istemez misiniz? Bu iyilik seferberliğinde ben de varım diyorsanız **tdvetimesgut** instagram hesabını takip ederek iletişime geçebilirsiniz.

OSMANLI HAT EKOLÜ KURUCUSU KIBLETÜ'L-KÜTTAB ŞEYH HAMDULLAH

■ Zeynep YEŞİLDAL AKTAŞ

H üsnûhat sanatı, en güzeli arama gayretidir. İlk dönemlerinden günümüze kadar devam eden eşsiz bir yolculuktur. Hat sanatında bu yolculuğun rotasını yeni ufuklara taşıyan önemli dehalar yetişmiştir. Hattatların piri ve en büyüğü olarak nitelendirilen Şeyh Hamdullah da böyledir. Dünyaya nam salmış bir kabiliyete ve engin bir sanat zevkine mazhurdur.

Hat sanatını Amasya'da Hayreddin Mar'âşî'den meşk ederek "aklâm-ı sitte"den (yani altı yazı çeşidi olan tevkî, rikâ, muhakkak, reyhânî, sülûs ve nesih) icazet alır. Ömrünün tamamını hat sanatına adanmıştır. Türk, Arap ve Fars edebiyatlarında da oldukça bilgilidir. Bu bilgisini de hat sanatına taşır. Şeyh Hamdullah, II. Bayezid'in Amasya'daki şehzadelik yıllarında onun dostluğunu kazanır. Bayezid, Şeyh Hamdullah'ı kendisine hat hocası tayin eder ve ondan icazet alır. II. Bayezid tahta çıkınca onun daveti üzerine İstanbul'a gider. Bu gidiş hem kendisinin hem de hat sanatının gelişimi açısından çok önemlidir. Zira saraya hat hocası olarak görevlendirilir. Şeyh Hamdullah'a, II. Bayezid saray hazinesinden yedi adet Yâkut Musta'simî yazısı vererek güzel bir üslup oluşturmasını tavsiye eder. Şeyh Hamdullah bunun üzerine inzivaya çekilir. Allah'ın yardımıyla, Yâkut'un yazılarını günlerce pürdikkat

inceler. En iyi harflerini seçer. Bu seçtiği harflerden hat sanatında "Şeyh üslubu" denilen yeni bir tarz ortaya koyarak yeni bir devir başlatır.

Sülûs ve nesih yazı ise Şeyh Hamdullah'la beraber büyük bir zarafet ve arılık kazanmıştır. Öyle ki hakkında, "Şeyh oğlu Hamdi hattı, tâ kim buldu zuhûr, / Âlemde bu muhakkak, nesh oldu hatt-ı Yâkut." denilmiştir. (Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi-I*, s. 84.)

Bu beyitte kullanılan muhakkak ve nesih, aynı zamanda iki yazı cinsinin de ismidir. Daha sonra zaman içerisinde hat sanatımızda bu ekol hâkim olur. Bu arada yetişen büyük üstatlar sayesinde de daha da mükemmel bir hâle gelir. Bu sebeple kendisine "kıbletü'l-küttâb" yani hattatların kıblesi denmiştir.

Şeyh ayrıca Fatih Sultan Mehmed'in özel kütüphanesi için de bazı eserleri istinsah eder. Bunlardan *Kitâbü Huneyn b. İshâk fi'l-mesâ'il ve ecvibetihâ fi't-tıbb* ile (TSMK, III. Ahmed, nr. 1996) *Meşâlihu'l-ebdân ve'l-enfûs* (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 3740) adlı eserler günümüze ulaşmıştır. (*Meşâlihu'l-ebdân*, Nail Okuyucu ve Zahit Tiryaki tarafından yapılan Türkçe çevirisi ile birlikte Türkiye Yazma Eserler Kurumu tarafından neşredilmiştir: İstanbul 2012)

Şeyh Hamdullah nesih hattını o kadar duru bir hâle getirmiştir ki mevcut hâliyle güzel olan yazı harikulade bir

biçimde beğeni toplamaya başlamıştır. Karmaşıklıktan uzak ve kolayca okunabilen bir yazıya dönüşmüştür. Böylece kitap ve Kur'an yazısı olarak en çok tercih edilen nesih yazı stili olmuştur. Kur'an-ı Kerim'in tamamı nesihle yazılarak akıcılık sağlanmıştır. Bu sayede İslam dünyasında Şeyh Hamdullah'ın geliştirdiği nesih hatla mushaf yazma geleneği hâkim olmuştur.

Hat sanatını en zirveye taşıyan Hamdullah Efendi'nin birçok farklı alanda meziyetleri bulunur. "Şeyh, ibnü'ş-şeyh, kıbletü'l-küttâb, kutbü'l-küttâb, şeyhürrâmiyân" ünvanlarıyla anılan Şeyh Hamdullah'ın son bir ünvanı daha vardır. Bunu da zamanının ünlü kemankeşlerinden olmasına borçludur. Okçulukta da oldukça yeteneklidir. Aslına bakarsanız ok atmak ile kamaşla bir nokta yazmak arasında yakın bir ilişki vardır. Bunun sebebi her ikisinde de nefesi tutup tam denge ve sükûnet içinde çalışmayı başarabilmektir. Her ne olursa olsun zihin dağınıklığına müsaade edilmez. İşin sırrı, tüm dikkat hedefe yoğunlaşarak oku atmak veya kâğıda harfi, doğru bir yöntemle çıkarmakta gizlidir. Nitekim sayfa düzeni ve yazı arasındaki koordinasyon onun elinde tamamen ideal ölçülere ulaşmıştır. Öyle ki hat yazısı ve arada kalan boşluklar kendi yörüngesinde muhteşem bir uyum ve ahenk yakalamıştır.

Ayrıca yine kendisinin Üsküdar'dan Sarayburnu'na

yüzecek kadar iyi bir yüzücü olduğu nakledilmektedir. Bununla da kalmayan Hamdullah'ın Sultan Bayezid için ek yerleri belli olmayacak şekilde bir kaftan diktiği böylece de terzilikte de büyük bir hüner gösterdiği anlatılır.

Şeyh Hamdullah, 1512'de Sultan II. Bayezid'in tahttan feragat etmesinin ardından inzivaya çekilir. Sultan I. Selim dönemini evinde ibadet ederek geçirir. I. Selim'in ardından 1520'de tahta çıkan Kanuni Sultan Süleyman'ın da Şeyh Hamdullah'ı saraya davet edip hürmet gösterdiği bilinmektedir. Dünyevi sıfatlara, makam ve mevkilere hiçbir zaman iltifat etmeyen Şeyh Hamdullah, mezar taşına dahi isminin yazılmasını istememiştir.

Şeyhülislam Zembilli Ali Efendi tarafından Ayasofya Camii'nde cenaze namazı kılınır. Vasiyeti üzerine Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'nda Ali Sofî'nin yakınına defnedilir. Ona duyulan saygıdan ve hürmetten dolayı birçok meşhur hattat da bu alana defnedilmişlerdir. Bu alan, zamanla "Şeyh Sofası" ve "Hattatlar Sofası" adını almıştır. Daha sonra Sultan II. Mustafa'nın saray hattatı Şâhin Ağa tarafından mezar taşı kitabesi yazılır.

Şeyh Hamdullah Efendi'nin günümüze ulaşan çok sayıda eseri mevcuttur. Kendisine ait başyapıtlarını müzelerde,

“Şeyh Hamdullah nesih hattını o kadar duru bir hâle getirmiştir ki mevcut hâliyle güzel olan yazı harikulade bir biçimde beğeni toplamaya başlamıştır. Karmaşıklıktan uzak ve kolayca okunabilen bir yazıya dönüşmüştür.”

kütüphanelerde ve yine bazı özel koleksiyonlarda görmek mümkündür. Nakledilen bilgilere göre aklâm-ı sitte ile yazılmış pek çok eseri, kırk yedi Mushaf, 1000 kadar En'âm, Kehf ve Nebe' sûreleri, evrâd, ezkâr ve dua mecmuası, tûmâr, kıta ve murakka'ları bulunmaktadır. Her bir hokkaya giren kamış kalem, tane tane harflerin kelimelere dönüştüğü sabır yolculuğunun müjdecisi gibidir. Gidilen yolun ve çekilen çilenin nihayetinde sadeliğin ve zarafetin marifetle buluşma hâlidir. Seyir zevki yüksek bu şaheserler ecdadımızın bizlere bıraktığı ve bizlerin de yaşarken yaşatacağımız ve öğreteceğimiz kültürel zenginliklerimizin yegâne mihenk taşlarıdır.

Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi Yazma Eserler Koleksiyonu'nda Şeyh Hamdullah'a ait, görenleri kendine bir kez daha hayran

bıraktıran sülüs-nesih kıt'a bulunur. Tarih kaydının ve Şeyh Hamdullah'ın imzasının da yer aldığı bu kıt'a 15 Cemaziyülahır 1280 (27 Kasım 1863) tarihinde yazılmıştır. Yıllar öncesinde kendisinin meşk ettiği bir yazının bugün tespit edilerek ortaya çıkması bizlere unutulmaz bir keşfin mutluluğunu yaşatır. Bu kıt'ada aharlı murakka' kâğıt üzerine ve fevkalâde bir sülüs hatla şöyle yazar: "Yüce nebi buyurdu ki: Allâh -celle celâlühû- O'na (Hazret-i Peygamber'e) salât ve selâm etsin" Sol alt taraftan nesih hat ile "Kim Allah yolunda bir gün oruç tutarsa Allah o günün orucu ile cehennem ateşini onun vücudundan yetmiş yıl uzaklaştırır." ve "Kim ramazanın faziletine inanarak ve karşılığını yalnızca Allah'tan bekleyerek oruç tutarsa geçmiş günahları affedilir." hadis-i şerifleri yer alır. Kıt'a'nın kenarında ise imzası görülmektedir: "Meşk-i Hamdullah el-mağruf bi-ibnü-Ş-Şeyh"

Henüz bu muhteşem meşkin etkisi üzerimizden geçmeden başka bir şaheserle tanışma şerefine nail oluyoruz. Bu nadide parça ise Şeyh Hamdullah'a ait Tebâreke cüzüdür. Bu nüshanın yirmi-a sayfasında, nüshanın Şeyh Hamdullah'a ait olduğunu belirten bir not yer alır. Bu notu kaleme alansa yine meşhur Hattat Kamil Akdik'in kendisidir. Nüshamızız

HAYMATLOS

■ Hasan BOZDAŞ

Mülk suresi ile başlayıp Nâziat suresi 46. ayet ile bitmektedir. Osmanlının son dönem cilt özelliklerini taşıyan nüshanın içi kadar dışının da zarafeti bizleri büyülemektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi Yazma Eserler Koleksiyonu'nda daha nice kıymetli hattatlara ait meşkler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, İslam hat sanatında, aynı yazının farklı tarz ve üslupları manasında kullanılan altı hat olarak da bilinen "Aklâm-ı Sitte"de yeni bir çığır açan Hafız Osman'a ait Kur'an-ı Kerim nüshası ve meşkler, Osmanlı'da hat ve musiki alanının en önemlilerinden olan Kazasker Mustafa İzzet Efendi'ye ait nefis murakkâlar ve Câbîzâde Abdullah Efendiye ait meşklerdir. Her biri hat severlerin istifadesine açılmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi Yazma Eserler Koleksiyonu'nda bulunan yazma eserlerin, hatların, meşklerin ve belgelerin tamamının dijital ve katalog kayıtları çevrim içi olarak başta ülkemiz olmak üzere tüm dünyanın açık erişime sunulmuştur. Tamamı dijital ortama aktarılmış olan eserler, <https://kutuphane.diyanet.gov.tr/YazmaEserSearch.aspx> ilgili linkten ulaşılabilir ve geçmişin kültür mirasını geleceğe aktarılmak üzere çalışmalarına devam etmektedir.

Haymatlosu *Mesnevi*'nin hemen başında, bir kamışlıkta tarif etmişler aslında. Edward Said de "yersiz yurtsuz" demiş. Bence yeterli bu. Ama kendi gerçekliğimize dönmemizi isterseniz haymatlos herhangi bir uyruğa sahip olmayan/olamayan kişilerin hukuki statüsü durumunda. Yurduna hukuki bağla bağlı olmayan, bir vatandaşlığı olmayan kişiyi ifade eder. Naf nehrini geçerken boğulan Rohingya'lar haymatlos mesela; Myanmar, binlerce yıldır Arakan'da yaşayan Rohingya'lara, siz aslında yoksunuz, olabileceğiniz bir yere gidin, diyor. Olup da yokmuş gibi davranılan insanlara haymatlos diyoruz demek ki.

Hukuk birinci sınıfta bu kavramla ilk karşılaştığımda, bunun tam olarak insanın yeryüzündeki serüvenini karşıladığını düşündüm. Dünyalı olamamış insanlar haymatlostur. Dünyalı olmak için bazı prosedürleri yerine getirmeniz beklenir, yersiz yurtsuzlar ise burayı bir mola yeri görürler, fazla bağlanmaya gerek yoktur çünkü birçok şeyin kendisi değil gölgesi vardır, o yüzden canavarlardan dahi korkmaya gerek yoktur. Ama bir mola yerinde dahi yaşamınızı idame ettirmeniz beklenir, o zaman hukuki gerçekliğe indirgersiniz durumu. Vatandaşlıktan çıkarılan biri bir başka ülkenin de vatandaşlığını alamadığı takdirde ne yapacaktır? En temel haklardan dahi yararlanamaz hâle gelebilir. Tom Hanks'i *Terminal* filminde anımsıyorum. Bir anda yurtsuz yani evsiz kalmak... Elinizdeki bütün belgeler, sizi geçersiz hâle getirebilir. Dünyada bugün itibarıyla 10 milyona yakın haymatlos olduğu düşünülür. Bir uyruğunuz olmadığı takdirde o toprak parçası üzerinde bulunmanız istenmez çoğunlukla. "Gitmediğin yer kalmadığında ne olacak?" diye sormuşum haymatlosa. Çünkü haymatlos eşitler arasında ezilen/ haymatlos haritalar çizilirken cetveldi.

Artık "dünya vatandaşı" kullanılıyor haymatlos kavramının karşılığı olarak. Keşke edebî romantizmin yerini hukuki romantizm alsaydı. Çünkü bir kişiyi ya da bir topluluğu inkâr etmeniz, onu yaşama hakkından ve bununla bağlantılı birçok haktan alıyoyuyor. Barınma, beslenme, sağlık, eğitim gibi haklardan dilediğinizce yararlanamıyor ve her an sınır dışı edilme tehlikesi ile karşı karşıya kalıyorsunuz. Kısacası istenmiyorsunuz. Mülteciler de evlerine dönemiyorsa ve gittikleri yerde de istenmiyorsa artık onlar da haymatlos değil mi? Ceplerindeki kimliğin bir önemi ve onların yaşama isteklerinin muhatap toplulukta ne yazık ki bir karşılığı yok.

Benim haymatlos tarifim, yaşadığı toprak parçası ona çok görülen, ana dilini konuşsun istenmeyen, bakan gözün kendisini eşit saymadığı herkes için geçerli. Bize ait olmayan bir dünyada dahi sınıfsal davranıyoruz. Oysa bir duraktayız sadece, o yüzden dünyalı olamayan herkes haymatlos, dünyasızlığın huzurunu taşıyan herkes...

TUZ EKMEK HAKKI

■ **Gülşen ÜNÜVAR**

Ey iyi insan!

Atadan evlada bir selamım var, bilmem alır kabul eder misin? Gönlümden gönlüne bir meramım var, bilmem acaba nedir der misin?

Soru ile başlayan mektupları oldum olası severim evlat. Daha kendimden haber vermeden, senden haber almak isterim. Buraların havasından suyundan bahis açmadan oraların havasını suyunu merak ederim. Kendi gönlümün kavrukluğunu değil de senin gönlündeki rüzgârları bilmek dilerim.

İyi insan diye seslendim bugün sana, bilmem alakanı cebzetti mi? Belki diyeceksin ki hiç görmediği birisini nasıl olur da iyi diye tanımlar bir kişi. Tanımlar elbet. Gönül gözüyle görenler tanımlar; özüyle görenler, hissikablelvuku ile hareket edenler tanımlar. Zatı iyi olanlar, muhabbetin hası ile müşerref olurlarmış. Hatta bir iyi bir iyiyi bulur, der bilenler. Bir güzeli bir güzel, bir kötüyü bir kötü, bir olmazı bir olmazın bulduğu gibi. Yollarımız bir şekilde kesiştiyse bir sebep elbette ki var evlat. Niyetimiz iyi ise iyilik çıkacak bu neticeden. Kötüye kötülük... Hangi erikle koyulduysak yazmaya ve okumaya, ereğimiz bizi tam

da oraya götürecektir. Niyetimiz halistir, bunu kalem de kâğıt da zarf da bilir. Sen de ben de el de bilir.

Niyetten bu kadar bahis yeter, gel şimdi iyilik mevzusuna geri dönelim. Sana öğütleyebileceğim ilk şeydir iyi olmak! İyilikten ne sana ne de başkasına zarar gelir. Bilakis, kârların kârıdır karşılıksız yapılan her girişim, her eylem, her çaba.

Ölçü, sözde değil özdedir. Sen sen ol özünü has olmayan niyetlere emanet etme. Gönül sofrana her misafiri "değer" bil, buyur et, hürmet göster. İkrâmın tatlı söz, güler yüz olsun. Tatlı dil ve güler yüz, bir nevi kardeşir iyilikle.

Ey iyi insan, kötüye katılma. İnsanlara güler yüz göster ve onlara tatlı sözle tuz ekme yedir.* Tatlı dil ve güler yüz, bir nevi kardeşir iyilikle. Hepsi bir araya gelirse tadına doyum olmaz evlat. Üslubun güzel olduktan sonra ha acı soğan yemişsin sofrada ha kuru yavan. Ha ekmeğin içine tuzu boca edip sunmuşsun ha arasına bal ile kaymak koymuşsun. Söz tatlı olunca ne yesen bal baklava, ne içsen şeker şerbet. Sofra deyince en evvel yeme içme gelir insanın aklına ama başka manaya işaret etmekte bir sakınca yoktur zannımcı. Gönül sofrası mesela, ne de güzel yakışır cümleye, ne zarif durur ehil bir dilde. Teşbihte hata olmaz, der bilenler. Olmaz elbette! Ölçü, sözde değil özdedir. Sen sen ol özünü has olmayan niyetlere emanet etme evlat. Gönül sofrana her misafiri "değer" bil, buyur et, hürmet göster. İkrâmın tatlı söz, güler yüz olsun. Kapını çalan her kim ise onu başköşeye oturt, kendinden bahis açmak yerine önce ona hâl hatır sor, ilkin onun meramını dinle. Bırak çorbaya ilk kaşığı o sunsun, ilk onun içi ısınsın, ilk o yutkunsun. Ama ekmeğin önemli evlat. Ekmeği evvela sen böl, ekmeğin ki en kıymetli nimet,

en bereketli azık. Ekmeğini bölmek, derdi de kederi de neşeyi de paylaşmak anlamında değil midir? Ekmeğini pay eden insandan kötülük gelmez. Bugün ekmeğini, yarın gönlünü böler sana; bugün derdini dinlerim, yarın da yaralarına merhem sürerim anlamına gelir bu. Vakti zamanında boşuna dememiş bilenler; tuz ekmek hakkı diye. Oraları bilmem evlat ama buralarda çokça kullanılır bu söz. Herkes yediği ekmeğin, içtiği suyun hakkını güder. Hatırı büyüktür yani içilen bir tas çorbanın, bölünen yarım ekmeğin, yudumlanan şerbetin, iki kelamlık sohbetin... Çünkü bunlar evlat, karın değil gönül doyurur. Ferahlık verir her nasiplenenin içine. İyiliğe iyilik sıkıp da insanlık heybesine azık katmak gibidir velhasıl.

Görüyor musun evlat, bir tuz ekmek bahsi bizi ta nerelere getirdi? Söz bu, insanı katar da önüne, dağ tepe aşırır işte böyle. Dokuz mağaradan geçirir, dokuz dereden su içirir. Kâh iğnenin yurdundan bir çırpıda atlatır kâh seni ummanlar ortasında kayıksız bırakır. Söz diyorum evlat, söz ki nice zengin sofralarda kuru bir ekmek. Nice yoksul bohçalarda baldan tatlı nimet!

Sofrayı kurduk kurmasına evet ama beyaz ve temiz bir örtüyü hak etmiyor muydu bu güzel ikram? Halis zeminlerde sunmak varken, sözü kuru yere açmak yakışık alır mıydı? Apak bir örtü serelim haydi o vakit. Boz toprakların üzerine yağan kar gibi örtsün etrafı. İşte şu bembeyaz kâğıdın bağına dökülen kelimeler hesabı peş

peşe gelsin ikramlar. Kimi acı kimi tatlı, kimi yavan kimi katmerli, kimi özlü kimi tuzlu. Hoşuna giden de var, gitmeyen de. Sana tanıdık gelen de var, gelmeyen de. Fakat mühim değil bu teferruatlar. Örtü beyaz, örtü saf, örtü halis, örtü ki niyet etmiş gönül sofrasını gönüllere sunmaya. Dört başından tutup nereye taşırsan taşı, anlam baki, lokmaysa nasip. Gel gör ki iş bir tek sende bitmiyor evlat! Örtünün temizliği ile gururlanırken sen, şer tasarlayanlar da olur. Şaşırmasın buna, âlemde iyi de var kötü de, gayreti takdir

eden de var yeren de. Kaçmak ne mümkün! Kahramanca direnmektir sana tek öğüdüm. Kendini gizleyen amacına al ile, oyun ile ulaşır. **Dikkat et, beyaza siyah kolay bulaşır.*** Varsın bulaşsın, gizleme kendini. Apaçık koy yüreğini ortaya; ırmaklar gibi ak, çağlayanlar gibi coş! Su ki bütün lekeler çare. Su ki değdiği tüm taşlarda pare...

Su gibi aziz olasın evlat! Mektubumu sana, seni Allah'a emanet ederim. Selametle...

***Kutadgu Bilig**

RADYOAKTİF KİRLİLİK VE İNSAN SAĞLIĞI

■ Şule TÜZÜN

Radyoaktif kirlilik, çevreye yayılan radyoaktif maddelerin insan sağlığına ve ekosisteme olumsuz etkilerinin tartışıldığı ve günümüzde önemini koruyan bir konudur. Radyoaktif maddeler, çekirdeğinde yüksek miktarda nükleon (atom çekirdeğinin temel parçaları) bulduran atomlardan oluşurlar ve yaydıkları radyasyonla çevreye zarar verebilirler.

Bu tür kirlilik, tıbbi uygulamalar, nükleer enerji üretimi, endüstriyel işlemler, araştırma ve bilimsel çalışmalar, nükleer kazalar gibi çeşitli kaynaklarla ortaya çıkabilir.

Tıbbi Uygulamalar: Radyoaktif maddeler, tıbbi teşhis ve tedavi amacıyla kullanılır. Radyoterapi ve nükleer tıp gibi alanlarda radyoaktif maddelerin izlenmesi veya hedeflenen bölgelere yönlendirilmesi gerekebilir. Ancak bu uygulamaların yanlış dozlandırılması veya kontrollü olmayan kullanımı sağlık açısından risk oluşturabilir.

Nükleer Enerji Üretimi: Radyoaktif maddeler nükleer

reaktörlerde enerji üretmek amacıyla kullanılır. Bu enerji kaynağı temiz ve etkili olabilir, ancak nükleer kazalar ve atık yönetimi eksiklikleri nedeniyle çevreye ciddi radyasyon sızıntılarına yol açabilir.

Endüstriyel Uygulamalar:

Bazı endüstriyel işlemler, radyoaktif maddelerin kullanımını gerektirir. Örneğin, kalite kontrol tesislerinde veya malzeme incelemelerinde radyoaktif izotoplar kullanılır. Ancak bu tür işlemler denetlenmezse veya radyoaktif atıklar uygun şekilde bertaraf edilmezse çevreye zarar verebilir.

Araştırma ve Bilimsel

Çalışmalar: Radyoaktif maddeler bilimsel araştırmalarda ve deneylerde kullanılır. Fakat bu tür deneylerin güvenli bir şekilde yapılması ve atıkların düzgün bir şekilde yönetilmesi gerekir.

Radyoaktif maddelerin zararlı hâle gelmesi, öncelikle bu maddelerin istenmeyen şekilde çevreye yayılması veya insanların buna maruz kalmasına yol açmasıyla gerçekleşir. Bunun birkaç yolu var:

Kaza ve Sızıntılar: Nükleer enerji tesislerinde veya endüstriyel tesislerde meydana gelebilecek kazalar, radyoaktif maddelerin aniden çevreye sızmasına neden olabilir.

Atık Yönetimi Hataları: Radyoaktif atıkların güvenli bir şekilde depolanması ve bertaraf edilmesi gerekir.

KontROLSÜZ KULLANIM: Tıbbi uygulamalarda ve endüstriyel süreçlerde radyoaktif maddelerin kontrollü olmayan kullanımı, istenmeyen sonuçlara yol açabilir. Yanlış dozlandırma veya yetersiz ekipman kullanımı sağlık risklerini artırabilir.

Hırsızlık ve Terör Tehlikesi: Radyoaktif maddeler, kötü niyetli kişiler, terörist gruplar tarafından çalınabilir ve tehlikeli cihazlar veya silahlar yapmak için kullanılabilir.

İnsan Sağlığına Etkileri

İnsan sağlığına olan etkileri, özellikle kanser riskinin artması ve genetik bozuklukların oluşmasıyla kendini gösterir. Radyoaktif maddeler, iyonlaşan radyasyon yaydıkları için hücrelere zarar verebilirler. Bu durum DNA hasarına ve hücre bölünmesindeki anormalliklere yol açarak kanser riskini artırır. Örneğin, Çernobil Nükleer Santrali'ndeki patlama sonucu yayılan radyasyon, yakın bölgelerdeki kanser vakalarının artmasına neden olmuştur. Aynı şekilde Japonya'daki Fukushima nükleer kazası da uzun vadeli sağlık sorunlarına yol açmış,

kanser vakaları ve tiroit problemleri artmıştır.

Radyoaktif maddelerin çevreye yayılması ekosistemleri de olumsuz etkiler. Bu maddeler su, hava, toprak yoluyla bitkiler ve hayvanlar arasında dolaşıma girip hareket edebilirler. Örneğin radyoaktif maddelerin su kaynaklarına sızması sucul organizmaların (canlıların) sağlığını tehlikeye atabilir. Bu durum, sucul ekosistemlerde dengesizliklere neden olarak tüm besin zincirini olumsuz etkileyebilir.

Radyoaktif kirliliğin kontrol altına alınması ve azaltılması, çeşitli yöntemleri gerektirir. Nükleer tesislerin güvenliği önemlidir çünkü sızıntılar ciddi sonuçlar doğurabilir. Nükleer tesislerdeki sızıntılar, radyoaktif maddelerin toplum sağlığına ve çevreye yayılmasına neden olabilir. Ayrıca radyoaktif atıkların güvenli bir şekilde depolanması ve bertaraf edilmesi gereklidir. Çevreye atılan bu atıkların uzun süreli radyoaktif özelliklerini koruması gelecek nesillere yönelik bir sorumluluktur.

Radyoaktif kirliliğe karşı bilinçli bir şekilde hareket etmek, sürdürülebilir bir geleceğin temelidir. Alternatif enerji kaynaklarının kullanımının artırılması, nükleer enerji ihtiyacını azaltabilir. Aynı zamanda, tıbbi uygulamalarda radyasyon dozlarının düşük seviyelerde tutulması ve radyoaktif maddelerin kontrollü bir şekilde kullanılması sağlık risklerinin minimize edebilir.

Global bir mesele olan radyoaktif kirliliği azaltmak için yapılması gerekenler:

- Yenilenebilir enerji kaynaklarının daha fazla benimsenmesi gerekir. Güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, ve hidroelektrik gibi kaynaklar, çevre dostu enerji üretiminin temelini oluşturabilir.
- İleri teknolojilerin kullanılması ve düzenli denetimler sayesinde nükleer kazaların riski azaltılabilir.
- Gelişmiş atık yönetimi teknolojileri ve stratejileri, atıkların uzun vadeli etkilerini en aza indirmeye yardımcı olur.
- Sağlık çalışanlarının ve tıbbi personelin radyasyon güvenliği konusunda

eğitimi ve bilinçlendirilmesi önemlidir.

- Halkın, radyoaktif maddelerin güvenli yönetimi ve atık yönetimi konusunda bilinçli olması gerekir.
- Yeni teknolojiler, radyoaktif maddelerin daha etkili bir şekilde izlenmesi, depolanması ve bertarafı konusunda yardımcı olabilir.

Sonuç olarak, radyoaktif kirlilik insan sağlığına ve çevreye ciddi zararlar verebilir. Nükleer kazaların ve radyoaktif maddelerin kontrolsüz yayılmasının örnekleri, bu tehlikenin boyutunu göstermektedir. Toplumlar, enerji üretimi ve tıbbi uygulamalar gibi alanlarda daha güvenli alternatiflere yönelerek radyoaktif kirliliği minimize etmeye odaklanmalıdır.

HZ. ZEKERİYYA

VE AİLESİ

Melek KARAKAŞ

Tekirdağ Müftü Yardımcısı

Hayatlarıyla her çağda insanlığa yol gösteren peygamberler, kulluğun nasıl ifa edileceğini öğrettikleri gibi insani yönleriyle de bizlere en güzel örnektir. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim'de ailevi konular da dâhil pek çok mesele peygamber kıssalarına konu olmuştur. Zekeriyya peygamberin kıssası da hamisi olduğu Hz. Meryem ve kabul olmuş duası oğlu Hz. Yahya özelinde Kur'an kıssaları arasında yetimin himayesi, evlat hasreti, duanın usulü gibi konuları ile öne çıkmaktadır.

İsrailoğullarına gönderilen Hz. Süleyman'ın soyundan gelen elçilerden biri olan Hz. Zekeriyya, Kur'an'da altı kez ismen zikredilmiştir. (Âl-i İmrân, 3/37,38; En'âm, 6/85; Meryem, 19/2,7; Enbiyâ, 21/89) Filistin bölgesinde yaşayan, Beytü'l-makdis'in hizmetinde, Tevrat nüshalarını yazan, okuyan, salih kullardandır. (DİA, Zekeriyya md.)

Kur'an-ı Kerim'de ismiyle anılan yegâne kadın, mabede adanmış ve Cenab-ı Hakk'ın

kelimesi, Hz. İsa'nın annesi olan Hz. Meryem'in teyzesi, Harun'un soyundan gelen dindar bir kadın olan İŖâ'nın eŖidir Zekeriyya Peygamber. Bu nedenle Meryem sütün kesildikten sonra Hz. Harun'un neslinden din adamlarının bulunduğu mabede getirildiğinde onun kendi himayesinde büyümesi isteğini dile getirir. Mabet ehlerinden herkes onu himaye etmek isteyince kura yoluyla çözüme gidilir. Kurayı Zekeriyya (a.s.) kazanarak Allah'ın izniyle dileğine nail olacaktır. Kıdemli ve saygı duyulan bir din adamı olan İmran'ın yetimi Meryem, Beytü'l-makdis'te eniŖtesi Zekeriyya Peygamber'in himayesinde yetiŖerek bu manada bir mabette korunan ilk kız çocuğu olma özelliğine sahiptir. (Âl-i İmrân, 3/44; DİA, Meryem md.)

Sebebi ne olursa olsun korunma, himaye edilme gereksinimi olan her çocuk, ehil ellerde muhafaza olunmalıdır. Bu bağlamda Hz. Zekeriyya ve Hz. Meryem hakkında Kur'an'da konu edilen husus, günümüz koruyucu aile sistemine bir örnek teşkil etmektedir. Zira çocuklar duygusal, bedensel, sosyal ve ruhsal açıdan korunup gözetilmeye muhtaç birer emanettir Rabb'imizden. Elbette aslanan öz aile yuvasının sıcaklığında sevgiyle, Ŗefkatle, merhametle yetiŖmesidir çocukların. Ancak bu durum her zaman, her çocuk için mümkün olamayabilir.

Kendisi de bir yetim olan Allah Resulü (s.a.s.), annesinin vefatından sonra önce dadısı Ümmü Eymen ardından dedesi Abdulmuttalip ve amcası Ebu Talib'in hanesinde/himayesinde büyüüp serpilmiştir. Hz. Meryem'in teyzesinin eşinin, Resûlullah'ın (s.a.s.) dedesinin ve amcasının, Hz. Ali'nin ise amcaoğlu Hz. Muhammed'in (s.a.s.) himayesinde bir süre geçirmiş olmaları, en başta yakın akrabalarının, muhtaç olduğunda bir çocuğa hanesini açmasının, onun ihtiyaçlarını gidererek sahip çıkmasının, inancımızın, değerlerimizin bir parçası olduğu gerçeğini hatırlatır.

Üstelik Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), iki parmağını göstererek, "Ben ve yetimi kollayan kişi, cennette böyle yan yanadır." (Buhari, Edeb, 25-26) müjdesi, Allah'ın en sevdiği evin, içinde bir yetimin hoş tutulduğu ev olduğunu, Cenab-ı Hakk'ın topluma bir emaneti olan yetimlerle ilgilenen kişilerin, geceleri nafile namaz kılan, gündüzleri oruç tutan ve canını hiç sayarak Allah yolunda cihat edenlerin tamamının ecrini de hak ettiğini buyurması (İbn Mace, Edeb, 6), meselenin Peygamberimiz (s.a.s.) nezdinde de önemini ortaya çıkarmaktadır.

Meryem'in himayesi aynı zamanda Hz. Zekeriyya'nın evlat hasretinin bir tezahürü olan dualarına sebep teşkil etmektedir. Çünkü her ne zaman mabette Meryem'e tahsis edilen odaya girse,

çeşit çeşit nimetler görüp hayretler içerisinde nereden geldiğini sorduğunda "Allah tarafından" geldiği karşılığını alırdı. (Âl-i İmrân, 3/37) Bu nimetleri harikulade bir şekilde ikram eden Allah Teâlâ'nın kudretine sığınan Zekeriyya'nın (a.s.) dilinden oracıkta şu dua döküldü: "Rabbim, bana katından tertemiz bir nesil ihsan eyle! Kuşkusuz sen duaları en güzel şekilde işitensin." (Âl-i İmrân, 3/38). Böylelikle Zekeriyya Peygamber'in hayatında yeni bir sayfa açılmış oldu.

Çocuk Allah'ın bir nimeti ve imtihanıdır elbet. (Şûrâ,

42/49,50; Enfâl, 8/28) O, dilediğini evlat sahibi yaparak nimetlendirirken dilediğini de evlat vermeyerek imtihan eder. Kula yaraşan da Allah'ın verdiği de vermediğine de layıkıyla şükretmek olmalıdır. Zira kulluğumuzun sınıdığı imtihanlar, sabırla ve şükürle aşılarak bizleri Cenab-ı Hakk'ın rızasına ulaştıracaktır.

Allah'ın kudreti karşısında kulun aczini itiraf etmesi, sevgi ve tazim duyguları içinde lütuf ve yardımını dilemesi anlamına gelen dua, kulun Rabbi ile arasındaki en özel bağıdır, Allah'ın kullarına rahmet ve şefkatinin eseridir. Kim bilir makbul bir duanın hangi vasıflara haiz olması gerektiği açısından ipuçları niteliğindeki bu ayetler (Âl-i İmrân, 3/38-41; Meryem, 19/1-15; Enbiyâ, 21/89-90) belki de Rahman'a arz ettiğimiz dualarımızın kabulüne bir kapı aralayacaktır.

Zekeriyya Peygamber'in "Rabbim varislerin en hayırlısı sensin, yine de sen beni yalnız (çocuksuz) bırakma." niyazı, adı Allah (c.c.) tarafından konulan Yahya'nın müjdelenmesi (Enbiyâ, 21/89-90), elbette onun Rabb'ine olan inancının sağlamlığını, ümidini diri tuttuğunu göstermektedir. Zira Allah Resulü (s.a.s.) "Allah'a kabul edileceğine gerçekten inanarak dua edin. Bilin ki Allah, ciddiyetten uzak umursamaz bir kalp ile yapılan duaları kabul etmez." (Tirmizi, Deavat, 65) buyurmakla ümitli olmanın makbul bir duada önemli bir etken olduğunu

Sebebi ne olursa olsun korunma, himaye edilme gereksinimi olan her çocuk, ehil ellerde muhafaza olunmalıdır. Bu bağlamda Hz. Zekeriyya ve Hz. Meryem hakkında Kur'an'da konu edilen husus, günümüz koruyucu aile sistemine bir örnek teşkil etmektedir. Zira çocuklar duygusal, bedensel, sosyal ve ruhsal açıdan korunup gözetilmeye muhtaç birer emanettir.

vurgulamaktadır. Duasını alçak sesle yaptığından bahseden ayet ise (Meryem, 19/3) Cenab-ı Hakk'a yakarışın, mütevazı bir şekilde yapılmasına işaret etmektedir. "Rabbim, ben sana ettiğim dualarda hiç eli boş dönmedim." (Meryem, 19/4) sözleriyle Zekeriyya (a.s.), duasının kabulüne karşı hissettiği o güçlü inancı da ifade etmiştir. Üstelik tertemiz bir zürriyet nasip etmesini, kendine halef ve Yakup hanedanına bir varis bağışlamasını dilemesi, kendisinden sonraki nesillerin iyiliğini düşünerek duada kapsayıcı ve de niyazında ısrarcı olduğunu göstermektedir. (Âl-i İmrân, 3/38; Meryem, 19/5-6) Bu hususta Peygamberimiz'den (s.a.s.) bir diğer rivayette şöyle aktarılmıştır: "Sizden biri dua ettiğinde, "Allah'ım dilersen beni affet!" demesin. Kararlı, azimli bir şekilde ısrarla dua edip istesin. Zira hiçbir şeyi vermek Allah'a güç gelmez." (Müslim, Zikir, 8) .

İlgili ayetlerde bu dualara karşılık Yahya'nın müjdelendiği haberi, onun vasıflarıyla birlikte art arda zikredilmiştir. Peki, nedir bu vasıflar? İlki, Allah'tan gelen kelimeyi/Hz. İsa'yı doğrulayıcı olmasıdır. Çünkü Hz. İsa ile Hz. Yahya teyze çocuklarıdır ve onu ilk tasdik edenin Hz. Yahya olduğu rivayet edilmiştir. (İbn Kesir, *Tefsirü'l Kur'ani'l-Azim*, c.1, s.322) "Seyyid" ve "efendi" olması da bir diğer özelliğidir. Yani dinî konularda topluma yön veren, öncülük eden, saygı duyulan biri olmasıdır. Nefsine

hâkim, salih kullardan bir peygamber olarak da ayette nitelendirilmiştir Hz. Yahya. (Âl-i İmrân, 3/39; *Kur'an Yolu*, C.1, s. 556-557). Bütün bu vasıflar yine Zekeriyya'nın (a.s.) "Rabbim onu rızana erdir." (Meryem, 19/6) diye duasına eklemesinin bir tezahürü olsa gerek.

Aslında kendisinin de ifade ettiği gibi Hz. Zekeriyya ve eşi ebeveyn olma sebeplerine sahip değilken (Âl-i İmrân, 3/40; Meryem, 19/8) evlat müjdesine muhatap olmaları, onun şaşırmasının ve bir alamet istemesinin ana nedenidir (Âl-i İmrân, 3/41; Meryem 19/10). Ama bunlar duasının karşılığını imkânsız gördüğü için değil, bu müjdeyi şükre, ibadete vesile kılmak ve kalben mutmain olmak içindir. Nitekim Rahman "... o bana kolaydır, daha önce sen hiçbir şey değilken seni de yaratmıştım." (Meryem, 19/9) buyurduğu gibi Allah'ın iradesi tecelli ettiğinde (Bakara, 2/117) meydana gelmeyecek bir hususun varlığından şüphe olunmayacağını bilen, buna inan biridir Zekeriyya (a.s.).

Zekeriyya Peygamber'e duasının kabul edildiği haberinin verildiği Enbiya suresi 90. ayette onun, eşinin ve oğlunun hayır işlerinde koşan, umarak ve korkarak Allah'a yalvaran, Allah'a karşı derin saygı içinde olan kimseler olarak bahsedilmesi, ailece iyilik eksenli, güzel ahlaklı olduklarına dair birer emaredir. Zikredilen özelliklerin her kulda bulunması Allah ve Resulü

tarafından tavsiye edilen nitelikler olup duanın kabulüne ve de makbul duanın şükrüne de bir vesiledir.

Allah Teâlâ'nın Yahya'yı (a.s.) hikmet sahibi, şefkatli, temiz ruhlu, kötülüklerden çok sakınan, anne babasına çok iyi davranan, zorba ve asi olmayan (Meryem, 19/12-14) biri olarak zikretmesi bir evlatta istenilecek özelliklerin başında yer almaktadır. Allah Teâlâ'ya salih/saliha evlat yakarışının birer açılımı olarak değerlendirilebileceğimiz bu özellikler her anne babanın hayali/temennisidir. Hz. Yahya'nın bu vasıfları aynı zamanda ebeveyn-çocuk ilişkisinde dikkat edilmesi gerekli hususlar olarak da karşımıza çıkmaktadır. Çünkü anne baba ile evlatları arasındaki sağlam bağların inşası ve korunması, zikredilen ahlaki değerlerin yaşanması ile yakından ilgilidir. Aksi ise cennet misali olması niyeti ile kurulan ailede, huzurun yok olmasına, yüreklerden merhametin silinmesine neden olarak aile bireyleri arasında çatışmanın fitilini ateşleyebilir.

Özetle "Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin." (Zümer, 39/53) ayet-i celilesinin en canlı örneklerinden birinin anlatıldığı Zekeriyya Peygamber'in bu kıssası yetimi gözetmenin erdemi; içtenlikle, sabırla, Allah'a sığınmanın, yakarmanın, özlenen/beklenen dileklere kavuşmanın aracı olduğu noktasında tüm insanlığa güzel bir örneklik teşkil etmektedir.

ÇOCUKLARDA BAĞIŞIKLIK

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

Bağışıklık sistemi veya immün sistem, hastalıklara karşı vücudumuzu mikroplardan koruyan savunma mekanizmasıdır. Düzgün çalışan bir bağışıklık sistemi hastalık oluşturan virüs, bakteri, kanser hücreleri gibi etkenleri tanıyıp savaşarak onları yok eder.

Bağışıklık sisteminin zayıfladığı durumlarda enfeksiyonlara yakalanma oranı artabilir. Çocuklarda ilk iki yaşta tekrarlayan enfeksiyonlar, yeterli kilo

alamama, hastalık durumunda hastaneye yatarak uzun süre antibiyotik kullanma gerekliliği gibi durumlarda “kalıtsal bağışıklık sistemi yetersizliği”nden bahsetmek mümkündür. Ancak kalıtsal bağışıklık sistemi zayıflığı nadir olarak görülmektedir.

Okul çağındaki çocuklar grip, bademcik iltihabı gibi üst solunum yolu enfeksiyonlarını sık geçiriyorsa nedeni çoğunlukla çevresel faktörlerdir. Yani mikroplarla yoğun temas vardır. Çocuğun veya kardeşinin kreşe ya da okula başlaması bu yoğun temasın en sık nedenidir.

Başta gribal enfeksiyonlar olmak üzere mevsim geçişlerinde artan ve kolayca bulaşan

hastalıklardan korunmanın en güçlü yolu, bağışıklık sistemimizi güçlendirmektir. Çocuklarda bağışıklık sisteminin güçlenmesi için öncelikle aşılarını tam olarak yaptırmak, yeterli düzeyde beslenmelerini sağlamak, düzenli uyku alışkanlığı edindirmek ve temiz çevre koşullarını sağlamak gerekir.

Bağışıklıkta Besinlerin Önemi

Vücudun doğal olarak bağışıklığını güçlendirmek için yapılabilecek en önemli şey taze meyve ve sebze tüketmektir. Yeterli miktarlarda sebze meyve tüketen insanlar, bağışıklık sisteminin kuvvetlenmesi yanında kalp-damar hastalıkları gibi kronik hastalıklardan da korunmuş olurlar.

- Çinko içeriği yüksek olan kuru yemişler (badem, ceviz), et, balık, yumurta gibi gıdalar bağışıklığı güçlendirir.
- Portakal, mandalina gibi C vitamini içeriği yüksek gıdaların düzenli ve yeterli düzeyde tüketilmesi hastalıklardan korunmada yardımcıdır.
- Omega 3: Balık ve deniz ürünleri ile alınan yağlar, kalp-damar sağlığı açısından faydalıdır. Çocuklar en az haftada iki kez balık tüketilmelidir.
- Karoten ve likopen denilen pigmentleri içeren sarı-turuncu-kırmızı renkli meyve ve sebzeler (domates, havuç, bal kabağı, karpuz) vücutta hem A vitaminine

dönüşür hem de içeriğindeki antioksidan özellikleri nedeni ile bağışıklığı destekler.

- Sarımsak: Yapılan bilimsel çalışmalar, sarımsağın, içerdiği organosülfür bileşiklerin toksinlerle savaştığı, kanser ve kardiyovasküler hastalıklar gibi birçok hastalıkta önleyici etkisi olduğunu gösteriyor. Sarımsak, hem antibakteriyel hem de antiviral etki gösteriyor ve soğuk algınlığı, nezle, grip gibi bu mevsimde en sık görülen hastalıklara karşı koruyor. Maksimum fayda sağlamak için sarımsağın ezerek ve çiğ olarak yenmesi öneriliyor.
- Hasta olduğu dönemlerde çocuklara hem boğazındaki tahrişin azalmasına yardımcı olmak hem de sıvı alımını desteklemek için bitki ve meyve çayları verilebilir.

Bağışıklıkta Çevresel Faktörlerin Önemi

- Havaaların soğumasıyla birlikte açık havada üşüme ve soğuk algınlığı korkusu ile geçirilen zaman azalıyor. Kapalı, kalabalık alanlarda geçirilen vakit arttıkça hastalıkların bulaşması da kolaylaşıyor. Kış aylarında çocuklarımızla kalabalık alışveriş merkezi veya temizliği güvenilir

olmayan kapalı oyun alanları yerine mümkün olduğu kadar temiz hava alınabilecek yerlerde vakit geçirmeli, çocuklarımızı açık havada daha çok zaman geçirmesi için desteklemeliyiz.

- Sigara dumanına maruz kalan çocuklarda enfeksiyonlara yatkınlık artar.
- Çocuklara temizliğin önemi, hem yemeklerden hem de tuvaletten önce ve sonra el yıkama gibi temizlik kurallarının öğretilmesi gerekmektedir.
- Öksürme ve hapşırma sonrası eller su ve sabunla iyice yıkanmalıdır.
- Hasta olan insanlarla temas etmeden önce maske takılmalıdır.
- Kalabalık ve kapalı ortamlar sık sık havalandırılmalıdır.
- Ortak kullanımda olan kapı kolu, masa, bardak gibi yüzeylerde bazı virüslerin uzun süre canlı kalabileceği göz önünde bulundurulmalı ve bu yüzeyler sık sık temizlenmelidir.
- Enfeksiyonun yayılmasını engellemek ve çocuğun istirahat etmesi için hastalık dönemlerinde çocuklar okula gönderilmemelidir.

Vitamin Veya İlaç Takviyesi

Yapılan bilimsel çalışmalarda; eczanede veya marketlerde bağışıklık sistemini güçlendirici etkisi olduğu iddia edilen takviyelerin pek çoğunun hastalık sıklığı ve şiddeti üzerine anlamlı bir etkisi olmadığı gösterilmiş ancak C vitamini ve çinkonun bağışıklığı bir miktar güçlendirdiğine dair sonuçlara ulaşılmıştır. En doğru yöntem çocuğumuza bu desteği doğal besinler aracılığı ile vermeye çalışmaktır.

BİR KARDEŞLİK MÜESSESESİ AHİLİK

■ **Kadir KARGI**

Din Hizmetleri Uzmanı

Ticaretin de ahlakı vardır. Ahlakı Kur'an olan İslam Peygamberi'nin (s.a.s.) nebevi öğretisi böyledir. Hani o Rahmet Elçisi (s.a.s.) pazar yerinde dolaşırken bir buğday satıcısına rastlamıştı da buğday yığınının eliyle yokladığında ürünün üstünün kuru, altının ıslak olduğunu fark etmişti. Satıcı buğdayların yağmurdan ıslandığını söylediğinde ise onu şöyle uyarmıştı: "Öyleyse

insanların görmeleri için ıslak olan kısmı üste koyman gerekmez miydi? Bizi aldatan, bizden değildir!" (Müslim, İman, 164)

Yalnızca bu örnek dahi iman ehlinin iş ve ticaret ahlakının nasıl olması gerektiğini göstermez mi bizlere? İşini Müslümanca yapmanın evvela doğruluk ve dürüstlükten geçtiğini öğretmez mi? Ya helal bilinci? Bu bilinç, en çok da imandan beslenen sorumluluk

anlayışına sahip kimselere yakışmaz mı?

İşte bu saikle Rahmet Peygamberi'nin (s.a.s.) sonucu ne olursa olsun daima ahlakı önceleyen nebevi öğretisini hayatlarına şiar edinen sufiler öncülüğünde oluşturulan "fütüvvet" düsturu, tasavvufla birlikte İslam ticaret ahlakının da nüvesini oluşturdu.

Fütüvvet ki yiğitlik demektir; gençlik, cömertlik ve fedakârlık

demekti. Horasan erenlerinden Fudayl b. İyâz onu, “dostların kusuruna bakmama” şeklinde tarif etmiş; sufi müfessir Sehl b. Abdullah ise “sünnete uymaktır” diyerek fütüvvetin kaynağına dikkat çekmişti. Dahası fütüvvet, güzel ahlak ve nezaket demekti.

Eskiden Horasan ve Irak havalisi arasında kendilerine “fetâ” denilen ve en belirgin vasıfları kahramanlık, cömertlik ve fedakârlık olan gençlere içten bir hayranlık duyulurdu. Fetâ, nefsinin arzularına karşı çıkıp “nefis putunu kıran” yiğidin adıydı. Doğrusu onlar Allah’a yâr olabilmek pahasına nefesine ağyar olan Hakk âşıklarıydı...

İslam’ın ilk devirlerinde ticaret yapmak üzere Endonezya’ya yönelen fütüvvet ehli tacirler, yaşantılarıyla buradaki halkın ilgisini çekmişler ve çok geçmeden insanların topluluklar hâlinde İslam’ı seçmelerine vesile olmuşlardı. Böylelikle ehl-i fütüvvetle müşahhaslaşan İslam ticaret ahlakı, bugün İslam coğrafyasının en kalabalık nüfusunu oluşturan Endonezya’yı Müslüman kılan en önemli unsur oldu.

Her şeyden evvel fedakârlığıyla temayüz eden fütüvvet ehli, bir karıncanın dahi incitilmesine razı olmayan bilinç hâliyle sevgi ve merhametin bütün mahlukatı kapsayacak nitelikte olması gerektiğini salık vermektedir. Allah’tan başkasına iltifat etmemeyi, başkasının hak ve menfaatlerini kendininkilerden üstün

tutmayı, hataları görmezden gelmeyi, özür dilemeyi gerektirecek işlerden sakınmayı, özü sözü bir olmayı, kötülük yapana gönülden iyilik etmeyi...

İslamiyet’e büyük bir aşkla bağlanan Türkler, fütüvvet ülküsüne de yine aynı lahuti aşkla sarılmışlar ve Anadolu’yu vatan kırdıklarında bu nebevi ülküyü kendilerine has yiğitlik ve cömertlikle süsleyip Ahilik Teşkilatının ihya ve inşasına yönelmişlerdi. Bu durum, fütüvvetin Anadolu’daki kurumsal kimliğini Ahilik’le kazanmasını sağlayacaktı.

Müslümanlık, bir anlamda yerleşik hayatı gerekli kılmaktaydı. İbadetlerin yanı sıra eğitim gibi İslam toplumunun temelini oluşturan yapı taşlarının yerli yerine oturması için yerleşik hayat bir ihtiyaçtı. Dahası Rum diyarının gerçek manada Türk yurdu olarak payidar olmasının yegâne yolu da yerleşik hayattan geçmekteydi. Bu, en çok da sanat/zanaatla mümkün olabilirdi.

Esasen Anadolu’da Rum ve Ermeni tacirlerin tekeline bulunan üretim sahasında Müslüman Türk’ün bulunmaması savaşı kaybetmeye eş değerdirdi. Bu savaşı kazanmanın yolu ise gayrimüslimlerden daha kaliteli üretim yapmaktan geçmekteydi. Lakin bu iş sanıldığı kadar kolay değildi. Zanaat; çiraklık, kalfalık ve ustalık gerektirmekteydi. Gayrimüslim esnaflar ise Müslümanlara işlerinin sırrını vermeye yanaşmıyorlardı.

O devirde henüz yeni fethedilen Anadolu coğrafyasında Müslüman zanaat ehli yok denecek kadar azdı. İşte böyle bir zamanda Türklerin yalnızca savaş meydanlarında değil ticaret sahasında da yedi düvelle rekabet edebileceğini gösteren teşebbüs Ahi Evrân-ı Velî’den geldi.

Asya içlerinden Anadolu’ya gelerek XIII. yüzyılda debbağlık mesleğini icra eden, bir müddet Denizli, Konya ve Kayseri’de ikamet ettikten sonra birçok şehir ve kasabayı gezip, Ahilik müessesesinin kuruluşunda ve yayılışında etkin rol oynayan Ahi Evrân-ı Velî, Kırşehir’e yerleşmiş ve vefatına kadar da burada kalıp esnaf ve zanaatkârlara rehberlik etmeyi sürdürmüştü.

Ahi, Kur’an dilinde kardeşim demekti. Ahilik ise İslam’la irfanın, kardeşlikle yiğitliğin, cömertlikle dürüstlüğün, sevgi ve saygının, hoşgörünün ve yardımlaşmanın, bilgi ve dayanışmanın esnaflıkla eş değer oluşunu ifade etmekteydi. Bu birliktelik işe başlarken yapılan şu enfes duada çok açık bir şekilde görülmekteydi:

“Her sabah Besmeleyle açılır dükkânımız.

Hakk’a iman ederiz, Müslüman’dır şanımız.

Eğrisi varsa bizden, doğrusu elbet sizin.

Hilesi hurdası yok, helalinden malımız.”

Devletin de desteğiyle kısa süre içerisinde Anadolu’nun dört bir yanında teşkilatlanan

Ahilerden hemen her meslek grubu için müstakil bir zaviye kuruldu. Selçuklular Dönemi'nde mesleklere ait problemleri hâl yoluna koyan Ahi Teşkilatı, mal ve kalite kontrolü, fiyat tespiti gibi görevleri titizlik içerisinde yürüttü. Artık köylere kadar yayılan bu güzide teşkilat, pek çok devlet adamını, askerî zümre mensubunu, kadı, müderris ve tarikat şeyhini bünyesinde toplamaya muvaffak oldu.

Ticaret ahlakının Anadolu'daki vücut bulmuş şekli olarak Ahilik müessesesi Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişmesinde de büyük rol oynadı. Osmanlılar, fetihlerde askeri güç olarak Ahilerin desteğini yanlarında görmüşlerdi. Nitekim ilk Osmanlı sultanlarının ve devlet adamlarının çoğu Ahi teşkilatına mensup şeyhlerdi. Ahi şeyhlerinden olan Edebâlî, kızını Osman Gazi ile evlendirirken; Orhan Gazi Ahiliğe ait "ihtiyârü'd-dîn" ünvanını almış; I. Murad da Ahiliğin sembolü olarak şet/peştamal kuşanmıştı.

Ahiliğe giriş, şerbet içmek, şet kuşanmak ve şalvar giymekle gerçekleşirken bu müessesenin esnaf birlikleri çırak, kalfa ve ustalardan oluşuyordu. Esnaf birliklerine fevkalade ehemmiyet gösterilen Osmanlılar Dönemi'nde her zanaat erbabı içinde yaşı ile birlikte ahlaki da kemal seviyesine ulaşmış bir üstat teşkilatın reisi oluyor ve bu üstada "Ahi Baba"

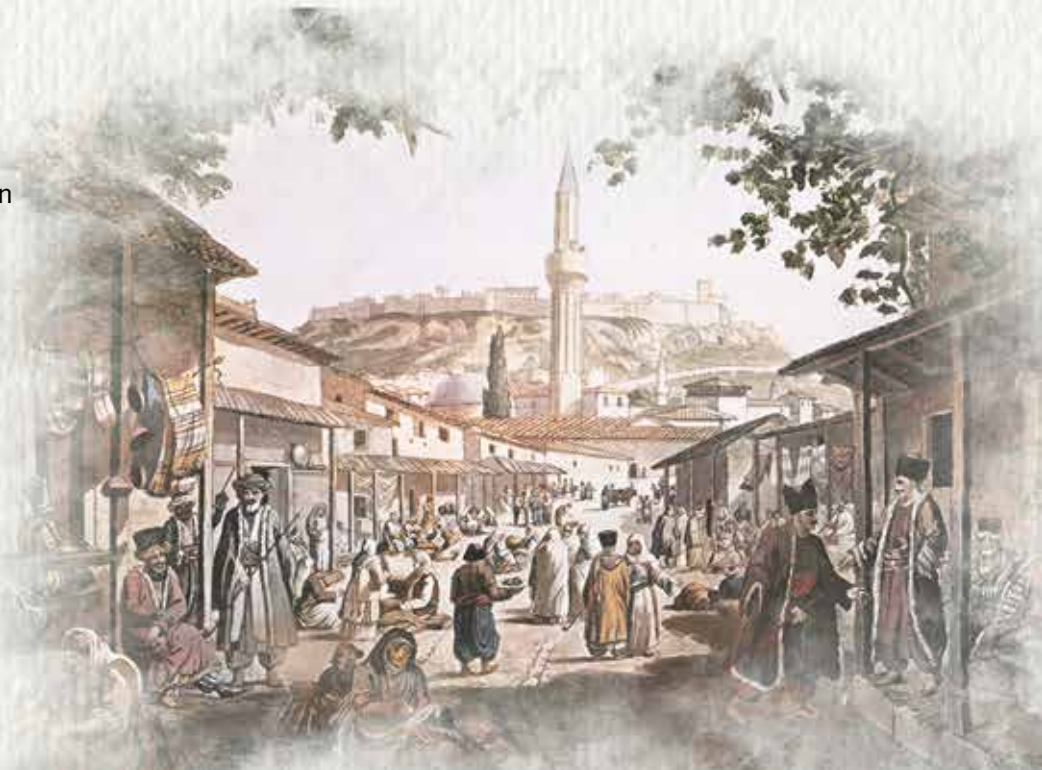
deniliyordu. Ahi Babalar, genellikle Kırşehir'deki Ahi Evran Tekkesi'ne bağlı şeyhler ile bunların çeşitli illerdeki vekillerinden oluşuyordu.

Prensiplerini Kur'an ve sünnetten alan Ahiliğin nizamnamelerine, fütüvvetname adı verilirdi ki bu kitaplarda Ahiliğin ahlaki ve ticari kaideleri yazılıydı. Teşkilata girmek isteyenler evvela bu eserlerde belirtilen dinî ve ahlaki emirlere uymakla mükellef tutulurlardı. Fütüvvetnamelere göre, vefa, doğruluk, cömertlik, tevazu, affedici olma ve tövbe teşkilât mensuplarında bulunması gereken erdemler olup içki, zina, yalan, hile ve gıybet gibi davranışlar meslekten atılmayı gerektiren sebeplerdi. Söz gelimi bozuk ve hileli mal üreten esnafın ayakkabısı dükkânının damına atılır, böylelikle işini iyi yapmayan esnaf herkesçe bilinirdi ki bugün dahi dillerimize pelesenk olan, "pabucu dama atılmak" deyimini buradan gelir...

*"Burada doğruluk vardır,
haksızlıktan kaçılır,
Bir yudum su dahi helalinden içilir.
Gönül ne kahve ister ne
kahvehane,
Gönül sohbet ister kahve bahane."*

İslamiyet'in temel prensiplerini, dünyaya ticaret penceresinden Anadolu tepsisinde sunan Ahilik Teşkilatı, maneviyat temelli, erdemli nesil yetiştirmeyi hedefleyen bir eğitim kurumu niteliğindedir. Tarihe adını altın harflerle yazdıran bu muazzez kurum, doğrusu ticaret sahasında milletimizin ilelebet payidar olmasını temin ve tesis eden bir irfan mektebiydi.

Gün boyu alın teriyle çalışılan bu irfan mektebinde akşam tekkelere geçilir, burada kurulan sohbet ve zikir halkalarıyla gençlerin titizlikle yetiştirilmesine gayret sarf edilir, misafirlere de bolca ikram ve ihsanlarda bulunulurdu. Yiğitlikle (çırak) başlayan ve bilginin eyleme

dönüşmesi hedeflenen bu erdemliler hareketinde davranışa dönüşmeyen bilgi yok sayılır, “işle doğrulanmayan her söz beyhude” kabul edilir, “Ahi, öğrencisine öğreteceği şeyi kendi yapa ki öğrencisi de görüp öğrene.” denilirdi.

Her kişinin harcı değildi Ahilik; Ahi'nin mayasında alın teri, kanaat ve helal bilinci vardı. Çıraklar mesleği çok iyi öğrenip ehliyet ve liyakate ulaşmadıkça dükkân açamazlardı. İsrafin haram olduğu bilinciyle hareket eden teşkilatın güzide mensupları, suni ihtiyaçlara iltifat etmedikleri gibi tüketim çılgınlığına da geçit vermezlerdi. Bu doğrultuda esnaf ve dükkân sayıları sınırlandırıldığı gibi üretim de yalnızca reel ihtiyaca göre belirlenmekteydi:

“Müşterilerimiz velinimet, yarânımız yârimiz.

Ziyadesi zarar verir, kanaattir kârımız.”

Ahilik zor zanaat... Azıcık bir dünyalık için her yolun mübah kılındığı, az bir dünyalık için her türden hile ve hurdanın

havada uçtuğu, doğruluğun para etmediği dahası işinin ehli dürüst esnafın saf dilli olmakla itham edildiği bir dünyada çok daha zor...

Peki ya ahlak yoksunluğunun akıbeti? Ahlakı ihmal eden toplumlar geleceklerini de imha etmiş olmazlar mı yani? Ahlak ve maneviyattan bigâne bırakılan her alan daha dünya hayatında eza ve cefa olarak geri dönmez mi insanlığa? Dahası hiç ölmeyecekmiş gibi yaşadığımız bu dünyanın bir de ahireti yok mu?

Gerçek şu ki o ebedî istirahatgâhta cennet yurdunu kazananlar, dürüst ve güvenilir şahsiyetler olacaktır. Bir hadis-i şerifte müjdelendiği üzere, “Dürüst ve güvenilir tüccar, peygamberler, siddîklar ve şehitlerle beraberdir.” (Tirmizi, Büyü, 4)

O hâlde fâni olan bu âlemde dünyalığımızı kazanırken ahiretimizi kaybetmeyelim. İktisat ve itidal, şükür ve kanaat üzere ahlakımızı yeniden ihya ve inşa etmeye gayret edelim. Bunu yaparken de ilkelerini İslam'ın temel kaynaklarından alan Ahilik müessesesinin şu öğütlerini hayatımıza şiar edinelim:

“Eline, diline, beline sahip ol!

Kapını, kalbini, alnını açık tut!

Eşine, işine, aşına özen göster.

Harama bakma, haram yeme, haram içme!

Yanlış ölçme, eksik tartma!

Dünya malına tamah etme!

Kuvvetli iken affetmesini, hiddetli iken yumuşamasını bil!”

Tarihte bu ay neler oldu?

Fethi Gemuhluoğlu vefat etti. **(5 Ekim 1977)**

Ömer Nasuhi Bilmen vefat etti. **(12 Ekim 1971)**

Ankara başkent oldu. **(13 Ekim 1923)**

Posta ve telgraf teşkilatı kuruldu. **(23 Ekim 1840)**

Türkiye'de ilk nüfus sayımı yapıldı. **(28 Ekim 1927)**

Cumhuriyet ilan edildi. **(29 Ekim 1923)**

Boğaziçi Köprüsü açıldı. **(30 Ekim 1973)**

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

Milletin egemenliğine dayalı yönetim biçimi	Millî	Bir sure adı En yüksek askerî rütbe	Mola, teneffüs	Madende saflık derecesi Bilim	Cet, dede Tarladaki tahıl	Suudi Arabistan plaka kodu İkinci						
Dili tutulmuş İlke, nizam			İlgili	Büyük, hacimli Onay belirten yazılı işaret		Yoğurt ve su ile yapılan içecek Olumsuz bir ön ek						
Seda Ser, kafa			Alamet Boş ve yararsız	Genişlik	Bir sure adı, Arap alfabesinde bir harf	İnsanla ilgili olan Sodyum simgesi						
		Milimetre kısaltması Varsayımsal			Taş veya mermerden oyma mezar							
Çok konuşan Hisse					Hava ile doldurulan çocuk oyuncağı	Tutma organımız Özel iklimlendirilmiş sebze meyve yetiştirilen yer						
	Şehzade eğitimci			İplik	Hangi şey?	Bir tür kıyafet	Aynı biçimde Bir sure adı					
	Ahilik teşkilatına bağlı olan kişi	Arjantin plaka kodu İğneleme		İyilik, lütf, kayra								
Yere paralel Sonbahar Tatlı, hoş				Omuzdan dökülen, geniş, kolsuz giysi	Bir sure adı							
				Adet Düşman, hasım	İmkân Saha		Yemek listesi Atlı					
Ova, düzlük arazi	Cezire	Bakmakla mükellef kimseler Sıcaklık			Adale Büyük, metal yemek kabı							
			Bir sure adı Kızıl			Kalın ağaç gövdesi Ay						
Derinin sarı renk aldığı bir hastalık belirtisi	Aniden başlayan şiddetli yağmur				Oruç ayı Suyla yoğrulmuş un	Bir bağlaç Bir meyve						
												
						Satrançta bir taş						
						Sevgili; Uçurum				Çölden esen sıcak rüzgâr Temel içeceğimiz	Baş derisini kaplayan kıllar	Apaçık Fakat, lakin
						Derece, aşama, evre	Bir hava taşı					

BİZ GENÇLERE DAİR

■ Zeynep ÇELİK

Gençlik, çocukluk yıllarının geride kaldığı fakat insanın henüz yetişkinliğe adım atmadığı, fiziksel değişimlere paralel olarak psikolojik ve sosyal değişimlere de maruz kaldığı bir çağdır. Bin yıllardır toplumlarımız hem gözdesi olmuş hem de eleştiri oklarına maruz kalmıştır. Çocuklukta tolere edilen birey gençlik çağına erince toplumun bakışlarını üzerinde hisseder. Toplum bir yandan ona umudunu bağlayarak büyük anlamlar yüklerken bir yandan da gence kendi değer yargılarını dayatır. Her ne kadar iyi niyetli olsa da bazen eleştirilerin ucu kaçır ve gençler kendilerini anlayacak, onlara onların diliyle hitap edecek yetişkinlerin özlemini duyarlar.

Çocuklukta edinilen bilgiler ve kazanımlar gençlikle birlikte yeni davranış kalıplarıyla karşılaşır. Bireyin hem kendi varlığını hem içinde yaşadığı toplumu sorguladığı bilhassa inanç dünyasını masaya yatırdığı bir dönemdir gençlik. Başta yaratılışla ilgili olmak üzere temel varoluşsal sorular gencin zihnini meşgul eder. Toplumdaki yeri, gelecek kaygısı, hayattan beklentileri de gencin temel meseleleri arasındadır. Temeli çocuklukta atılmış dinî inanç da payına düşeni alır gencin sorgulamalarından. Ancak bu sorgulama sürecinden çekinilmemeli,

gençlerin din hakkındaki tereddütleri uzmanlar tarafından tatmin edici cevaplarla giderilmelidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı toplumun her kesimine olduğu gibi gençlere özel hazırlanan yayınlarıyla onların dünyasına yine onların diliyle seslenir. Biz Gençlere Dair serisi bu seslenişin ürünüdür. On kitaptan oluşan set inanç konularından toplumsal yaşantıya, insanlar arası ilişkilerden bireysel yaşam alanlarına kadar pek çok konuda gençlere aydınlatıcı ve ufuk açıcı metinler sunar. Hayat, şükür, sabır gibi temel dinî kavramlar, kaza ve kader gibi bilhassa gençlik döneminde inançla ilgili tereddüt ve sorgulamaların yoğunlaştığı konular en sarıh şekilde anlatılır. Millî ve dinî değerlerin, tarih şuurunun anlatıldığı serinin bir diğer kitabında yaşadığımız coğrafya, ümmet bilinci işlenir.

Güncel hayata dair merak edilenlerin ele alındığı bir diğer kitapta sosyal medya ahlakı, iletişim dili, sanal dünya ve gerçeklik algısı, sosyal medyada mahremiyet gibi güncel konular sıralanır. *Biz Gençlere Dair*, çevremizde yaşanan sorunlara dikkat çekerken çözüm reçeteleri sunar. Sorumlu, ahlaklı ve bilinçli bireyler olarak iyiliğin yayılması, kötülüğün engellemesi ve gençlik coşkusunun doğru alanlara kanalize edilmesine katkı sunar.

sizin kanalınız

Turgay Ovalı

Mustafa Toprak

NE İZLİYORUZ? NE İZLİYORUZ?

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL: DİKEY (V)

SEMBOL: 27.500

FEC: 3/4

JHD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422

POL: YATAY (H)

SEMBOL: 30.000

FEC: 3/4

JSD YAYIN

yeni bölüm

Pazar

22.00

DIYANET TV

Digiturk - 68. kanal

1.40.00 - 49. kanal

104. kanal

555. kanal

133. kanal

@ diyanettv

diyanettv

diyanettv

diyanettv

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 25 ₺